

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

2529

Հ Ա Մ Ա Ռ Օ Տ

Ն Ո Ր

Ք Ե Ր Ա Վ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ա . Մ . Գ Ե Ր Ա Գ Ա Յ Ե Ա Ն

Վ Ե Ր Ե Ն Ե Ց Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ն

Ք Ն Ն Ո Ւ Ա Մ Ե Ի Ս Ր Բ Ա Գ Ր Ո Ւ Ա Մ

Կ . Գ Չ Լ Ի Ս

Վ Ա Յ Ե Ա Ն Ե Ց Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ն

Մ Ի Թ Ս

491-99-5

Օ - 34

2010

2002

491.99-5
9-34
Հ Ա Մ Ա Ռ Օ Տ

ՆՈՐ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ա. Մ. ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՏՊԵԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՔՆՆՈՒԱԾ ԵՒ ՍՐԲԱԳՐՈՒԱԾ

Կ. ՊՕԼԻՍ
ՏՊԵԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ԳԱՎՔԵԱՆ

1880

Հ Օ Ո Ս Ս Ս

Դ Ո Մ

ԵՐԱՅՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

Հ Ա Մ Ս Ս Ս

Հ Ա Մ Ս Ս Ս

Հ Ա Մ Ս Ս Ս

Հ Ա Մ Ս Ս Ս

Հ Ա Մ Ս Ս Ս

Հ Ա Մ Ս Ս Ս

Հ Ա Մ Ս Ս Ս

Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

ՏԵԱՌՆ ԳՔՈՐԳԱՅ

ՍՐԲԱԶԱՆ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻ

Ե Ի

Ի ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՍՐԲՈՅ ԵՐՈՒՍԱՂԻՄԱՅ

ՏԵԱՌՆ ՆՍԱՅԵԱՅ

ԱՌԱԳԵԼԱՇԱԽԻՂ ԱՐԿԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

Ե Ի

Ի ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍՈՅ

ՏԵԱՌՆ ՆՆԲՍԻՍԻ

ԱԶԳԱՍԵՐ ԱՐԿԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Այս համառօտ ֆերականութիւնը կը պարունակէ առաջին , երկրորդ և երրորդ մասերուն մէջ Հայերէն լեզուին կարեւոր սկզբունքը և կանոնները , և բաւական է անոնց համար՝ որոց դիտումը Հայերէն հասկընալ , լուծել և փոքր ի շատէ գրել է :

Այս տպագրութեան մէջ մանաւանդ ջանացինք դասագիրքս յարմարագոյն գործել քերականութեան ստորին դասերուն , իւրաքանչիւր կանոնի պատշաճ համառօտ հարցում դնելով և կարեւոր յաւելումներ ընելով ի դիւրութիւն նորընծայ աշակերտաց :

Համառօտութեան հետ դիւրիմացութիւն քերականութեանս , կարեւորագոյն կանոններուն ամբողջութիւնը , դնոյն եւս մեծ չափաւորութիւնը այն յատկութիւններն են որ այսպիսի նախնական դասագրքէ մը կը պահանջուին :

13494-

4726
47

ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԵՐԷՆ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Մ Ա Ս Ն Ա

Մ Ա Ս Ո Ւ Ն Ք Բ Ա Ն Ի

1. Հ. Քերականութիւնն ինչ կը սորվեցնէ :
 - Պ. ֆերականութիւնն ուղեւ իւր և ուղեւ չիւր կը սորվեցնէ :
2. Հ. Խօսքն ինչ բանէ կը շինուի :
 - Պ. Խօսքը կը շինուի բառերէ :
3. Հ. Հայերէն լեզուին բառերը քանի կարգ են :
 - Պ. Հայերէն լեզուին բառերը կը բաժնուին ութ կարգ , որ Մասունք բանէ կը կոչուին , և են՝ Գոյական , Աշական , Դերանուն , Նախդիւր-նիւն , Բայ , Մակբայ , Շղկապ և Չայնարիւն-նիւն կամ Միջնարիւն-նիւն :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ա

Գ Ո Յ Ա Կ Ա Ն

4. Հ. Գոյականն ինչ է :
 - Պ. Գոյականը կը ցուցնէ անչ և եր . զոր օրինակ , հայր , մայր , հաց , տապալ , հոգի , իմաստասփեան :

5. Հ. Գոյականը քանի փոփոխութիւն ունի :

Պ. Գոյականը երկու փոփոխութիւն ունի , թիւ և հոլով :

6. Հ. Թիւը քանի է :

Պ. Թիւը երկու է , եղակի և յոհակի :

7. Հ. Եղակին ինչ կը ցուցնէ :

Պ. Եղակն կը ցուցնէ թէ գոյականով նշանակուած իրը թիւ է . զոր օրինակ , մարդ , տղա , զեռ , կը նշանակեն թիւ մարդ , թիւ քաղաք , թիւ գետ :

8. Հ. Յոքնակին ինչ կը ցուցնէ :

Պ. Յոհակն կը ցուցնէ թէ գոյականով նշանակուած իրք ոչ թիւ են այլ առեւ . զոր օրինակ , մարդ , քաղաք , գետ , կը նշանակեն մարդեր , քաղաքներ , գետեր . այսինքն ոչ թիւ այլ առեւ մարդ , ոչ թիւ այլ առեւ քաղաք , ոչ թիւ այլ առեւ գետ :

9. Հ. Յոքնակոյն վերջաւորութիւնն ինչպէս է :

Պ. Յոքնակոյն վերջաւորութիւնը միշտ եզակոյն վերջաւորութենէն տարբեր է :

10. Հ. Հորովն ինչ է :

Պ. Հորովն անուան վերջաւորութեանը փոխուիլն է :

11. Հ. Հայերէնը քանի հորով ունի :

Պ. Հայերէնն ունի վեց հորով . Ուղղական , Սեռական , Տրական , Հայցական , Բացառական , Գործեական :

12. Հ. Գոյականներուն վերջը քանի կերպով կը փոխուի :

Պ. Հայերէնի մէջ ամէն գոյականի վերջը մի և նոյն կերպով չի փոխուիր , այլ որոշակաւ կերպով :

13. Հ. Այս տասուերկու կերպ փոփոխմունք ինչ կըսուին :

Պ. Այս տասուերկու կերպ փոփոխմունք Հուլիանի կըսուին :

14. Հ. Քանի անկանոն հորովմունք կան :

Պ. Տասուերկու հորովմունքէն դուրս որ կանոնային են , կան նաև քանի մը Անկանոն հորովմունք :

ՏԵՄՈՒԵՐԿՈՒ ԿԵՆՈՆԵՐՈՐ ՀՈՂՈՎՄՈՒՆԷ

Ա. Հ Ո Ղ Ո Վ Ո Ւ Մ

Էզակի

Ուղղական	Բան	Խօսք .	Սեօշ .
Սեռական	Բան-ի .	Խօսքի .	Սեօշի .
Տրական	Բան-ի .	Խօսքի .	Սեօշի .
Հայցական	Ղ Բան .	Խօսքը .	Սեօշի .
Բացառական	՛ի Բան-ե .	Խօսքէ .	Սեօշի .
Գործեական	Բան-ի .	Խօսքով .	Սեօշի .

Յորճակի

Ուղղական	Բան-տ .	Խօսքեր .	Սեօշեր .
Սեռական	Բան-ից .	Խօսքերու .	Սեօշերի .
Տրական	Բան-ից .	Խօսքերու .	Սեօշերի .
Հայցական	Ղ Բան-ս .	Խօսքերը .	Սեօշերի .
Բացառական	՛ի Բան-ից .	Խօսքերէ .	Սեօշերի .
Գործեական	Բան-ի-տ .	Խօսքերով .	Սեօշերի .

Արքայ , յի , յիւ . Գիծ , դծի , դծիւ .
Հանդես , դիսի , դիսիւ . Ողջոյն , ջոհնի , ջոհիւ :

Բ. Հ Ո Ղ Ո Վ Ո Ւ Մ

Էզակի

Ո .	Քաղաք .	Քաղաք .	Շեհր .
Ս .	Քաղաք-ի .	Քաղաքի .	Շեհրի .

Տ. Բաղաբ-ի .	Բաղբի .	Շեհրէ .
Հ. շ Բաղաբ .	Բաղաբը .	Շեհրէ .
Բ. 'ի Բաղաբ-է .	Բաղբէ .	Շեհրորէն .
Գ. Բաղաբ-ու .	Բաղբով .	Շեհր էլէ .

Յոյնակի

Ո. Բաղաբ-ո .	Բաղաբներ .	Շեհրէրէր .
Ս. Բաղաբ-աց .	Բաղաբներու .	Շեհրէրէրէն .
Տ. Բաղաբ-աց .	Բաղաբներու .	Շեհրէրէրէ .
Հ. շ Բաղաբ-ս .	Բաղաբները .	Շեհրէրէրէ .
Բ. 'ի Բաղաբ-աց .	Բաղաբներէ .	Շեհրէրէրորէն .
Գ. Բաղաբ-օս .	Բաղաբներով .	Շեհրէրէր էլէ .

Աւազան , նի , նաւ . լեզու , զուր , զուաւ .
 Որդեակ , դեկի , դեկաւ . Պարտեզ , տեղի , տեղաւ :

Գ. Հ Ո Լ Ո Վ Ո Ի Մ

Եզակի

Ո. Ձգեստ .	Ձգեստ .	Էւլադ .
Ս. Ձգեստ-ու .	Ձգեստի .	Էւլադն .
Տ. Ձգեստ-ու .	Ձգեստի .	Էւլադս .
Հ. շ Ձգեստ .	Ձգեստը .	Էւլադը .
Բ. 'ի Ձգեստ-է .	Ձգեստէ .	Էւլադորան .
Գ. Ձգեստ-ու .	Ձգեստով .	Էւլադ էլէ .

Յոյնակի

Ո. Ձգեստ-ո .	Ձգեստներ .	Էւլադուր .
Ս. Ձգեստ-աց .	Ձգեստներու .	Էւլադուրն .
Տ. Ձգեստ-աց .	Ձգեստներու .	Էւլադուրս .
Հ. շ Ձգեստ-ս .	Ձգեստները .	Էւլադուրը .
Բ. 'ի Ձգեստ-աց .	Ձգեստներէ .	Էւլադուրորան .
Գ. Ձգեստ-օս .	Ձգեստներով .	Էւլադուր էլէ .

Ծով , ծովու , ծովու . Ձեն , զենու , զենու .
 Ինձ , ընձու , ընձու . Բաղց , ցու , ցու :

Գ. Հ Ո Լ Ո Վ Ո Ի Մ

Եզակի

Ո. Գետ .	Գետ .	Ըրժաֆ .
Ս. Գետ-աց .	Գետի .	Ըրժադն .
Տ. Գետ-աց .	Գետի .	Ըրժադս .
Հ. շ Գետ .	Գետը .	Ըրժադը .
Բ. 'ի Գետ-աց .	Գետէ .	Ըրժաֆորան .
Գ. Գետ-ով .	Գետով .	Ըրժադ էլէ .

Յոյնակի

Ո. Գետ-ո .	Գետեր .	Ըրժաֆուր .
Ս. Գետ-աց .	Գետերու .	Ըրժաֆուրն .
Տ. Գետ-աց .	Գետերու .	Ըրժաֆուրս .
Հ. շ Ձգետ-ս .	Գետերը .	Ըրժաֆուրը .
Բ. 'ի Գետ-աց .	Գետերէ .	Ըրժաֆուրորան .
Գ. Գետ-ով .	Գետերով .	Ըրժաֆուր էլէ .

Էլ , էլոյ , էլով . Յոյս , յոսոյ , յոսով .
 Ծեր , ըոյ , ըով . Յաւ , լոյ , լով :

Ե. Հ Ո Լ Ո Վ Ո Ի Մ

Եզակի

Ո. Տրդատ .	Տրդատ .	Տրդատ .
Ս. Տրդատ-աց .	Տրդատի .	Տրդատն .
Տ. Տրդատ-աց .	Տրդատի .	Տրդատոյ .
Հ. շ Տրդատ .	Տրդատը .	Տրդատը .
Բ. 'ի Տրդատ-աց .	Տրդատէն .	Տրդատորան .
Գ. Տրդատ-ու .	Տրդատով .	Տրդատ էլէ .

Հայկ , կայ , կաւ . Տիգրան , նայ , նաւ :

Զ. Հ Ո Լ Ո Վ Ո Ւ Մ

Եզրակի

Ո.	Հոփփսիմէ .	Հոփփսիմէ .	Հոփփսիմէ .
Ս.	Հոփփսիմէ-եայ .	Հոփփսիմէի .	Հոփփսիմէին .
Տ.	Հոփփսիմէ-եայ .	Հոփփսիմէի .	Հոփփսիմէյի .
Հ.	Հոփփսիմէ .	Հոփփսիմէն .	Հոփփսիմէյի .
Բ.	՛ի Հոփփսիմէ-եայ .	Հոփփսիմէէն .	Հոփփսիմէրեն .
Գ.	Հոփփսիմէ-եայ .	Հոփփսիմէով .	Հոփփսիմէիէ .

Եսայի , յեայ , յեաւ . Նունէ , նեայ , նեաւ :

Է. Հ Ո Լ Ո Վ Ո Ւ Մ

Եզրակի

Ո.	Եկեղեցի .	Եկեղեցի .	Քիլեւէ .
Ս.	Եկեղեց-այ .	Եկեղեցոյ .	Քիլեւէին .
Տ.	Եկեղեց-այ , -ոջ .	Եկեղեցոյ .	Քիլեւէյի .
Հ.	Հ Եկեղեցի .	Եկեղեցին .	Քիլեւէյի .
Բ.	* յ Եկեղեց-այ .	Եկեղեցիէ .	Քիլեւէրեն .
Գ.	Եկեղեց-եայ .	Եկեղեցիով .	Քիլեւէիէ .

Յորակի

Ո.	Եկեղեցի-տ .	Եկեղեցիներ .	Քիլեւէլէր .
Ս.	Եկեղեց-եայ .	Եկեղեցիներու .	Քիլեւէլէրին .
Տ.	Եկեղեց-եայ .	Եկեղեցիներու .	Քիլեւէլէրի .
Հ.	Հ Եկեղեցի-տ .	Եկեղեցիները .	Քիլեւէլէրի .
Բ.	յ Եկեղեց-եայ .	Եկեղեցիներէ .	Քիլեւէլէրրեն .
Գ.	Եկեղեց-եայ .	Եկեղեցիներով .	Քիլեւէլէրիէ .

Գինի , նուոյ , նեաւ . Կղզի , զուոյ , զեաւ .
 Գօտի , տուոյ , տեաւ . Տեղի , տեղոյ , տեղեաւ :

* Չայնաւորով սկսող բառերէն առաջ՝ փոխանակի 'ի նազիրի' , նախդիրը կը դրուի :

Ը. Հ Ո Լ Ո Վ Ո Ւ Մ

Եզրակի

Ո.	Փոքր .	Մանր .	Ո-Ֆոք .
Ս.	Փոք-ու .	Մանրի .	Ո-Ֆոքըն .
Տ.	Փոք-ու .	Մանրի .	Ո-Ֆոքաւ .
Հ.	Հ Փոքր .	Մանրը .	Ո-Ֆոքը .
Բ.	՛ի Փոք-ու .	Մանրէ .	Ո-Ֆոքրեն .
Գ.	Փոք-ու-օք .	Փոք-ու-Մանրով .	Ո-Ֆոքիէ .

Յորակի

Ո.	Փոք-ու-տ .	Մանրեր .	Ո-Ֆոքլէր .
Ս.	Փոք-ու-ոյ .	Մանրերու .	Ո-Ֆոքլէրն .
Տ.	Փոք-ու-ոյ .	Մանրերու .	Ո-Ֆոքլէրաւ .
Հ.	Հ Փոք-ու-տ .	Մանրերը .	Ո-Ֆոքլէրը .
Բ.	՛ի Փոք-ու-ոյ .	Մանրերէ .	Ո-Ֆոքլէրրեն .
Գ.	Փոք-ու-օք .	Մանրերով .	Ո-Ֆոքլէրիէ .

Բարձր , ձու , ձու . Մանր , նու , նու .
 Մանր , նու , նու . Քաղցր , յու , յու :

Թ. Հ Ո Լ Ո Վ Ո Ւ Մ

Եզրակի

Ո.	Հիմն .	Հիմ .	Թեմէ .
Ս.	Հիմ-ան .	Հիման .	Թեմէն .
Տ.	Հիմ-ան .	Հիման .	Թեմէաւ .
Հ.	Հ Հիմն .	Հիմը .	Թեմէն .
Բ.	՛ի Հիմ-ան .	Հիմէ .	Թեմէրեն .
Գ.	Հիմ-աօք .	Հիմով .	Թեմէիէ .

Յորակի

Ո.	Հիմ-ու-տ .	Հիմեր .	Թեմէլէր .
Ս.	Հիմ-ու-ոյ .	Հիմերու .	Թեմէլէրն .

S. Հիմանց .	Հիմերու .	Թե՛տևէրէ .
Հ. շ Հիմանս .	Հիմերը .	Թե՛տևէրէ .
Բ. 'ի Հիմանց .	Հիմերէ .	Թե՛տևէրո՞ւն .
Գ. Հիմամբ .	Հիմերով .	Թե՛տևէր էլէ .

Արեգակն, կան, կամբ : Խոստումն, տման, տմամբ .
 Դոռոն, դրան, դրամբ : Ծորթն, շրթան, շրթամբ :

Ժ. Հ Ո Լ Ո Վ Ո Ի Մ

Եզակի

Ո. Գառն .	Գառնուկ .	Գառն .
Ս. Գառնի .	Գառնուկի .	Գառնան .
S. Գառնի .	Գառնուկի .	Գառնաց .
Հ. շ Գառն .	Գառնուկը .	Գառնաց .
Բ. 'ի Գառանէ .	Գառնուկէ .	Գառնացո՞ւն .
Գ. Գառամբ .	Գառնուկով .	Գառնաց էլէ .

Յոքնակի

Ո. Գառնի .	Գառնուկներ .	Գառնուկ .
Ս. Գառնաց .	Գառնուկներու .	Գառնուկը .
S. Գառնաց .	Գառնուկներու .	Գառնուկաց .
Հ. շ Գառնի .	Գառնուկները .	Գառնուկաց .
Բ. 'ի Գառնաց .	Գառնուկներէ .	Գառնուկացո՞ւն .
Գ. Գառնամբ .	Գառնուկներով .	Գառնուկաց էլէ .

Եղն, եզին, եզամբ . Խաշն, խաշին, խաշամբ .
 Լեռոն, լերին, լերամբ . Ձեռն, ոխն, ուամբ :

Ժ Ա. Հ Ո Լ Ո Վ Ո Ի Մ

Եզակի

Ո. Նեղութիւն .	Նեղութիւն .	Տարւե՛ք .
Ս. Նեղութեան .	Նեղութեան .	Տարւե՛րն .
S. Նեղութեան .	Նեղութեան .	Տարւե՛ր .
Հ. շ Նեղութիւն .	Նեղութիւնը .	Տարւե՛րէ .

Բ. 'ի Նեղութեան .	Նեղութեանէ .	Տարւե՛րո՞ւն .
Գ. Նեղութեամբ .	Նեղութեամբ .	Տարւե՛ր էլէ .

Յոքնակի

Ո. Նեղութիւն .	Նեղութիւններ .	Տարւե՛լուր .
Ս. Նեղութեանց .	Նեղութիւններու .	Տարւե՛լուրն .
S. Նեղութեանց .	Նեղութիւններու .	Տարւե՛լուր .
Հ. շ Նեղութիւն .	Նեղութիւնները .	Տարւե՛լուր .
Բ. 'ի Նեղութեանց .	Նեղութիւններէ .	Տարւե՛լուրո՞ւն .
Գ. Նեղութեամբ .	Նեղութիւններով .	Տարւե՛լուր էլէ .

Բարութիւն, թեան, թեամբ . Գերութիւն, թեան, թեամբ .
 Անկիւն, կեան, կեամբ . Արիւն, եան, եամբ :

Ժ Բ. Հ Ո Լ Ո Վ Ո Ի Մ

Եզակի

Ո. Ոսկր .	Ոսկր .	Քե՛տի .
Ս. Ոսկրի .	Ոսկրի .	Քե՛տին .
S. Ոսկրի .	Ոսկրի .	Քե՛տի .
Հ. շ Ոսկր .	Ոսկրը .	Քե՛տի .
Բ. յ Ոսկրի .	Ոսկրէ .	Քե՛տիո՞ւն .
Գ. Ոսկրի .	Ոսկրով .	Քե՛տի .

Յոքնակի

Ո. Ոսկրի .	Ոսկրներ .	Քե՛տիւր .
Ս. Ոսկրաց .	Ոսկրներու .	Քե՛տիւրն .
S. Ոսկրաց .	Ոսկրներու .	Քե՛տիւր .
Հ. շ Ոսկրի .	Ոսկրները .	Քե՛տիւր .
Բ. յ Ոսկրաց .	Ոսկրներէ .	Քե՛տիւրո՞ւն .
Գ. Ոսկրի .	Ոսկրներով .	Քե՛տիւր էլէ .

Գ Ի Տ Ե Լ Ի Բ

15. Հ. Ո՞ր ձայնաւորները կը կորսուին :
 Պ. Բաղաձայնով վերջաւորուած անուններ .

րուն վերջի վանկին է և նա այնաւորները , բաց
 յուզղականէ և հայցականէ , միւս հորոյններուն մէջ
 կը կորսուին , զոր օրինակ . գէծ , զգէծ , գծի , 'ի
 գծէ , գծիւ . գէծք , զգէծս , գծից , 'ի գծից ,
 գծիւք . խանկ , զխանկ , խնկոյ , 'ի խնկոյ , խնկով .
 խանկք , զխանկս , խնկոց , 'ի խնկոց , խնկովք :

16. Հ. Ո՞ր ճայնաւորները կը փոխուին :

Պ. Նոյնպէս բաղաճայնով վերջաւորուած
 անուններուն վերջի վանկին է՝ ն' է ի , էն' է ի ,
 ոյն' է ի կը փոխուին , բաց յուզղականէ և հայ-
 ցականէ , միւս հորոյններուն մէջ . զոր օրինակ ,
 ատեան , զատեան , ատենի , յատենէ , ատենիւ . ատ-
 եանք , զատեանս , ատենից , յատենից , ատենիւք .
 մեզ , զմեզ , մեզի , 'ի մեզէ , մեզաւ , մեզք , ըզ
 մեզս , մեզաց , մեզօք . գոյն , զգոյն , գոնոյ , 'ի
 գոնոյ , գոնով . գոյնք , զգոյնս , գոնոց , 'ի գո-
 նոց , գոնովք :

17. Հ. Ո՞ր բառերն անեզական կը կոչուին :

Պ. Կան գոյականներ որոց եզակին չի գոր-
 ծածուիր . զոր օրինակ , ողջիտ , դժոխիտ , կամտ , մտտ :
 Ասոնք անեզական կը կոչուին :

ԱՆԿԱՆՆ ՏՆՈՒՄ ԳՐԱՅԻՆ

Ա. ՀՈՒՆՎՈՒՄ

Բ. ՀՈՒՆՎՈՒՄ

Այր . էրիկմարդ . էրէտ

Հայր . հայր . դուռ .

Եզ . Յոք .

Եզ . Յոք .

Ո . Այր .

Արք .

Հայր .

Հարք .

Ս . Ն .

Արանց .

Հօր .

Հարց .

Տ . Առն . Արանց . Հօր . Հարց .
 Հ . Վայր . Վարս . Վայր . Վարս .
 Բ . Առնէ . Վարանց . 'ի Հօրէ . 'ի Հարց .
 Գ . Արամբ . Արամբք . Հարբ . Հարբք .

Տէր , տեառն , 'ի տեառնէ , տերամբ . Տերք , տե-
 րանց , տերամբք .
 Մայր , մօր , 'ի մօրէ , մարբ . Մարք , մարց , մարբք .
 Եղբայր , եղբօր , յեղբօրէ , եղբարք . եղբարք , եղ-
 բարց , եղբարբք :

Գ. ՀՈՒՆՎՈՒՄ

Դ. ՀՈՒՆՎՈՒՄ

Քոյր . քոյր . քոյր .

Կին . կին . քուր .

Եզ .

Յք .

Եզ .

Յք .

Ո . Քոյր .

Քորք .

Կին .

Կանայք .

Ս . Քեռ .

Քերց .

Կնոջ .

Կանանց .

Տ . Քեռ .

Քերց .

Կնոջ .

Կանանց .

Հ . Վայր .

Վարս .

Վայր .

Վարս .

Բ . 'ի Քեռէ .

'ի Քերց .

'ի կնոջէ .

'ի կանանց .

Գ . Քերբ .

Քերբք .

Կանամբ .

Կանամբք .

Ե. ՀՈՒՆՎՈՒՄ

Զ. ՀՈՒՆՎՈՒՄ

Գիւղ . գեղ . տեղ .

Օր . օր . կն .

Եզ .

Յք .

Եզ .

Յք .

Ո . Գիւղ .

Գիւղք .

Օր .

Աւուրք .

Ս . Գեղ .

Գիւղից .

Աւուր .

Աւուրց .

Տ . Գեղ .

Գիւղից .

Աւուր .

Աւուրց .

Հ . Վայր .

Վարս .

Վայր .

Վարս .

Բ . 'ի Գեղէ .

'ի Գիւղից .

Վայրէ .

Վարց .

Գ . Գիւղիւ .

Գիւղիւք .

Աւուրք .

Աւուրբք .

Է. ՀՈՒՈՎՈՒՄ

Ը. ՀՈՒՈՎՈՒՄ

ՏԻԼ, ցորեկ, կենդանի. Արեւելեայ. արեւելեան. շարժել.

Եզ.	Յը.	Եզ.	Յզ.
Ո. ՏԻԼ.	ՏԻԼԸ.	Արեւելեայ.	Արեւելեայք.
Ս. Տուրնջեան.	Տուրնջեանց.	Արեւելույ.	Արեւելեայց.
Տ. Տուրնջեան.	Տուրնջեանց.	Արեւելույ.	Արեւելեայց.
Հ. ՎՏԻԸ.	ՎՏԻԸ.	Վարեւելեայ.	Վարեւելեայս.
Բ. ՆՏուրնջեանէ.	ՆՏուրնջեանց.	Վարեւելույ.	Վարեւելեայց.

Գ. Տուրնջեամբ. Տուրնջեամբք. Արեւելեաւ. Արեւելեօք.

Գ Լ Ո Ւ Խ Բ

Ա Մ Ա Կ Ա Ն

18. Հ. Ածականն քննէ է:

Պ. Ածական կըսուին այն բառերը որ կը ցուցնեն գոյականին որպէս-նիւնը և անակո-նիւնը կամ ինչ. այսինքն՝ կը ցուցնեն թէ գոյականն ինչպէս և անի է. զոր օրինակ, կարծի հանդերձ, երկու հանդերձ լսօսքերուն մէջ, կարծի և երկու ածական են, վասն զի կարծի կը ցուցնէ հանդերձին որպէս-նիւնը, այսինքն թէ ինչպէս է հանդերձը. իսկ երկու կը ցուցնէ հանդերձին անակո-նիւնը կամ ինչ, այսինքն թէ անի է հանդերձը:

19. Հ. Գոյականն ու ածականը որոշելու կերպն քննէ է:

Պ. Գոյականն ու ածականը իրարմէ որոշելու դիւրին կերպն է՝ բառին քով բան (չէ, յ) բառը դնել. եթէ կը յարմարի՝ այն բառն ածական է, եթէ չի յարմարիր՝ բառը գոյական է. զոր օրինակ,

նակ, չըսուիր՝ մարդ բան, քաղաք բան, տուն բան. ապա՝ մարդ, քաղաք, տուն գոյական են. բայց կըսուի, բարի բան, չար բան, մեծ բան. ապա՝ բարի, չար, մեծ, ածական են:

20. Հ. Ածականք ընդհանրապէս ո՞ր կը դրուին:

Պ. Ածականք ընդհանրապէս կը դրուին գոյականէն ետքը, և գոյականին հօրովը կ'առնուն. զոր օրինակ՝ Այր իմաստուն. իմաստուն մարդ:

Եզակի

Ո. Այր իմաստուն.	Իմաստուն մարդ.	ԱՔԷԼԸ արեմ.
Ս. Առն իմաստնոյ.	Իմաստուն մարդու.	ԱՔԷԼԸ արեմ.
Տ. Առն իմաստնոյ.	Իմաստուն մարդու.	ԱՔԷԼԸ արեմ.
Հ. Վայր իմաստուն.	Իմաստուն մարդը.	ԱՔԷԼԸ արեմ.
Բ. յԱռնէ իմաստնոյ.	Իմաստուն մարդէ.	ԱՔԷԼԸ արեմ.
Գ. Արամբ իմաստնով.	Իմաստուն մարդով.	ԱՔԷԼԸ արեմ.

Յոքնակի

Ո. Արք իմաստունք.	Իմաստուն մարդիկ.	ԱՔԷԼԸ արեմ.
Ս. Արանց իմաստնոց.	Իմաստուն մարդոց.	ԱՔԷԼԸ արեմ.
Տ. Արանց իմաստնոց.	Իմաստուն մարդոց.	ԱՔԷԼԸ արեմ.
Հ. Վարս իմաստունս.	Իմաստուն մարդիկը.	ԱՔԷԼԸ արեմ.
Բ. յԱրանց իմաստնոց.	Իմաստուն մարդերէ.	ԱՔԷԼԸ արեմ.
Գ. Արամբք իմաստնովք.	Իմաստուն մարդերով.	ԱՔԷԼԸ արեմ.

13494-58

21. Հ. Ածականը կրնայ գոյականէն առաջ ալ գրուիլ :

Պ. Հարկ է շատ անգամ ածականը գոյականէն առաջ դնել, յայնժամ ածականը կը մնայ անսկզբութիւն, զոր օրինակ .

- Հասարակ բարեկամ . Հասարակ բարեկամք .
- Հասարակ բարեկամի . Հասարակ բարեկամաց .
- Ի Հասարակ բարեկամէ . Հասարակ բարեկամօք .
- Հասարակ բարեկամաւ .

22. Հ. Միավանկ ածականաց վրայ ինչ գիտելիք կայ :

Պ. Միավանկ ածականք եթէ գոյականէն առաջ գրուին, գոյականին հոլովը կ'առնուն . զոր օրինակ, Բէ՛ տուն, Բէ՛ տան, Բէ՛ տամք . Զոր օրէնք, Զոր օրինաց . Կա՛լ այր, Կա՛լ առն, Կա՛լաց արանց . Կա՛լք քաղաք, Կա՛լք տամք . և այլն :

23. Հ. Գոյականին քանակութիւնը ցուցնող ածականք ինչ կը կոչուին :

Պ. Գոյականին քանակութիւնը ցուցնող ածականք կը կոչուին Ռուկան ածական :

24. Հ. Թուական ածականք քանի տեսակ են :

Պ. Թուական ածականք երեք տեսակ են, Բացարձակ, Կրկնական և Կրկնական :

25. Հ. Բացարձակներն ինչ կը ցուցնեն :

Պ. Բացարձակներն կը ցուցնեն գոյականին թիւը, այսինքն թէ գոյականով նշանակուած իրը քանի է : Ուստի Ռուկան ածական են Բէ, երկու, երեք, չորս, մինչև հարիւր և բեր :

26. Հ. Մէ, երկու, երեք, չորս ինչպէս կը հոլովին :

Պ. Մէ, երկու, երեք, չորս կը հոլովին այսպէս .

	Եզ.	Յք.	Յք.	Յք.
Ո.	Մի .	Երկու .	Երեք .	Չորք .
Ս.	Միոյ, միոյ .	Երկուց .	Երեց .	Չորեց .
Տ.	Միոյ, միում .	Երկուց .	Երեց .	Չորեց .
Հ.	չՄի .	չԵրկու .	չԵրեք .	չՉորք .
Բ.	'ի Միոյ .	'ի Երկուց .	'ի Երեց .	'ի Չորեց .
Գ.	Միով .	Երկուք .	Երեքք .	Չորեքք .

Մէ յոգնակի չունի, իսկ երկու, երեք, չորս եզակի չունին :

27. Հ. Հինգէն մինչեւ ութ ինչպէս կը հոլովին :

Պ. Հինգէն մինչեւ ութ թէ եզակի և թէ յօքնակի ձեւ ունին, և կը հոլովին հետեւեալ կերպով :

	Հինգ, Կէ	Վեց, Եւ	Վեց, Եւ	Վեց, Եւ
	Եզ.	Յք.	Եզ.	Յք.
Ո.	Հինգ .	Հինգք .	Վեց .	Վեցք .
Ս.	Հնգի .	Հնգից .	Վեցի .	Վեցից .
Տ.	Հնգի .	Հնգից .	Վեցի .	Վեցից .
Հ.	չՀինգ .	չՀինգք .	չՎեց .	չՎեցք .
Բ.	'ի Հնգի .	'ի Հնգից .	'ի Վեցի .	'ի Վեցից .
Գ.	Հնգիւ .	Հնգոք .	Վեցիւ .	Վեցիք .

	Եօթն, Եեթ	Ութ, Եեթ	Ութ, Եեթ	Ութ, Եեթ
	Եօթն, Եեթ	Ութ, Եեթ	Ութ, Եեթ	Ութ, Եեթ
Ո.	Եօթն .	Եօթնք .	Ութ .	Ութք .
Ս.	Եօթան .	Եօթանց .	Ութի .	Ութից .
Տ.	Եօթան .	Եօթանց .	Ութի .	Ութից .
Հ.	չԵօթն .	չԵօթնք .	չՈւթ .	չՈւթք .
Բ.	'ի Եօթան .	'ի Եօթանց .	'ի Ութի .	'ի Ութից .
Գ.	Եօթամք .	Եօթամքք .	Ութիւ .	Ութիք .

28. Հ. Ինն և ասն ինչպէս կը հոլովին :

Պ. Ինն և ասն կը հոլովին այսպէս .

Եզ.	Յբ.	Եզ.	Յբ.
Ո. Ինն .	Ինունք .	Տասն .	Տասունք .
Ս. Ըննի .	Ըննից .	Տասին .	Տասանց .
Տ. Ըննի .	Ըննից .	Տասին .	Տասանց .
Հ. շինն .	շինունս .	շՏասն .	շՏասունս .
Բ. յ Ըննէ .	յ Ըննից .	ի՛ Տասնէ .	ի՛ Տասանց .
Գ. Ըննիւ .	Ըննիւք .	Տասամբ .	Տասամբք .

29. Հ. Մեդասան ինչպէս կը հօլովի :

Պ. Մեդասան , տաննուժէկ , կը հօլովի այսպէս .

Եզակի

Յոքնակի

Ո. Մետասան .	Մետասանք .
Ս. Մետասանի .	Մետասանից .
Տ. Մետասանի .	Մետասանից .
Հ. շՄետասան .	շՄետասանս .
Բ. ՚ի Մետասանէ .	ի՛ Մետասանից .
Գ. Մետասանիւ .	Մետասանիւք .

Մեդասանէ պէս կը հօլովին՝ երկդասան , տասուերկու . երեքդասան , տասուերեք . չորեքդասան , տաննուչորս . հնգեդասան , տաննուհինգ . վեցդասան , տաննուվեց :

30. Հ. Եօթնեդասան ինչպէս կը հօլովի :

Պ. Եօթնեդասան , տաննուեօթը , կը հօլովի այսպէս .

Եզակի

Յոքնակի

Ո. Եօթնեւտասան .	Եօթնեւտասանք .
Ս. Եօթնեւտասին .	Եօթնեւտասանց .
Տ. Եօթնեւտասին .	Եօթնեւտասանց .
Հ. շԵօթնեւտասան .	շԵօթնեւտասանս .
Բ. յ Եօթնեւտասանէ .	յ Եօթնեւտասանց .
Գ. Եօթնեւտասամբ .	Եօթնեւտասամբք .

Սյսպէս կը հօլովին ութնեդասան , տաննուութ , և իննեդասան , տաննուինը :

31. Հ. Քան ինչպէս կը հօլովի :

Պ. Քան կը հօլովի այսպէս .

Եզակի

Յոքնակի

Ո. Քան .	Քանք .
Ս. Քանի .	Քանից .
Տ. Քանի .	Քանից .
Հ. շՔան .	շՔանս .
Բ. ՚ի Քանէ .	ի՛ Քանից .
Գ. Քանիւ .	Քանիւք .

Սյսպէս կը հօլովին նաև երեսան , արասան , յեսան , շախտան , եօթնասան , ութնասան , իննասան , բաց ի հայցականէն միւս հօլովներուն մէջ ու գիրը կորուսանելով , այսպէս . երեսան , երեսնի , և այլն :

32. Հ. Հարիւր ինչպէս կը հօլովի :

Պ. Հարիւր կը հօլովի այսպէս .

Եզակի

Յոքնակի

Ո. Հարիւր .	Հարիւրք .
Ս. Հարիւրոյ .	Հարիւրոց .
Տ. Հարիւրոյ .	Հարիւրոց .
Հ. շՀարիւր .	շՀարիւրս .
Բ. ՚ի Հարիւրոյ .	ի՛ Հարիւրոց .
Գ. Հարիւրով .	Հարիւրովք .

Սյսպէս կը հօլովին երկերիւր , երեքարիւր , չորսարիւր , հնգարիւր , վեցարիւր , եօթնարիւր , ութնարիւր , իննարիւր :

33. Հ. Հազար և թիւր ինչպէս կը հօլովին :

Պ. Հազար և թիւր կը հօլովին այսպէս .

	Եզ.	Յոք.	Եզ.	Յոք.
Ո.	Հազար .	Հազարք .	Բիւր .	Բիւրք .
Ս.	Հազարի .	Հազարաց .	Բիւրու .	Բիւրուց .
Տ.	Հազարի .	Հազարաց .	Բիւրու .	Բիւրուց .
Հ.	չ Հազար .	չ Հազարս .	չ Բիւր .	չ Բիւրս .
Բ.	ի Հազարէ .	ի Հազարաց .	ի Բիւրէ .	ի Բիւրուց .
Գ.	Հազարաւ .	Հազարօք .	Բիւրու .	Բիւրուք .

34. Հ. Դասական թուականք ինչ կը ցուցնեն :

Պ. Դասական թուականք կը ցուցնեն գոյականին հոգեւ, այսինքն թէ գոյականք նշանակուած իրը շատերուն մէջ աներորդ է :

35. Հ. Դասականք ինչպէս կը շինուին :

Պ. Բաց ՚ի Տէն , միւս բացարձակ թուականներուն վրայ (վերջը) աւելցնելով մինչև արտ, որք մասնիկը , իսկ մնացեալներուն վրայ՝ երրորդ մասնիկը զոր օրինակ՝

- Երկու , երկրորդ ,
- Երեք , երրորդ ,
- Չորք , չորրորդ ,
- Հինգ , հինգերորդ , և այլն :

36. Հ. Դասական թուականք ինչպէս կը հորովին :

Պ. Դասական թուականք կը հորովին այսպէս .

Երկրորդ , է+ն+ճ

	Եզակի	Յոքնակի
Ո.	Երկրորդ .	Երկրորդք .
Ս.	Երկրորդի .	Երկրորդաց .
Տ.	Երկրորդի համ երկրորդում .	Երկրորդաց .
Հ.	չ Երկրորդ .	չ Երկրորդս .
Բ.	յ Երկրորդէ .	յ Երկրորդաց .
Գ.	Երկրորդաւ .	Երկրորդօք .

Այսպէս կը հորովին միւս դասականք :

37. Հ. Փոխանակ Գերորդ ինչ կը լսուի :

Պ. Փոխանակ Գերորդ կը լսուի անհոգեւ, որ կը հորովին այսպէս .

Եզակի

Յոքնակի

Ո.	Առաջին .	Առաջինք .
Ս.	Առաջնոյ .	Առաջնոց .
Տ.	Առաջնոյ , ջնում .	Առաջնոց .
Հ.	չ Առաջին .	չ Առաջինս .
Բ.	յ Առաջնմէ , յ Առաջնոյ .	յ Առաջնոց .
Գ.	Առաջնով .	Առաջնովք .

Այսպէս կը հորովին նաև Գերջն :

38. Հ. Անձներականք ինչպէս կը շինուին :

Պ. Անձներական թուականները կը շինուին բացարձակներուն վրայ է+ն կամ է+ն մասնական յաւելմամբ , և ցուցուած թուոյն անուն և կը նշանակեն , զոր օրինակ , երեքն ալ , չորեքն չորսն ալ , տասնէքն տասն ալ ըսել է : Երկուքն կը լսուի , և ոչ երկէքն :

39. Հ. Անձներական թուականք ինչ թիւ են , և ինչպէս կը հորովին :

Պ. Անձներական թուականք յոքնակի միայն են , և կը հորովին այսպէս .

Եզակի

Յոքնակի

Ո.	Երկուքին , երկուքեան .	Երեքին , երեքեան .
Ս.	Երկուցունց , ցուն .	Երեցունց .
Տ.	Երկուցունց , ցուն .	Երեցունց .
Հ.	չ Երկուքին , չերկուքեան .	չ Երեքին , չերեքեան .
Բ.	յ Երկուցունց .	յ Երեցունց .
Գ.	Երկուքումք .	Երեքումք .

40. Հ. Ափնէ+ին կամ ափնէ+եան ինչ կը նշանակէ :

Պ. Ափնէ+ին, ափնէ+եան կը նշանակէ ափն ալ, և գոյականաբար միայն կը գործածուի :

41. Հ. թուական ածականք ո՞ւր կը գրուին և ինչպէս կը հոլովին :

Պ. թուական ածականք եւս ընդհանրապէս գոյականէն ետքը գրուելով գոյականին հոլովը կ'առնուն :

42. Հ. թուական ածականք եղակի՞ թէ յոքնակի գոյական կ'ուզեն :

Պ. Մէ եղակի գոյական կ'ուզէ. մնացեալ թուականք ընդհանրապէս յոքնակի գոյական կ'ուզեն, զոր օրինակ.

Եզակի	Յոքնակի
Ո. Այր մի .	Արք երկու .
Ս. Առն միով .	Արանց երկուց .
Տ. Առն միում .	Արանց երկուց .
Հ. շԱյր մի .	շԱրս երկուս .
Բ. յԱռնէ միովէ .	յԱրանց երկուց .
Գ. Արամբ միով .	Արամբբ երկուք .

Եզակի	Յոքնակի
Ո. Արք վեց .	Արք քսան .
Ս. Արանց վեցից .	Արանց քսանից .
Տ. Արանց վեցից .	Արանց քսանից .
Հ. շԱրս վեց .	շԱրս քսան .
Բ. յԱրանց վեցից .	յԱրանց քսանից .
Գ. Արամբբ վեցիք .	Արամբբ քսանիք .

43. Հ. Եթէ թուականք գոյականէն առաջ գրուին, կը փոխուին թէ ոչ :

Պ. Եթէ թուականք, գոյականէն առաջ գրու-

ուին, դարձեալ գոյականին հոլովը կ'առնուն, զորօրինակ, մի այր, միայ առն, միշ արամբ. երկու արք, երկուց արանց. շրէջ զինուորաց. եօթանց սարկաւազաց. երկուսանց առաքելոց, և այլն :

44. Հ. Դասականք ո՞ւր կը գրուին և ինչպէս կը հոլովին :

Պ. Դասականք եւս գոյականէն ետքը, երբեմն եւս առաջ գրուելով, միշտ եզակի գոյական կ'ուզեն, ու գոյականին հոլովը կ'առնուն, զոր օրինակ, օր երկուք, աւուր երկուքէ, յօրէ երկուքէ. կամ երկուքուս աւուր, ի հինգերորդս ամսեան, և ։

45. Հ. Անճներականք ո՞ւր կը գրուին և ինչպէս կը հոլովին :

Պ. Անճներականք գոյականէն ետքը, երբեմն և առաջ գրուելով, միշտ յոքնակի գոյական կ'ուզեն, և գոյականին հոլովը կ'առնուն. զորօրինակ. որդիք երկուք, որդւոց երկուցուս, որդւովք երկուսուք. կամ երկուքն որդիք, երկուցուս որդւոց, երկուսուք որդւովք :

ԱՆՈՐՈՇ ԿԱՄ ՄԻՋԱԿ ԱԾԱԿԱՆՆԵՐ

46. Հ. Ուրիշ ինչ տեսակ ածական կայ :

Պ. Կան ուրիշ տեսակ ածականներ որ անորոշ կամ թիակ կը կոչուին, և են .

Ափնայն, այլ, եւրտանչեւր, միս, ամ, ու, իմ, ինչ, նոյն :

47. Հ. Ափնայն և այլ ինչպէս կը հոլովին :

Պ. Ափնայն գրեթէ միշտ եզակի կը գործածուի, և կը հոլովի առաջին հոլովման պէս. Այլ կը հոլովի չորրորդ հոլովման պէս. զորօրինակ .

	<i>Եզ.</i>	<i>Եզ.</i>	<i>Յոք.</i>
Ո.	Ամենայն .	Այլ .	Այլք .
Ս.	Ամենայնի .	Այլոյ .	Այլոց .
Տ.	Ամենայնի .	Այլում .	Այլոց .
Հ.	չ Ամենայն .	չ Այլ .	չ Այլք .
Բ.	յ Ամենայնէ .	յ Այլէ .	յ Այլոց .
Գ.	Ամենայնիւ .	Այլով .	Այլովք .

Այսպէս կը հոլովին իբրևանիբր, ամէն մէկը, հէր
դէր, և փոս, միւս, օ դէր :

48. Հ. Ո՞ն, ո՞ր ինչպէս կը հոլովին :
Պ. Ո՞ն, ո՞ր, մէկը, պիբի, կը հոլովին այսպէս .

	<i>Եզ.</i>	<i>Յոք.</i>	<i>Եզ.</i>	<i>Յոք.</i>
Ո.	Ո՞ն .	Ոմանք .	Ոք .	Ոմանք .
Ս.	Ուրումն .	Ոմանց .	Ուրուք .	Ոմանց .
Տ.	Ումեմն .	Ոմանց .	Ումեք .	Ոմանց .
Հ.	չ Ո՞ն .	չ Ոմանս .	չ Ոք .	չ Ոմանս .
Բ.	յ Ումեմնէ .	յ Ոմանց .	յ Ումեքէ .	յ Ոմանց .
Գ.	Ոմամբ .	Ոմամբք .	Ոմամք .	Ոմամբք .

49. Հ. Ի՞նչ, ինչ, նոյն, ինչպէս կը հոլովին :
Պ. Ի՞նչ, ինչ, բան մը, դէր շն . նոյն, նոյնը, օ,
կը հոլովին այսպէս .

	<i>Եզ. և Յոք.</i>	<i>Եզ.</i>	<i>Յոք.</i>
Ո.	Իմն, ինչ .	Նոյն .	Նոքին .
Ս.	Իբիբ .	Նորին .	Նոցին, նոցունց .
Տ.	Իմիք .	Նմին .	Նոցին, նոցունց .
Հ.	չ Իմն, չինչ .	չ Նոյն .	չ Նոսին .
Բ.	յ Իմեքէ .	ի՛ Նմին .	ի՛ Նոցունց .
Գ.	Իւիք .	Նովին, նովիմք .	Նովիմքք, նոքիմքք .

Այսպէս կը հոլովին նաև սոյն, սոյն :

50. Հ. Ո՞ն, ո՞ր, ինչ ինչպէս կը հոլովին :
Պ. Ո՞ն կամ, ո՞վ, քի՞ . ո՞ր, ո՞ր, հանդ . շնն,
ինչ, նէ, այսպէս կը հոլովին .

	<i>Եզ.</i>	<i>Յոք.</i>	<i>Եզ.</i>	<i>Յոք.</i>	<i>Եզ.</i>
Ո.	Ո՞վ, ո՞ .	Ոյք .	Որ .	Որք .	Չինչ .
Ս.	Ոյր .	Ոյց .	Որոյ .	Որոց .	էր .
Տ.	Ում .	Ոյց .	Որում .	Որոց .	իմ .
Հ.	չ Ո՞վ, չո՞ .	չ Ոյս .	չ Որ .	չ Որս .	Չինչ .
Բ.	յ Ումէ .	յ Ոյց .	յ Որմէ .	յ Որոց .	Առ իմէ .
Գ.	Որով .	Որովք .	Որով .	Որովք .	իւ .

51. Հ. Անորոշ ածականք ո՞ր կը դրուին և ինչ-
պէս կը հոլովին :

Պ. Անորոշ ածականներէն ոմանք գոյական-
նէն առ և ոմանք՝ շննը դրուելով, գոյականին
հոլովը կ'առնուն, զոր օրինակ .

Այլ այր, այլոյ առն, յայլէ առնէ, այլով արամք . Այլ
արք, այլոց արանց, այլով արամքք . կամ, այր այլ,
առն այլոյ, առն այլոմ, յառնէ այլոմ, արամք այլով
արանց այլոց, արամքք այլով, և այլն .

Այր ոմ, առն ուրոմ, առն ում, յառնէ ումեմ,
արամք ոմմք . կամ, այր ոտ, առն ուրոտ, առն ու-
մտ, յառնէ ումեմ . արք ոմնտ, արանց ոմնց, ար-
ամքք ոմմք, զարս ոմնս .

Գործ ինչ, գործոյ էիտ, գործոյ էիտ, 'ի գործոյ էիտ,
գործով էիտ .

Նոյն բան, նորին բանի, նմն բանի, 'ի նմն բանէ, նո-
վին բանիւ . նոյն բանք, նոցին բանից, նովին բանիւք .
Որ տուն, որոյ տան, որոմ տան, յորմ տանէ, որով
տամք . ո՞ր տունք, որոց տանց, որով տամքք :

52. Հ. Ո՞վ, կամ ո՞ր և շնն ինչպէս կը գործած-
ուին :

Պ. Ո՛վ կամ՝ իբրև գոյական կը գործածուի մինակ՝ + բառին հետ իբր անական կը հոլովի այսպէս .

Ո՛վ կամ՝ + , այբ ուրուք , ո՛ւմ ումեք , յո՛ւմե ումեք :

Զինչ ալ մինակ են բառին հետ իբր անական կը գործածուի այսպէս .

Զինչ ենչ , եր իրեք , է՛մ իմեք , է՛մ իւիք :

53. Հ. Միեւնոյ , երեւոյ բառերուն վրայ ինչ գիտելիք կայ :

Պ. Միեւնոյ , երեւոյ բառերն իբրև գոյական կը գործածուին , ուղղական չունին , և կը հոլովին այսպէս .

Ո.	Չունի	Չունի
Ս.	Միմեանց .	Իրերաց .
Տ.	Միմեանց	Իրերաց .
Հ.	չՄիմեանս .	չԻրեարս .
Բ.	՛ի Միմեանց .	յԻրեարս .
Գ.	Միմեամբք .	Իրերօք .

54. Հ. Ածականք միշտ գոյականի՞ հետ կը գործածուին :

Պ. Ածականք առանց գոյականի եւս գործածուելով , գոյականի պաշտօն կը վարեն . և անտեսն անականն իբրև ֆոնետիկ առնուած կը ըսուի . զոր օրինակ . Անգլոս անգոնէ զխրատ հօր . Անըզգամը հօրը խրատը կանգոնէ . Արդարե՛ր ժառանգեացեն զերկիր . Արդարները երկիրը պիտի ստանան : Հոս անգլոս , արդարե՛ր , անըզամ՝ մարդ , արդար մարդիկ , ըսել է :

Գ Լ ՈՒ Խ Գ.

ԴԵՐՍՆՈՒՆ

55. Հ. Ո՞ր բառերը դերանուն կը կոչուին :

Պ. Դերանուն կը կոչուին այն բառերը որ խօսքին մէջ առաջ յիշուած բառի մը տեղ կը դրուին , մի և նոյն բառը չկրկնելու համար . զոր օրինակ . Աստուծո՛ւ արդար է , (նա) կը պատժէ յանցաւորները . Տեսայ ճարտը որ քեզի հետ էր : Այս խօսքերուն մէջ նա , որ , դերանուն են . քանզի առաջինը (նա) դրուած է փոխանակ Աստուծո՛ւ բառին . Իսկ երկրորդը (որ) փոխանակ ճարտ բառին :

56. Հ. Դերանուններն ինչ մասնաւոր բան կը ցուցնեն :

Պ. Դերանուններն մասնաւորապէս դէմք կը ցուցնեն . և դէմքը երեք է . առաջին , երկրորդ , երրորդ : Առաջին դէմքն է խօսողը , երկրորդն է այն ուր կը խօսուի . երրորդն է այն որոյ վրայով կը խօսուի :

57. Հ. Դերանունանք քանի՞ տեսակ են :

Պ. Դերանունանք չորս տեսակ են . էական կամ անիական , ցուցական , որացական և յարաբերական :

58. Հ. Էական դերանուն որո՞նք են :

Պ. Էական դերանուն են . ես , դու , սա , դա , նա , ինչ , էր :

59. Հ. Այս դերանունանք ինչ դէմք կը ցուցնեն :

Պ. Ե՛ս կը ցուցնէ առաջին դէմք . դու՛ , երկրորդ դէմք . սա , դա , նա , ինչ , էր՝ երրորդ դէմք :

60. Հ. Էական դերանունանք ինչպէս կը հոլովին :

Պ. Էական դերանունանք կը հոլովին այսպէս .

Ա. ԳԵՄՔ ՅՈՒՅՆՈՂ ԴԵՐԱՆՈՒՆ Ե՝

Եզակի

Ո. Ես .	Ես .	Պէն .
Ս. Իմ .	Իմ .	Պէնիս .
Տ. Ինձ .	Ինձի .	Պան .
Հ. շ Իս .	Պ Իս .	Պէնի .
Բ. յ Ինէն .	Ինէ .	Պէնարեն .
Գ. Ինեւ .	Իզմով .	Պէնիս էլէ .

Յոքնակի

Ո. Մեր .	Մերք .	Պէշ .
Ս. Մեր .	Մեր .	Պէշիս .
Տ. Մեզ .	Մեզի .	Պէշէ .
Հ. շ Մեզ .	Մեզ .	Պէշի .
Բ. ՚ի Մէնջ .	Մենէ .	Պէշարեն .
Գ. Մերք .	Մեզմով .	Պէշիս էլէ .

Բ. ԳԵՄՔ ՅՈՒՅՆՈՂ ԴԵՐԱՆՈՒՆ Դ՝

Եզակի

Ո. Դու .	Դուն .	Սէն .
Ս. Քո .	Քու .	Սէնեն .
Տ. Քեզ .	Քեզի .	Սան .
Հ. շ Քեզ .	Քեզ .	Սէնի .
Բ. ՚ի Քէն .	Քենէ .	Սէնարեն .
Գ. Քեւ .	Քեզմով .	Սէնիս էլէ .

Յոքնակի

Ո. Դուք .	Դուք .	Սիշ .
Ս. Ձեր .	Ձեր .	Սիշի .
Տ. Ձեզ .	Ձեզի .	Սիշէ .
Հ. շ Ձեզ .	Ձեզ .	Սիշի .

Բ. ՚ի Ձէնջ .	Ձենէ .	Սիշարեն .
Գ. Ձերք .	Ձեզմով .	Սիշիս էլէ .

Գ. ԳԵՄՔ ՅՈՒՅՆՈՂ ԴԵՐԱՆՈՒՆ Ե՝

Եզակի

Ո. Նա .	Ան .	Օ .
Ս. Նորա .	Անոր .	Օնան .
Տ. Նմա .	Անոր .	Օն .
Հ. շ Նա .	շ Անի .	Օնա .
Բ. ՚ի Նմանէ .	Անկէ .	Օնարեն .
Գ. Նովաւ .	Անով .	Օնանլա .

Յոքնակի

Ո. Նորա .	Անոնք .	Օնլար .
Ս. Նոցա .	Անոնց .	Օնլարէն .
Տ. Նոցա .	Անոնց .	Օնլարա .
Հ. շ Նոսա .	շ Անոնք .	Օնլարէ .
Բ ՚ի Նոցանէ .	Անոնցմէ .	Օնլարարեն .
Գ. Նորք .	Անոնցմով .	Օնլար էլէ .

Եզակի

Ո. Ինքն .	Ինք .	Քէնարէ .
Ս. Ինքեան .	Իրեն .	Քէնարիս .
Տ. Ինքեան .	Իրեն .	Քէնարիսէ .
Հ. շ Ինքն .	շ Ինք .	Քէնարիսի .
Բ. յ Ինքենէ .	Իրմէ .	Քէնարիսարեն .
Գ. Ինքեամք .	Իրմով .	Քէնարիսի էլէ .

Յոքնակի

Ո. Ինքեանք .	Իրենք .	Քէնարիսիս .
Ս. Ինքեանց .	Իրենց .	Քէնարիսիսիս .
Տ. Ինքեանց .	Իրենց .	Քէնարիսիսիս .

Հ. շինքեանս .	շիրենք .	Քէնդէրէնի .
Բ. յինքեանց .	իրենցմէ .	Քէնդէրէնդէն .
Գ. Ինքեամբք .	իրենցմով .	Քէնդէրէնիէն .

Եզակի

Ո. Չունի .		
Ս. Իւր , իւրեան .	իրեն .	Քէնդէնի .
Տ. Իւր , իւրեան .	իրեն .	Քէնդէնի .
Հ. Չունի .	շինք .	Քէնդէնի .
Բ. յԻւրմէ .	իրմէ .	Քէնդէնդէն .
Գ. Իւրև , իւրեաւ ,	իրմով .	Քէնդէնիէն .
	իւրեամբք .	

Յոքնակի

Ո. Իւրեանք .	իրենք .	Քէնդէրէնի .
Ս. Իւրեանց .	իրենց .	Քէնդէրէնիդէն .
Տ. Իւրեանց .	իրենց .	Քէնդէրէնիէն .
Հ. շինքեանս .	շինք .	Քէնդէրէնի .
Բ. յԻւրեանց .	իրենցմէ .	Քէնդէրէնդէն .
Գ. Իւրեամբք .	իրենցմով .	Քէնդէրէնիէն .

Ս , Դ , Ե գերանուանք նա ին պէս կը հօլովին :

61. Հ. Յուցական գերանունն ո՞րն է և ի՞նչպէս կը հօլովի :

Պ. Յուցական գերանունն են այ , այդ , այն , որ կը հօլովին այսպէս .

Եզակի

Ո. Այս .	Աս .	Պո .
Ս. Այսք , այսորիկ .	Ասոր .	Պունան
Տ. Այսմ , այսմիկ .	Ասոր .	Պունա
Հ. շԱյս .	Ասիկա .	Պունո
Բ. յԱյսմ , յայսմանէ .	Ասկէ .	Պունդուն
Գ. Այսու , այսուիկ .	Ասով .	Պունունիէն

Յոքնակի

Ո. Այսք , այսքիկ .	Ասոնք .	Պունար
Ս. Այսց , այսցիկ .	Ասոնց .	Պունարըն
Տ. Այսց , այսցիկ .	Ասոնց .	Պունարա
Հ. շԱյս , շայսսիկ .	շԱսոնք .	Պունարը
Բ. յԱյսց , յայսցանէ .	Ասոնցմէ .	Պունարդուն
Գ. Այսու , այսուքիւք .	Ասոնցմով .	Պունարիէն

Եզակի

Յոքնակի

Ո. Այդ , ատ . շ .	Այդք , այդքիկ .
Ս. Այդք , այդքիկ .	Այդց , այդցիկ .
Տ. Այդմ , այդմիկ .	Այդց , այդցիկ .
Հ. շԱյդ .	շԱյդ , շայդսիկ .
Բ. յԱյդմ , յայդմանէ .	յԱյդց , յայդցանէ .
Գ. Այդու , այդուիկ .	Այդու , այդուքիւք .

Եզակի

Յոքնակի

Ո. Այն , ան . օ .	Այնք , այնքիկ .
Ս. Այնք , այնորիկ .	Այնց , այնցիկ .
Տ. Այնմ , այնմիկ .	Այնց , այնցիկ .
Հ. շԱյն .	շԱյն , շայնսիկ .
Բ. յԱյնմ , յայնմանէ .	յԱյնց , յայնցանէ .
Գ. Այնու , այնուիկ .	Այնու , այնուքիւք .

62. Հ. Յուցական գերանուանք ի՞նչպէս կը գործածուին :

Պ. Յուցական գերանուանք , իբրև ածական , դոյականէն թէ առաջ և թէ ետքը դրուելով գոյականին հօլովը կ'առնուն , միայն եթէ առաջ դրուին՝ կարճ հօլովները կը գործածուին , եթէ ետքը դրուին՝ երկայնները , և դոյականին վրայ « , ր , ն » գիրերը կ'աւելցուին . զոր օրինակ .

ՅՈՒՑԱԿԱՆ ԱԾԱԿԱՆ ԲՆԱԿԱՆԷՆ ԽՈՒՆ ԴՐՈՒՄԻ

Եզակի	Յոքնակի
Ո. Այս տուն .	Այս տունք .
Ս. Այսք տան .	Այսք տանց .
Տ. Այսմ տան .	Այսք տանց .
Հ. շԱյս տուն .	շԱյս տունս .
Բ. յԱյսմ տանէ .	յԱյսք տանց .
Գ. Այսու տամբ .	Այսու տամբք .

Եզակի	Յոքնակի
Ո. Այդ տուն .	Այդ տունք .
Ս. Այդք տան .	Այդք տանց .
Տ. Այդմ տան .	Այդք տանց .
Հ. շԱյդ տուն .	շԱյդ տունս .
Բ. յԱյդմ տանէ .	յԱյդք տանց .
Գ. Այդու տամբ .	Այդու տամբք .

Եզակի	Յոքնակի
Ո. Այն տուն .	Այն տունք .
Ս. Այնք տան .	Այնք տանց .
Տ. Այնմ տան .	Այնք տանց .
Հ. շԱյն տուն .	շԱյն տունս .
Բ. յԱյնմ տանէ .	յԱյնք տանց .
Գ. Այնու տամբ .	Այնու տամբք .

ՅՈՒՑԱԿԱՆ ԱԾԱԿԱՆ ԲՆԱԿԱՆԷՆ ԵՊԻՔ ԴՐՈՒՄԻ

Եզակի	Յոքնակի
Ո. Տունս այս .	Տունքս այսոքիկ .
Ս. Տանս այսորիկ .	Տանցս այսոցիկ .
Տ. Տանս այսմիկ .	Տանցս այսոցիկ .
Հ. շՏունս ղայս .	շՏունսս ղայսոսիկ .
Բ. 'ի Տանէս յայսմանէ .	'ի Տանցս յայսցանէ .
Գ. Տամբս այսուիկ .	Տամբքս այսոքիւք .

Եզակի	Յոքնակի
Ո. Տունք այդ .	Տունքք այդոքիկ .
Ս. Տանք այդորիկ .	Տանցք այդոցիկ .
Տ. Տանք այդմիկ .	Տանցք այդոցիկ .
Հ. շՏունք ղայդ .	շՏունսք ղայդոսիկ .
Բ. 'ի Տանէք յայդմանէ .	'ի Տանցք յայդցանէ .
Գ. Տամբք այդուիկ .	Տամբքք այդոքիւք .

Եզակի	Յոքնակի
Ո. Տունն այն .	Տունքն այնոքիկ .
Ս. Տանն այնորիկ .	Տանցն այնոցիկ .
Տ. Տանն այնմիկ .	Տանցն այնոցիկ .
Հ. շՏունն ղայն .	շՏունսն ղայնոսիկ .
Բ. 'ի Տանէն յայնմանէ .	'ի Տանցն յայնցանէ .
Գ. Տամբն այնուիկ .	Տամբքն այնոքիւք .

63. Հ. « , ր , ն գիրերն ինչ են :
 Պ. « , ր , ն գիրերն՝ ա , ար , այ գերանուններուն կրճատեալն են :
 64. Հ. Ստացական գերանուն որոնք են , և ինչպէս կը հոլովին :
 Պ. Ստացական գերանուն են իճ , Իճ , Իճ , Իճ , Իճ , և կը հոլովին այսպէս .

Եզակի		Յոքնակի		
Ո. Իմ .	Քո .	Մեր .	Ձեր .	Իւր .
Ս. Իմոյ .	Քո , քոյոյ .	Մերոյ .	Ձերոյ .	Իւրոյ .
Տ. Իմում .	Քում .	Մերում .	Ձերում .	Իւրում .
Հ. շԻմ .	շՔո .	շՄեր .	շՁեր .	շԻւր .
Բ. յԻմմէ .	'իՔումմէ .	'իՄերմէ .	'իՁերմէ .	յԻւրմէ .
Գ. Իմով .	Քով , քոյով .	Մերով .	Ձերով .	Իւրով .

Յոքնակի

- Ո. Իմք . Գոյք . Մերք . Ձերք . Իւրք .
- Ս. Իմոց . Գոց , քոյոց . Մերոց . Ձերոց . Իւրոց .
- Տ. Իմոց . Գոց , քոյոց . Մերոց . Ձերոց . Իւրոց .
- Հ. շ Իմս . շ Գոյս . շ Մերս . շ Ձերս . շ Իւրս .
- Բ. յ Իմոց . ՚ի Գոց , քոյոց . ՚ի Մերոց . ՚ի Ձերոց . յ Իւրոց .
- Գ. Իմովք . Գովք , քոյովք . Մերովք . Ձերովք . Իւրովք .

65. Հ. Ստացական գերանուանք եւս կրնան իբրեւ ածական գործածուիլ :

Պ. Ստացական գերանուանք եւս , իբրեւ ածական գործածուելով , գոյականէն առաջ կամ ետքը կը դրուին , և գոյականին հոլովը կ'առնուն , այսպէս .

ՍՍԱՅԱԿԱՆ ԱԾԱԿԱՆ Հոյականէն առաջ գրուած

Եզակի

Յոքնակի

- Ո. Իմ տուն . Իմ տունք .
- Ս. Իմոյ տան . Իմոց տանց .
- Տ. Իմում տան . Իմոց տանց .
- Հ. շ Իմ տուն . շ Իմ տունս .
- Բ. յ Իմմէ տանէ . յ Իմոց տանց .
- Գ. Իմով տամք . Իմովք տամքք .

ՍՍԱՅԱԿԱՆ ԱԾԱԿԱՆ Հոյականէն ետք գրուած

Եզակի

Յոքնակի

- Ո. Տուն Իմ . Տունք Իմ .
- Ս. Տան Իմոյ . Տանց Իմոց .
- Տ. Տան Իմում . Տանց Իմոց .
- Հ. շ Տուն Իմ . շ Տունս Իմ .
- Բ. ՚ի Տանէ Իմմէ . ՚ի Տանց Իմոց .
- Գ. Տամք Իմով . Տամքք Իմովք .

Սյսպէս կը հոլովին միւս ստացականները :
66. Հ. Յարաբերական գերանուն որն է , և ինչպէս կը հոլովի :

Պ. Յարաբերական գերանունն է ոչ կամ . , և կը հոլովի այսպէս .

Եզակի

Յոքնակի

- Ո. Որ , ո . Որ , որք , ոյք .
- Ս. Որոյ , ոյր . Որոց , ոյց .
- Տ. Որում , ում . Որոց , ոյց .
- Հ. շ Որ , ոո . շ Որ , ոորս , ոոյս .
- Բ. յ Որմէ , յ ումմէ . յ Որոց , յ ոյց .
- Գ. Որով . Որովք .

Գ Լ Ո Ւ Խ Գ .

ՆԱԽԳԻԻՐ ԿԱՄ ՆԱԽԱԳԻՐՈՒԹԻՒՆ

67. Հ. Ո՞ր բառեր նախդիր կամ նախադրութիւն են :

Պ. Նախդիր կամ նախադրութիւն են այն բառերը որ , հոլովէ բառով մը կը ցուցնեն գործողութեան պարագաները . զոր օրինակ՝ տեղը , ժամանակը , կերպը , պատճառը :

68. Հ. Նախադրութիւնները մինակ կը գործածուին :

Պ. Նախադրութիւնները մինակ չեն գործածուիր , այլ իրենցմէ ետքը բառ մը կ'ուզեն , ապա թէ ոչ իմաստ չեն տար . զոր օրինակ , լաւ , համար . նախադրութիւն է . և առանձին իմաստ չի տար . բայց երբ կ'ըսեմ , վասն Աստուծոյ , Աստուծոյ հա-

մար . վասն «երջ , սիրոյ համար . իմաստ կ'իմանամ :

69. Հ. Նախագորութեան մը քով դրուած բառն ինչ կը կոչուի :

Պ. Նախագորութեան քով դրուած բառը կը կոչուի նախագորութեան ինքերը , ուստի վերի օրինակներուն մէջ , Աստուծոյ , «երջ բառերը խնդիր են Հասն նախագորութեան :

Այս տղան իր «ենեկն թշ , թնշ կե քեքեր , կը նստի , իւր վարժապետին հրամանին համեմար , դասը պարտադէրը համար :

Այս խօսքին մէջ՝ թշ , թնշ , համեմար , համար նախագորութիւն են , և նստելու գործողութեան րեշ , ժամանակը , կերպը և պարճաւը կը ցուցնեն :

70. Հ. Գլխաւոր նախագորութիւնները որո՞նք են :

Պ. Գլխաւոր նախագորութիւնք են՝ է , յ , ց , շ , ա , ընդ , ըստ , և ընդհանրապէս նախերը կը կոչուին :

Սովորական նախագորութիւններ են նաև .

Առաջի . առջեւը . եծեանէ , եծեանդէ

Ձկնի } ետեւը , ետեւէն . արդեւոր , արդեւորան

Ի վերայ . վրան . է-օրեանէ , է-օրեանդէ

Ի ներքոյ . ներքը . էքերեանէ , էքերեանդէ

Ի մէջ } մէջտեղը . օրեւորեմ , օրեւորեմոր

Արտաքոյ . դուրսը . րեւորեմ , րեւորեմոր

Յանդիման . դիմացը . քարեւոր , քարեւոր

Ի վեր , ի վերոյ քան զ . (բանէ մը) վեր . եօգարը , եօգարոր

Փոխանակ . տեղը . եքերե , եքերեոր

Յետոյ . ետին . արդեւոր , արդեւոր

Յետ . ետքը . «ծար

Յառաջ քան զ } (բանէ մը) առաջ . էվէլ
նախ քան զ

Ի ձեռն . ձեռքովը . էն էն

Գաղտ . գաղտուկ . կեւե

Հակառակ } դէմ . քարը

Ընդդէմ

Հանդերձ . մէկտեղ . րեւորե

Շուրջ զ . բուրստիքը . էրեւորեմ , էրեւորեմ

Մինչև 'ի } մինչև , . . . րեւ , րեւ

Մինչև ց

Վասն } համար . էնէն

Յաղագս

Սակս

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե

Բ Ա Յ

71. Հ. Ո՞ր բառերը բայ կը կոչուին :

Պ. Բայ կը կոչուին այն բառերը որ ընել , ըսել և ըսել կը ցուցնեն . զոր օրինակ «երեմ , կը սիրեմ . յընէ կը պտըտիմ , բան մը ընել կը ցուցնեն . էմ , եմ . հիւանդանամ , կը հիւընդնամ , բան մը ըլլալ կը ցուցնեն . «երեմ , կը սիրուիմ , ըսել կը ցուցնէ , ուստի այս բառերը բայ են :

72. Հ. Բայերը քանի՞ տեսակ են :

Պ. Բայերը երեք տեսակ են . էական բայ , ռեւորեմ բայ , և լեւոր բայ :

73. Հ. Էական բայը որն է :

Պ. Էական բայն է ե՛մ :

74. Հ. Ներգործական բայերը որչափ են և ի՞նչ կը ցուցնեն :

Պ. Ներգործական բայերը շատ են , և ամէն ներգործական բայ կրօնական կրնայ ունենալ :

Ներգործականը գործողութիւնն ընել կը ցուցնէ . կրօնականը գործողութիւնը կեւ (ըլուել) կը ցուցնէ . զորօրինակ , «երե՛մ» կը սիրեմ՝ ներգործական է . «երե՛մ» կը սիրուիմ, կրաւորական է :

75. Հ. Չէզոք բայերն ի՞նչ կը ցուցնեն :

Պ. Չէզոք բայերէն ոմանք ընել կը ցուցնեն . ինչպէս՝ ըջէ՛մ, մոռնե՛մ, երթե՛մ . ոմանք ալ ըստ կը ցուցնեն , զոր օրինակ , հիւանդանոց , հիւանդ , «ես» նա՛մ : Բայց չէզոք բայերը կրաւորական չեն կրնար ունենալ :

76. Հ. Բայերն ի՞նչ ունին :

Պ. Բայերն ունին ինչ , դէ՛մ , ժամանակ և եղանակ :

77. Հ. Թիւն ի՞նչ է :

Պ. Թիւն եղակին և յոքնակին է . զոր օրինակ , «երե՛մ» , «երե՛ս» , «երե՛ք» , կը սիրեմ , կը սիրես , կը սիրէք՝ եղանկ են . «երե՛մ» , «երե՛ս» , «երե՛ք» , կը սիրենք , կը սիրենք , կը սիրենք՝ յոքնակ են :

78. Հ. Դէմքը քանի է :

Պ. Դէմքը երեք է , առաջին , երկրորդ , երրորդ , զոր օրինակ , «երե՛մ» , կը սիրեմ՝ առաջին դէմք է . «երե՛ս» , կը սիրես՝ երկրորդ դէմք է . «երե՛ք» , կը սիրէք՝ երրորդ դէմք է : Նայնպէս յոքնակին :

79. Հ. Ժամանակը քանի է :

Պ. Ժամանակը բուն երեք է . ներկայ , անցեալ , ա-

պառնի : Ներկան՝ հիմա կը ցուցնէ , զոր օրինակ , «երե՛մ» , կը սիրեմ՝ ներկայ է . Անցեալն՝ անցածը կը ցուցնէ . զոր օրինակ , «երե՛ցե՛ք» , սիրեցի՝ անցեալ է . Ապառնին՝ գալիքը կը ցուցնէ . զոր օրինակ , «երե՛ցե՛ս» , պիտի սիրեմ՝ ապառնի է :

80. Հ. Անցեալը քանի է :

Պ. Անցեալը երկու է , անկարար անցեալ , որ է «երե՛ցե՛ք» , կը սիրէի . և կարարեալ անցեալ , որ է «երե՛ցե՛ք» , սիրեցի :

81. Հ. Եղանակը քանի է :

Պ. Եղանակը չորս է . սահմանական , հրամայական , սարսարական և դերձայ :

82. Հ. Դիմաւոր բայն ի՞նչ է :

Պ. Սահմանականը , հրամայականը և սարսարականը դէմք ունին , և դիմաւոր բայ կը կոչուին . իսկ դերձայը դէմք չունի , ուստի և անդէմք բայ կը կոչուի :

83. Հ. Դերբայը քանի է :

Պ. Դերբայը երեք է . անբերանի , անցեալ ընդհանրական և ապառնի ընդհանրական . զոր օրինակ . «երե՛ցե՛ք» , անհրաժեշտ է . «երե՛ցե՛ք» , անցեալ ընդհանրական թիւն : «երե՛ցե՛ք» , «երե՛ցե՛ք» ապառնի ընդհանրական թիւն :

84. Հ. Բայի մը թիւը , դէմքը , եւայն , ի՞նչպէս կը ճանչցուին :

Պ. Բային վերջաւորութեան փոխուելէն կը ճանչցուի թէ բայն ինչ թիւ , ինչ դէմք , ինչ ժամանակ և ինչ եղանակ է :

85. Հ. Այս փոփոխութեան ի՞նչ կ'ըսուի :

Պ. Թիւ , դէմք , ժամանակ և եղանակ ցուցնելու համար բային վերջաւորութեան փոխուելուն՝ վերջական կ'ըսուի :

86. Հ. Լծորդութիւնը քանի է :

Պ. Լծորդութիւնը չէ : Առաջին լծորդութեան բայերը կը վերջաւորին ե՛, զոր օրինակ . սիրե՛, հատանե՛. երկրորդ լծորդութեան բայերը կը վերջաւորին ի՛, զոր օրինակ . խօսե՛, ուսանե՛. երկրորդ լծորդութեան բայերը կը վերջաւորին ա՛, զոր օրինակ . աղա՛, խոսաա՛. չորրորդ լծորդութեան բայերը կը վերջաւորին ու՛, զոր օրինակ , թողո՛ւ, ընթեռնո՛ :

87. Հ. Կանոնաւոր բայերը սրչափ են :

Պ. Բայերուն մեծ մասը կանոնաւոր է . անկանոն բայերը քիչ են :

88. Հ. Ե՛ հական բայն ի՛նչպէս կը խոնարհի :

Պ. Ե՛ հական բայը կը խոնարհի այսպէս .

Սահմանական եղանակ , ներկայ

Եզակի

Ա. Դէ՛, Եմ .	Իմ .	Պէ՛ն ի՛
Բ. » Ես .	Ես .	Սէ՛ն ի՛ն
Գ. » Է .	Է .	Օ թո՛ւր

Յորճակի

Ա. Դէ՛, Եմք .	Ենք .	Պի՛չ ի՛չ
Բ. » Էք .	Էք .	Սի՛չ ի՛նիչ
Գ. » Են .	Են .	Օնլո՛ւր թըր

Անցեալ անկատար

Եզակի

Ա. Դէ՛, Էի .	Էի .	Պէ՛ն ի՛րի՛
Բ. » Էիր .	Էիր .	Սի՛ն ի՛րի՛ն
Գ. » Էր .	Էր .	Օ ի՛րի՛

Յորճակի

Ա. Դէ՛, Էաք .	Էինք .	Պի՛չ ի՛րի՛
Բ. » Էիք .	Էիք .	Սի՛ն ի՛րի՛ն
Գ. » Էին .	Էին .	Օնլո՛ւր ի՛րի՛ն

Անցեալ կատարեալ

Եզակի

Ա. Դէ՛, Եղէ .	Եղայ .	Օլո՛ւր
Բ. » Եղեր .	Եղար .	Օլո՛ւրն
Գ. » Եղել .	Եղաւ .	Օլո՛ւր

Յորճակի

Ա. Դէ՛, Եղաք .	Եղանք .	Օլո՛ւր
Բ. » Եղէք .	Եղաք .	Օլո՛ւրն
Գ. » Եղեն .	Եղան .	Օլո՛ւրն

Ապառնի

Եզակի

Ա. Դէ՛, Եղէց .	Պիտի ըլլամ .	Օլո՛ւրն
Բ. » Եղիցիս .	Պիտի ըլլաս .	Օլո՛ւրն
Գ. » Եղիցի .	Պիտի ըլլայ .	Օլո՛ւրն

Յորճակի

Ա. Դէ՛, Եղիցուք .	Պիտի ըլլանք .	Օլո՛ւրն
Բ. » Եղի՛՛ք .	Պիտի ըլլաք .	Օլո՛ւրն
Գ. » Եղիցին .	Պիտի ըլլան .	Օլո՛ւրն

Հրամայական եղանակ

Եզակի

Ա. Դէ՛, Էր, Էրի .	Երի .	Օլ
Բ. Դէ՛, Էրիք .	Էրիք .	Օլ
Գ. Դէ՛, Էրիք .	Մի ըլլար .	Օլ

Յոյնականի

Բ. Դէ՛՛՛ք Լերուք , ե-
 շերուք , լի-
 ջիք , լինի՛՛՛ք . Նշէք . Օլ-ւ-ն
 Մի լինիք . Մի բլլաք . Օլ-ւ-ն

Ստորադասական եղանակ

Եզակի

Ա. Դէ՛՛՛ք Իցեմ . Ըլլամ . Օլ-ւ-ն
 Բ. » Իցես . Ըլլաս . Օլ-ւ-ն
 Գ. » Իցէ . Ըլլայ . Օլ-ւ-ն

Յոյնականի

Ա. Դէ՛՛՛ք Իցեմք . Ըլլանք . Օլ-ւ-ն
 Բ. » Իցէք . Ըլլաք . Օլ-ւ-ն
 Գ. » Իցեն . Ըլլան . Օլ-ւ-ն

Անրեւոյթ

Անքէ՛՛՛ք Լինե՛՛՛լ . Ըլլա՛՛՛լ . Օլ-ւ-ն

Անցեալ ընդունելութիւն

Անքէ՛՛՛ք Լեալ , եղեալ . Եղած . Օլ-ւ-ն

Ապառնի ընդունելութիւն

Անքէ՛՛՛ք Լինելոց . Ըլլալու . Օլ-ւ-ն

89. Հ. Ա. Ըծորդութեան յերէ՛՛ք բային ներդոր-
 ծականն ինչպէս կը խոնարհի :

Պ. Ա. Ըծորդութեան յերէ՛՛ք բային ներդործա-
 կանը կը խոնարհի այսպէս .

Սահմանական եղանակ , ներկայ

Եզակի

Ա. Դէ՛՛՛ք Սիր-ե՛՛ք . Կը սիրեմ . Սե-վե-նէ՛՛ք
 Բ. » Սիր-ե՛՛ս . Կը սիրես . Սե-վե-նէ՛՛ք
 Գ. » Սիր-ե՛՛ . Կը սիրէ . Սե-վե-ն

Յոյնականի

Ա. Դէ՛՛՛ք Սիր-ե՛՛ք . Կը սիրենք . Սե-վե-նէ՛՛ք
 Բ. » Սիր-ե՛՛ք . Կը սիրէք . Սե-վե-նէ՛՛ք
 Գ. » Սիր-ե՛՛ն . Կը սիրեն . Սե-վե-նէ՛՛ք

Անցեալ անկատար

Եզակի

Ա. Դէ՛՛՛ք Սիր-ե՛՛ի . Կը սիրէի . Սե-վե-ն ի-տէ՛՛ք
 Բ. » Սիր-ե՛՛իք . Կը սիրէիք . Սե-վե-ն ի-տէ՛՛ք
 Գ. » Սիր-ե՛՛ր . Կը սիրէր . Սե-վե-ն ի-տէ՛՛ք

Յոյնականի

Ա. Դէ՛՛՛ք Սիր-ե՛՛ք . Կը սիրէինք . Սե-վե-ն ի-տէ՛՛ք
 Բ. » Սիր-ե՛՛ք . Կը սիրէիք . Սե-վե-ն ի-տէ՛՛ք
 Գ. » Սիր-ե՛՛ն . Կը սիրէին . Սե-վե-ն ի-տէ՛՛ք

Անցեալ կատարեալ

Եզակի

Ա. Դէ՛՛՛ք Սիր-ե՛՛ցի . Սիրեցի . Սե-վե-ն
 Բ. » Սիր-ե՛՛ցիք . Սիրեցիք . Սե-վե-ն
 Գ. » Սիր-ե՛՛ց . Սիրեց . Սե-վե-ն

Յոյնականի

Ա. Դէ՛՛՛ք Սիր-ե՛՛ցք . Սիրեցինք . Սե-վե-ն
 Բ. » Սիր-ե՛՛ցք . Սիրեցիք . Սե-վե-ն
 Գ. » Սիր-ե՛՛ցն . Սիրեցին . Սե-վե-ն

Ապառնի

Եզակի

Ա. Դէ՛՛՛ք Սիր-ե՛՛ցից . Պիտի սիրեմ . Սե-վե-նէ՛՛ք
 Բ. » Սիր-ե՛՛ցես . Պիտի սիրես . Սե-վե-նէ՛՛ք
 Գ. » Սիր-ե՛՛ցի . Պիտի սիրէ . Սե-վե-նէ՛՛ք

Յոքնակի

Ա. Դէ՛՛ս Իր-ե-ց-ո-ւ-՝ .	Պիտի սիրենք .	Սէ-վէ-ճէ-յէ-չ
Բ. » Իր-ե-ջէ-՛՛ .	Պիտի սիրէք .	Սէ-վէ-ճէ-ւ-ի-ն-է-չ
Գ. » Իր-ե-ց-ե-ն .	Պիտի սիրեն .	Սէ-վէ-ճէ-ւ-լէ-ր

Հրամայական եղանակ

Եզակի

Բ. Դէ՛՛ս Իր-ե-ւ , սիր-		
ե-ջէ-ր .	Սիրէ .	Սէ-լ
Մի սիր-ե-ր .	Մի սիրեր .	Սէ-լ-ի

Յոքնակի

Բ. Դէ՛՛ս Իր-ե-ցե-՛՛ , սիր-		
ե-ջէ-՛՛ .	Սիրեցէք .	Սէ-վէ-ն
Մի սիր-ե-՛՛ .	Մի սիրէք .	Սէ-վէ-ն-է-ն

Ստորադասական եղանակ

Եզակի

Ա. Դէ՛՛ս Իր-ե-ցե-՛՛ .	Սիրեմ .	Սէ-վէ-ն-ի՛՛
Բ. » Իր-ե-ցե-՛՛ .	Սիրես .	Սէ-վէ-ն-ի-ն
Գ. » Իր-ե-ցե-՛՛ .	Սիրէ .	Սէ-վէ-ն-ի-ն

Յոքնակի

Ա. Դէ՛՛ս Իր-ե-ցե-՛՛ս .	Սիրենք .	Սէ-վէ-ն-ի՛՛ս .
Բ. » Իր-ե-ցե-՛՛ .	Սիրէք .	Սէ-վէ-ն-ի-ն-է-չ
Գ. » Իր-ե-ցե-՛՛ն .	Սիրեն .	Սէ-վէ-ն-ի-ն-լէ-ր

Աներեւոյթ

Ան-բէ՛՛ս Իր-ե-լ .	Սիրել .	Սէ-վէ-ն-ի-ն
-------------------	---------	-------------

Անցեալ ընդունելութիւն

Ան-բէ՛՛ս Իր-ե-լ .	Սիրած .	Սէ-վէ-ն-ի-ն
-------------------	---------	-------------

Ապառնի ընդունելութիւն

Ան-բէ՛՛ս Իր-ե-լ-ց .	Սիրելու .	Սէ-վէ-ն-ի-ն-ի-ն
---------------------	-----------	-----------------

Այսպէս կը խոնարհի ամէն է՛՛ վերջաւորուած կանոնաւոր բայ , ինչպէս .

Ներգործական

Ազատ-ե՛՛ս .	Ազատել .	Գո-ր-ն-ա-ր-մ-ա-թ
Փակ-ե՛՛ս .	Գոցել .	Գ-ա-թ-ա-ր-մ-ա-թ
Գան-ե՛՛ս .	Ծեծել .	Տե-օ-յ-ե-՛՛

Չէզոք

Ամաչ-ե՛՛ս .	Ամչնալ .	Ո-թ-ա-ն-ի-ն-ա-թ
Գոչ-ե՛՛ս .	Գոչել .	Պ-ա-ղ-ը-ր-մ-ա-թ
Ննչ-ե՛՛ս .	Քնանալ .	Ո-յ-ո-ւ-մ-ա-թ

90. Հ. Ա. ըծորդութեան «իբէ՛՛ս բային կրաւորա- կանն ինչպէս կը խոնարհի :

Պ. Ա. ըծորդութեան «իբէ՛՛ս բային կրաւորա- կանը կը խոնարհի այսպէս .

Սահմանական եղանակ , ներկայ

Եզակի

Ա. Դէ՛՛ս Իր-ե-՛՛ .	Կը սիրուիմ .	Սէ-վէ-ն-ե-՛՛ս
Բ. » Իր-ե-՛՛ .	Կը սիրուիս .	Սէ-վէ-ն-ե-՛՛ն
Գ. » Իր-ե-՛՛ .	Կը սիրուի .	Սէ-վէ-ն-ի-ն

Յոքնակի

Ա. Դէ՛՛ս Իր-ե-՛՛ս .	Կը սիրուինք .	Սէ-վէ-ն-ե-՛՛ն-ի-ն
Բ. » Իր-ե-՛՛ .	Կը սիրուիք .	Սէ-վէ-ն-ե-՛՛ն-ի-ն-է-չ
Գ. » Իր-ե-՛՛ն .	Կը սիրուին .	Սէ-վէ-ն-ե-՛՛ն-ի-ն-լէ-ր

Անկատար անցեալ

Եզակի

Ա. Դէ՛՛ս Իր-ե-ն .	Կը սիրուէի .	Սէ-վէ-ն-ի-ն-ի-ն-է-՛՛
Բ. » Իր-ե-ն .	Կը սիրուէիր .	Սէ-վէ-ն-ի-ն-ի-ն-է-՛՛ն
Գ. » Իր-ե-ն .	Կը սիրուէր .	Սէ-վէ-ն-ի-ն-ի-ն-է-՛՛ն-ի-ն

Հատ-անեւտ .	Կը կարէինք .	Քեւեր իրի+
Հատ-անէի+ .	Կը կարէիք .	Քեւեր իրինիչ
Հատ-անէին .	Կը կարէին .	Քեւեր իրիւր

Անցեալ կատարեալ

Հատ-ի .	Կտրեցի .	Քեւորի
Հատ-եր .	Կտրեցիր .	Քեւորին
Հատ , ե-հատ .	Կտրեց .	Քեւորի
Հատ-տ .	Կտրեցինք .	Քեւորի+
Հատ-ե+ .	Կտրեցիք .	Քեւորինիչ
Հատ-ին .	Կտրեցին .	Քեւորիւր

Ապառնի

Հատ-ից .	Պիտի կտրեմ .	Քեւեճեյի
Հատ-ցե .	Պիտի կտրես .	Քեւեճե+ին
Հատ-ցե .	Պիտի կտրէ .	Քեւեճե+
Հատ-ցոտ .	Պիտի կտրենք .	Քեւեճեյիչ
Հատ-ջի+ .	Պիտի կտրէք .	Քեւեճե+ինիչ
Հատ-ցին .	Պիտի կտրեն .	Քեւեճե+իւր

Հրամայական եղանակ

Հատ , հատ-ջեր ,		
հատ-անիջեր .	Կտրէ .	Քեւ
Մի հատ-աներ .	Մի կտրեր .	Քեւե
Հատ-ե+ , հատ-ջի+ ,		
հատ-անիջի+ .	Կտրեցէք .	Քեւին
Մի հատ-անե+ .	Մի կտրէք .	Քեւեյին

Ատորադասական եղանակ

Հատ-անիցեմ .	Կտրեմ .	Քեւեյի
Հատ-անիցես .	Կտրես .	Քեւեյին
Հատ-անիցե .	Կտրէ .	Քեւեյին
Հատ-անիցեմ+ .	Կտրենք .	Քեւեյի
Հատ-անիցե+ .	Կտրէք .	Քեւեյինիչ
Հատ-անիցեն .	Կտրեն .	Քեւեյիւր

Աներուոյթ

Հատ-անել .	Կտրել .	Քեւեթ
	Անցեալ ընդունելութիւն	
Հատ-եւլ .	Կտրած .	Քեւեթչ
	Ապառնի ընդունելութիւն	
Հատ-անելոց .	Կտրելու .	Քեւեճե+

Ներգործական

Տես-անեմ .	Տեսնել .	Կեօրե+
Բեկ-անեմ .	Կտրել .	Գըբճ
Արկ-անեմ .	Դնել .	Գօճ

Չեզոք

Անց-անեմ .	Անցնիլ .	Կեչե+
Հաս-անեմ .	Հասնիլ .	Նեիիչե+
Ել-անեմ .	Ելնել .	Չըբճ

92. Հ. Հասանեմ ին կրաւորականն ինչպէս կը խոնարհի :

Պ. Հասանեմ ին կրաւորականը կը խոնարհի այսպէս .

Սահմանական եղանակ , ներկայ

Հատ-անեմ .	Կը կտրուիմ .	Քեւեիւրի
Հատ-անիս .	Կը կտրուիս .	Քեւեիւրին
Հատ-անի .	Կը կտրուի .	Քեւեիւր
Հատ-անեմ+ .	Կը կտրուինք .	Քեւեիւրիչ
Հատ-անի+ .	Կը կտրուիք .	Քեւեիւրինիչ
Հատ-անին .	Կը կտրուին .	Քեւեիւրիւր

Անցեալ անկատար

Հատ-անի .	Կը կտրուէի .	Քեւեիւր իրի
Հատ-անիւր .	Կը կտրուէիր .	Քեւեիւր իրին
Հատ-աներ .	Կը կտրուէր .	Քեւեիւր իրիւր

Խօս-եցայց .	Ապառնի	
Խօս-եցիս .	Պիտի խօսիմ .	Սեօյլէյեճէյեճ
Խօս-եցի .	Պիտի խօսիս .	Սեօյլէյեճէ+սին
Խօս-եցոստ .	Պիտի խօսի .	Սեօյլէյեճէ+
Խօս-եւքի .	Պիտի խօսինք .	Սեօյլէյեճէյեչ
Խօս-եցին .	Պիտի խօսիք .	Սեօյլէյեճէ+սինչ
	Պիտի խօսին .	Սեօյլէյեճէ+լէր

Հրամայական եղանակ

Խօս-եաց , Խօս-ես .	Ջեր . Խօսէ .	Սեօյլէ
Մի խօս-էր .	Մի խօսիր	Սեօյլէօր
Խօս-եցոստ , Խօս-եւքի .	Խօսեցէք .	Սեօյլէյին
Մի խօս-էի .	Մի խօսիրք .	Սեօյլէօրին

Ստորադասական եղանակ

Խօս-եցի՛ս .	Խօսիմ .	Սեօյլէյի՛ս
Խօս-եցի՛ս .	Խօսիս .	Սեօյլէյե-ին
Խօս-եցի՛ն .	Խօսի .	Սեօյլէ-ին
Խօս-եցի՛ստ .	Խօսինք .	Սեօյլէյի՛ս
Խօս-եցի՛ի .	Խօսիրք .	Սեօյլէյե-ինչ
Խօս-եցի՛ն .	Խօսինք .	Սեօյլէ-ինչլէր

Անբերեցի

Խօս-ել .	Խօսիլ .	Սեօյլէօր+
Խօս-եալ .	Անցեալ ընդունելութիւն	
	Խօսած .	Սեօյլէօրչ
Խօս-ելաց .	Ապառնի ընդունելութիւն	
	Խօսելու .	Սեօյլէյեճէ+

Գերզործական

Բարբառ-ի՛ս .	Խօսիլ .	Սեօյլէօր+
Խոստովան-ի՛ս .	Խոստովանիլ .	Իբրբար ելիսի+
Համար-ի՛ս .	Համարել .	Համարիլ Առայժմ

	Չէգոր	
Աշխատ-ի՛ս .	Աշխատիլ .	Չալըճմ+
Երեւ-ի՛ս .	Երեւիլ .	Կէօրէնօր+
Դադար-ի՛ս .	Դադրիլ .	Տարմ+

94. Հ. Բ. Ըծորդութեան հասանէ՛ս բայն ինչպէս կը խոնարհի :

9. Բ. Ըծորդութեան հասանէ՛ս բայը կը խոնարհի այսպէս .

Սահմանական եղանակ , ներկայ

Ուս-անի՛ս .	Կը սորվիմ .	Եօյրէնէրէ՛ս
Ուս-անի՛ս .	Կը սորվիս .	Եօյրէնէր-ին
Ուս-անի՛ն .	Կը սորվի .	Եօյրէնէր
Ուս-անի՛ստ .	Կը սորվինք .	Եօյրէնէրչ
Ուս-անի՛ի .	Կը սորվիրք .	Եօյրէնէր-ինչ
Ուս-անի՛ն .	Կը սորվինք .	Եօյրէնէրչլէր

Անցեալ անկատար

Ուս-անի՛ի .	Կը սորվիի .	Եօյրէնէր էրի՛ս
Ուս-անի՛ի .	Կը սորվէիր .	Եօյրէնէր էրին
Ուս-անի՛ր .	Կը սորվէր .	Եօյրէնէր էրի
Ուս-անի՛ր .	Կը սորվէրք .	Եօյրէնէր էրի+
Ուս-անի՛իտ .	Կը սորվէինք .	Եօյրէնէր էրինչ
Ուս-անի՛ի .	Կը սորվէիրն .	Եօյրէնէր էրինչլէր

Անցեալ կատարեալ

Ուս-այ .	Սորվեցայ .	Եօյրէնորի՛ս
Ուս-ար .	Սորվեցար .	Եօյրէնորին
Ուս-առ .	Սորվեցաւ .	Եօյրէնորի
Ուս-ատ .	Սորվեցանք .	Եօյրէնորի+
Ուս-այի .	Սորվեցարք .	Եօյրէնորինչ
Ուս-ան .	Սորվեցանք .	Եօյրէնորիչլէր

Ապառնի

Ուս-այց .	Պիտի սորվիմ .	Եօյրէնէճէյեճ
Ուս-ցին .	Պիտի սորվիս .	Եօյրէնէճէ+սին

Ուս-ցի . Պիտի սորվի . Եօրենեճե+
 Ուս-ցո+ . Պիտի սորվի . Եօրենեճեյե
 Ուս-ջե+ . Պիտի սորվի . Եօրենեճե+
 Ուս-ջե . Պիտի սորվի . Եօրենեճե+
 Զրամայական եղանակ
 Ուս-իբ , ուս-ջե , Եօրենե
 Մի ուս-անի . Մի սորվի . Եօրենե
 Ուս-անի+ , ուս- Եօրենե
 ջե+ , ուս-անի . Մորվեցէք . Եօրենե
 Մի ուս-անի . Մի սորվի . Եօրենե
 Ատորադասական եղանակ
 Ուս-անեցի . Մորվի . Եօրենեյե
 Ուս-անեցի . Մորվի . Եօրենե
 Ուս-անեցի . Մորվի . Եօրենե
 Ուս-անեցի . Մորվի . Եօրենե
 Ուս-անեցի . Մորվի . Եօրենե
 Ուս-անեցի . Մորվի . Եօրենե
 Անրեւոյթ
 Ուս-անեցի . Մորվի . Եօրենե
 Անցեալ ընդունելութիւն
 Ուս-եալ . Մորված . Եօրենե
 Ապանի ընդունելութիւն
 Ուս-անելոց . Մորվելու . Եօրենեճե+
 Ներգործական
 Ազ-անի . Հագնի . Կէյե+
 Ծն-անի . Ծնանի . Տօղ-որմե
 Սկս-անի . Սկսիլ . Պաշտամե

2եղորդայալ . Տեղորդայալ
 Անկողնի . Եյնալ . Տեղորդայալ
 Մեռ-անի . Մեռնի . Եօրենե
 Մն-անի . Մնանի . Տեղորդայալ
 95. Հ. Բ. Եօրենե թեան . Եօրենե . Եօրենե
 ներգործական . Եօրենե . Եօրենե
 Պ. Ի . Եօրենե թեան . Եօրենե . Եօրենե
 յերուն . Եօրենե . Եօրենե
 է . այս . Եօրենե . Եօրենե
 ուած են : Զոր օրինակ , Եօրենե , թէ Կե Եօրենե ,
 Կե սորեն . Եօրենե . Եօրենե . Եօրենե
 ԼԾՈՐԴԱԿԱՆ
 96. Հ. Գ. Եօրենե թեան . Եօրենե . Եօրենե
 կանն . Եօրենե . Եօրենե
 Պ. Գ. Եօրենե թեան . Եօրենե . Եօրենե
 կանը կը խոնարհի այսպէս .
 Աստուծոյ կողմէն
 Ազ-ամ . Կ'աղամ . Եօրենե
 Ազ-ամ . Կ'աղամ . Եօրենե
 Ազ-այ . Կ'աղայ . Եօրենե
 Ազ-ամ+ . Կ'աղանք . Եօրենե
 Ազ-այ+ . Կ'աղայք . Եօրենե
 Ազ-ան . Կ'աղան . Եօրենե
 Անցեալ սնկաւոր
 Ազ-այե . Կ'աղայի . Եօրենե
 Ազ-այե . Կ'աղայի . Եօրենե
 Ազ-այր . Կ'աղար . Եօրենե
 Ազ-այր . Կ'աղար . Եօրենե

Աղ-այե՛ +	Կ'աղայեբ .	Ի-յե-տե-բ է-տե՛նէչ
Աղ-այե՛ն .	Կ'աղային	Ի-յե-տե-բ է-տե՛լէբ

Անցեալ կատարեալ

Աղ-ացե՛ .	Աղացի .	Ի-յե-լե-տե-ճ
Աղ-ացեբ .	Աղացիբ .	Ի-յե-լե-տե-ն
Աղ-աց .	Աղաց .	Ի-յե-լե-տե-
Աղ-ացա՛ +	Աղացիք .	Ի-յե-լե-տե-+
Աղ-ացե՛ +	Աղացիք .	Ի-յե-լե-տե-նէ-չ
Աղ-ացե՛ն .	Աղացին .	Ի-յե-լե-տե-լէբ

Ապառնի

Աղ-ացե՛ց .	Պիտի աղամ .	Ի-յե-տե-ճէյե՛ճ
Աղ-ացե՛ս .	Պիտի աղաս .	Ի-յե-տե-ճէ+սէն
Աղ-ացե՛ .	Պիտի աղայ .	Ի-յե-տե-ճէ+ .
Աղ-ացո՛ւ +	Պիտի աղանք .	Ի-յե-տե-ճէյեչ
Աղ-ացլե՛ +	Պիտի աղաք .	Ի-յե-տե-ճէ+սէնէչ
Աղ-ացե՛ն .	Պիտի աղան .	Ի-յե-տե-ճէ+լէբ

Հրամայական եղանակ

Աղ-ա , կամ աղ-	ա-ջիբ . Աղա .	Ի-յե-լե
Մի աղ-ար .	Մի աղար .	Ի-յե-լե-ճ

Աղ-ացե՛ + , կամ աղ-	ա-ջե՛ + . Աղացէք .	Ի-յե-տե-ն
Մի աղ-այ + .	Մի աղաք .	Ի-յե-լե-ճէյե՛ն

Ստորադասական եղանակ

Աղ-այցե՛ճ .	Աղամ .	Ի-յե-տե-յե՛ճ
Աղ-այցե՛ս .	Աղաս .	Ի-յե-տե-սէն
Աղ-այցե՛ .	Աղայ .	Ի-յե-տե-ն
Աղ-այցե՛ճ +	Աղանք .	Ի-յե-տե-լէ՛ճ
Աղ-այցե՛ +	Աղաք .	Ի-յե-տե-սէնէչ
Աղ-այցե՛ն .	Աղան .	Ի-յե-տե-ն-լէբ

Աներեւոյթ

Աղ-ալ .	Աղալ .	Ի-յե-լե-ճ +
---------	--------	-------------

Անցեալ ընդունելութիւն

Աղ-ացե՛ալ .	Աղացած .	Ի-յե-լե-ճ-չ
-------------	----------	-------------

Ապառնի ընդունելութիւն

Աղ-ալոց .	Աղալու .	Ի-յե-տե-ճէ +
-----------	----------	--------------

Ներդործական

Խոկ-ամ .	Մտածել .	Տէ-չէ-ն-ճ +
----------	----------	-------------

Կարդ-ամ .	Կանչել .	Չ-արբ-ամբ
-----------	----------	-----------

Ողբ-ամ .	Ողբալ .	Աղ-ամբ
----------	---------	--------

Զեղոք

Գն-ամ .	Երթալ .	Կէ-լե-ճ +
---------	---------	-----------

Խաղ-ամ .	Խաղալ .	Օյ-ամբ
----------	---------	--------

Փռւթ-ամ .	Փռւթալ .	Էլ-լե-լե-ճ +
-----------	----------	--------------

97. Հ. Գ. լծորդութեան աղամ բային կրաւորականն քինչպէս կը խոնարհի :

Պ. Գ. լծորդութեան աղամ բային կրաւորականը կը խոնարհի այսպէս .

Սահմանական եղանակ, ներկայ

Աղ-ամ .	Կ'աղացուի՛մ .	Ի-յե-տե-լե-բէ-ճ
---------	---------------	-----------------

Աղ-աս .	Կ'աղացուիս .	Ի-յե-տե-լե-բ-ն
---------	--------------	----------------

Աղ-այ .	Կ'աղացուի .	Ի-յե-տե-լե-բ
---------	-------------	--------------

Աղ-ամ + .	Կ'աղացուինք .	Ի-յե-տե-լե-բ-չ
-----------	---------------	----------------

Աղ-այ + .	Կ'աղացուիք .	Ի-յե-տե-լե-բ-ն-չ
-----------	--------------	------------------

Աղ-ան .	Կ'աղացուին .	Ի-յե-տե-լե-բ-լէբ
---------	--------------	------------------

Անցեալ անկատար

Աղ-այե՛	Կ'աղացուէի .	Ի-յե-տե-լե-բ է-տե՛ճ
---------	--------------	---------------------

Աղ-այե՛բ .	Կ'աղացուէիր .	Ի-յե-տե-լե-բ է-տե՛ն
------------	---------------	---------------------

Աղ-այր . Կ'աղացուէին . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե
 Աղ-այր . Կ'աղացուէին . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե
 Աղ-այր . Կ'աղացուէին . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե
 Աղ-այր . Կ'աղացուէին . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե

Անդեալ կատարեալ

Աղ-այր . Աղացուցայ . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե
 Աղ-այր . Աղացուցար . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե
 Աղ-այր . Աղացուցաւ . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե
 Աղ-այր . Աղացուցանք . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե
 Աղ-այր . Աղացուցաք . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե
 Աղ-այր . Աղացուցանք . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե

Ապտանի

Աղ-այր . Պիտի աղացուիւ . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե
 Աղ-այր . Պիտի աղացուիւ . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե
 Աղ-այր . Պիտի աղացուիւ . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե
 Աղ-այր . Պիտի աղացուիւ . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե
 Աղ-այր . Պիտի աղացուիւ . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե
 Աղ-այր . Պիտի աղացուիւ . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե

Հրամայական եղանակ

Աղ-այր . Աղացուէ . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե
 Մի աղ-ար . Մի աղացուի . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե
 Աղ-այր . Աղացուցէք . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե
 Մի աղ-ար . Մի աղացուցիք . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե

Մտորդասական եղանակ

Աղ-այր . Աղացուի . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե
 Աղ-այր . Աղացուի . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե
 Աղ-այր . Աղացուի . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե
 Աղ-այր . Աղացուի . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե
 Աղ-այր . Աղացուի . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե
 Աղ-այր . Աղացուի . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե

Անեղեկացի . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե
 Աղ-ար . Աղացուի . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե
 Անցեալ ընդունելութիւն

Աղ-ար . Աղացուած . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե
 Ապտանի ընդունելութիւն

Աղ-ար . Աղացուելու . Ի-յե-տե-ւե-ր ե-տե

98. Հ. Գ. լծորդութեան բաշխաներգործականն ինչպէս կը խոնարհի
 99. Գ. լծորդութեան բաշխաներգործականը կը խոնարհի այսպէս

Սոցիալական եղանակ, ներկայ

Գող-անամ . կը գողնամ . Զուարճ
 Գող-անաս . կը գողնաս . Զուարճ
 Գող-անայ . կը գողնայ . Զուարճ
 Գող-անամք . կը գողնանք . Զուարճ
 Գող-անայք . կը գողնաք . Զուարճ
 Գող-անանք . կը գողնանք . Զուարճ

Անցեալ անկանոս

Գող-անայի . կը գողնայի . Զուարճ
 Գող-անայիք . կը գողնայիք . Զուարճ
 Գող-անայր . կը գողնայր . Զուարճ
 Գող-անայք . կը գողնայիք . Զուարճ
 Գող-անայիք . կը գողնայիք . Զուարճ
 Գող-անային . կը գողնային . Զուարճ

Անցեալ կանոնական

Գող-ացայ . Գողցայ . Զուարճ
 Գող-ացար . Գողցար . Զուարճ
 Գող-ացանք . Գողցանք . Զուարճ

Գող-ացատ .	Գողցանք .	Զալբըք
Գող-ացայտ .	Գողցաք .	Զալբընըչ
Գող-ացան .	Գողցան .	Զալբըլար

Ապառնի

Գող-ացայց .	Պիտի գողնամ .	Զալանճաղբ
Գող-ացցիս .	Պիտի գողնաս .	Զալանճաբսըն
Գող-ացցի .	Պիտի գողնայ .	Զալանճաբ
Գող-ացցուտ .	Պիտի գողնանք .	Զալանճաղըչ
Գող-ասջիտ .	Պիտի գողնաք .	Զալանճաբսընըչ
Գող-ացցին .	Պիտի գողնան .	Զալանճաբսար

Հրամայական եղանակ

Գող-ացիք , Գող- ասջիք .	Գողցիք .	Զալ
Մի գող-անար .	Մի գողնար .	Զալմ
Գող-ացարուտ , գող-ասջիտ .	Գողցէք .	Զալն
Մի գող-անայտ .	Մի գողնաք .	Զալմայն

Ստորադասական եղանակ

Գող-անայցեմ .	Գողնամ .	Զալայբ
Գող-անայցես .	Գողնաս .	Զալասըն
Գող-անայցի .	Գողնայ .	Զալան
Գող-անայցեմտ .	Գողնանք .	Զալալբ
Գող-անայցետ .	Գողնաք .	Զալասընըչ
Գող-անայցեն .	Գողնան .	Զալանլար

Աներեղիթ

Գող-անալ .	Գողնալ .	Զալմբ
------------	----------	-------

Անցեալ ընդունելութիւն

Գող-ացեալ .	Գողցած .	Զալբըչ
-------------	----------	--------

Ապառնի ընդունելութիւն

Գող-անալց .	Գողնալու .	Զալմբաբ
-------------	------------	---------

99. Հ. Գողանամ բային կրաւորականն ինչպէս կը խոնարհի :

Պ. Գողանամ բային կրաւորականը կը խոնարհի այսպէս .

Սահմանական եղանակ, ներկայ

Գող-անամ .	կը գողցուիմ .	Զալնբբբ
Գող-անաս .	կը գողցուիս .	Զալնբբբսըն
Գող-անայ .	կը գողցուի .	Զալնբբ
Գող-անամտ .	կը գողցուինք .	Զալնբբբըչ
Գող-անայտ .	կը գողցուիք .	Զալնբբբնըչ
Գող-անան .	կը գողցուին .	Զալնբբբար

Անցեալ անկատար

Գող-անայի .	կը գողցուէի .	Զալնբբ բբբ
Գող-անայիք .	կը գողցուէիք .	Զալնբբ բբն
Գող-անայր .	կը գողցուէր .	Զալնբբ բբբ
Գող-անայտ .	կը գողցուէինք .	Զալնբբ բբբք
Գող-անայիտ .	կը գողցուէիք .	Զալնբբ բբբնըչ
Գող-անային .	կը գողցուէին .	Զալնբբ բբբար

Անցեալ կատարեալ

Գող-ացայ .	Գողցուեցայ .	Զալնբբբ
Գող-ացար .	Գողցուեցար .	Զալնբբն
Գող-ացաս .	Գողցուեցաւ .	Զալնբբ
Գող-ացատ .	Գողցուեցանք .	Զալնբբք
Գող-ացայտ .	Գողցուեցաք .	Զալնբբնըչ
Գող-ացան .	Գողցուեցան .	Զալնբբբար

Ապառնի

Գող-ացայց .	Պիտի գողցուիմ .	Զալնանճաղբ
Գող-ացցիս .	Պիտի գողցուիս .	Զալնանճաբսըն
Գող-ացցի .	Պիտի գողցուի .	Զալնանճաբ
Գող-ացցուտ .	Պիտի գողցուինք .	Զալնանճաղըչ

Թող-է+ , Թող-ըէ+ . Թողէք . Պրա՛նն
 Մի Թող-ու+ . Մի Թողուք . Պրա՛նն

Ստորադասական եղանակ

Թող-ուցո՛ւմ . Թողում . Պրա՛նն
 Թող-ուցո՛ւս . Թողուս . Պրա՛նն
 Թող-ուցո՛ւս . Թողու . Պրա՛նն
 Թող-ուցո՛ւմ+ . Թողունք . Պրա՛նն
 Թող-ուցո՛ւմ+ . Թողուք . Պրա՛նն
 Թող-ուցո՛ւն . Թողուն . Պրա՛նն

Աներեւոյթ

Թող-ուլ . Թողուլ . Պրա՛նն
 Անցեալ ընդունելութիւն
 Թող-եալ . Թողած . Պրա՛նն
 Ապառնի ընդունելութիւն
 Թող-լոյ . Թողելու . Պրա՛նն

101. Հ. Թողո՛ւմ բային կրաւորականն ի՛նչպէս կը խոնարհի :

Պ. Թողո՛ւմ բային կրաւորականը կը խոնարհի այսպէս :

Սահմանական եղանակ , ներկայ

Թող-ում . Կը Թողուիմ . Պրա՛նն
 Թող-ուս . Կը Թողուիս . Պրա՛նն
 Թող-ու . Կը Թողուի . Պրա՛նն
 Թող-ում+ . Կը Թողուինք . Պրա՛նն
 Թող-ուս+ . Կը Թողուիք . Պրա՛նն
 Թող-ուն . Կը Թողուին . Պրա՛նն

Անցեալ անկատար

Թող-ուի . Կը Թողուէի . Պրա՛նն
 Թող-ուիր . Կը Թողուէիր . Պրա՛նն
 Թող-ուր . Կը Թողուէր . Պրա՛նն

Թող-ուա+ . Կը Թողուէինք . Պրա՛նն
 Թող-ուի+ . Կը Թողուէիք . Պրա՛նն
 Թող-ուին . Կը Թողուէին . Պրա՛նն

Անցեալ կատարեալ

Թող-այ . Թողուեցայ . Պրա՛նն
 Թող-ար . Թողուեցար . Պրա՛նն
 Թող-աւ . Թողուեցաւ . Պրա՛նն
 Թող-ատ . Թողուեցանք . Պրա՛նն
 Թող-այ+ . Թողուեցարք . Պրա՛նն
 Թող-ան . Թողուեցան . Պրա՛նն

Ապառնի

Թող-այց . Պիտի Թողուիմ . Պրա՛նն
 Թող-ցիս . Պիտի Թողուիս . Պրա՛նն
 Թող-ցի . Պիտի Թողուի . Պրա՛նն
 Թող-ցո՛ւմ+ . Պիտի Թողուինք . Պրա՛նն
 Թող-ըէ+ . Պիտի Թողուիք . Պրա՛նն
 Թող-ցին . Պիտի Թողուին . Պրա՛նն

Հրամայական եղանակ

Թող-ի՛ր , Թող-ը՛ր . Թողուէ . Պրա՛նն
 Մի Թող-ու՛ր . Մի Թողուիր . Պրա՛նն
 Թող-արու՛ , Թող-ը՛նն . Թողուեցէք . Պրա՛նն
 Մի Թող-ու՛ր+ . Մի Թողուիք . Պրա՛նն

Ստորադասական եղանակ

Թող-ուցո՛ւմ . Թողուիմ . Պրա՛նն
 Թող-ուցո՛ւս . Թողուիս . Պրա՛նն
 Թող-ուցո՛ւս . Թողուի . Պրա՛նն
 Թող-ուցո՛ւմ+ . Թողուինք . Պրա՛նն
 Թող-ուցո՛ւմ+ . Թողուիք . Պրա՛նն
 Թող-ուցո՛ւն . Թողուին . Պրա՛նն

Աներեւոյթ

Թող-ու-լ .	Թող-ու-ի-լ .	Պրաֆըլ-աֆ
Թող-ե-ա-լ .	Թող-ու-ա-ծ .	Պրաֆըլ-ը-լ
Թող-լ-ի .	Թող-ու-ե-լ-ու .	Պրաֆըլ-ա-ճ-աֆ

ԱՆԿԱՆՈՆ ԲԱՅԵՐ

102. Հ. Առաջին լծորդութեան , այսինքն է՛մ վեր-
ջաւորուած անկանոն բայերը քանի են :

Պ. Առաջին լծորդութեան , այսինքն , է՛մ վեր-
ջաւորուած անկանոն բայերը 12 են .

- Առնեմ . ընել , էլ-ե+
- Ասեմ . ըսել , ու-ե+
- Գիտեմ . գիտնալ , տ-ի-լ+
- Դնեմ . դնել , ք-մաֆ
- Ըմպեմ . խմել , ի-լ-ե+
- Լսեմ . լսել , ի-ն-ի-լ-ե+
- Կարեմ . կրնալ , հարէր օլ-աֆ
- Ճանաչեմ . ճանչնալ , թա-ն-ը-մաֆ
- Մեղանչեմ . մեղանչել , վա-ա-ե-լ , կ-ն-ա-ն ի-ն-ի-լ-ե-ր , դ-ա-ր վ-ը-ր-ե-ր
- Յառնեմ . ելլել , հար-ք-մաֆ
- Յանցանեմ . յանցանք ընել , հա-պ-ահ-ա-թ ի-ն-ի-լ-ե+
- Ուտեմ . ուտել , է-ե-լ-ե+

103. Հ. Այս բայերն ինչպէս կը խոնարհին :
Պ. Այս բայերը կը խոնարհին այսպէս .

Սահմանական եղանակ , ներկայ

Առնեմ	Ասեմ	Գիտեմ	Դնեմ
-------	------	-------	------

Անցեալ անկատար

Առնէի	Ասէի	Գիտէի	Դնէի
-------	------	-------	------

Անցեալ կատարեալ

Արարի	Ասացի	Գիտացի	Եդի
Արարեր	Ասացեր	Գիտացեր	Եդիր
Արար	Ասաց	Գիտաց	Եդ
Արարաք	Ասացաք	Գիտացաք	Եդաք
Արարէք	Ասացէք	Գիտացէք	Եդիք
Արարին	Ասացին	Գիտացին	Եդին

Ապառնի

Արարից	Ասացից	Գիտացից	Եդից
Արասցես	Ասասցես	Գիտասցես	Դիցես
Արասցէ	Ասասցէ	Գիտասցէ	Դիցէ
Արասցուք	Ասասցուք	Գիտասցուք	Դիցուք
Արասցիք	Ասասցիք	Գիտասցիք	Դիցիք
Արասցեն	Ասասցեն	Գիտասցեն	Դիցեն

Հրամայական եղանակ

Արա, մի առ- նէր	Ասա, մի ա- սեր	Գիտա, մի գի- տեր	Դիւր, մի դը- նէր
Արարէք, մի առնէք	Ասացէք, մի ասէք	Գիտացէք, մի գիտէք	Դիւր, մի դը- նէք

Ստորդասական եղանակ

Առնիցեմ	Ասիցեմ	Գիտիցեմ	Դնիցեմ
---------	--------	---------	--------

Աներեւոյթ

Առնել	Ասել	Գիտել	Դնել
-------	------	-------	------

Անցեալ ընդունելութիւն

Արարեալ	Ասացեալ	Գիտացեալ	Եդեալ
---------	---------	----------	-------

Ապառնի ընդունելութիւն

Առնելոց	Ասելոց	Գիտելոց	Դնելոց
---------	--------	---------	--------

Մահմանական եղանակ , ներկայ

Ըմպեմ Լսեմ Կարեմ Ճանաչեմ

Անցեալ անկատար

Ըմպէի Լսէի Կարէի Ճանաչէի

Անցեալ կատարեալ

Արբի Լուայ Կարացի Ծանեայ

Արբեր Լուար Կարացեր Ծանեար

Արբ , էարբ Լուաւ Կարաց Ծանեաւ

Արբաբ Լուաբ Կարացաբ Ծանեաբ

Արբէբ Լուայբ Կարացէբ Ծանեայբ

Արբիւն Լուան Կարացին Ծանեան

Ապառնի

Արբից Լուայց Կարացից Ծանեայց

Արբցես Լուիցես Կարացես Ծանիցես

Արբցէ Լուիցէ Կարացէ Ծանիցէ

Արբցուբ Լուիցուբ Կարացուբ Ծանիցուբ

Արբջիբ Լուիջիբ Կարաջիբ Ծանիջիբ

Արբցեն Լուիցեն Կարացեն Ծանիցեն

Հրամայական եղանակ

Արբ, մի ըմ- Լուր, մի լսեր Զուի Ծանիր, մի

պեր ճանաչեր

Արբէբ, մի ըմ- Լուարուբ, մի Ծաներուբ, մի

պէբ լսէբ ճանաչէբ

Ստորադասական եղանակ

Ըմպիցեմ Լսիցեմ Կարիցեմ Ճանաչիցեմ

Աներեւոյթ

Ըմպել Լսել Կարել Ճանաչել

Անցեալ ընդունելութիւն

Արբեալ Լուեալ Կարացեալ Ծանուցեալ

Ապառնի ընդունելութիւն

Ըմպելոց Լսելոց Զուի Ճանաչելոց

Մահմանական եղանակ , ներկայ

Մեղանչեմ Յառնեմ (*) Յանցանեմ Ուտեմ

Անցեալ անկատար

Մեղանչէի Յառնէի Յանցանէի Ուտէի

Անցեալ կատարեալ

Մեղայ Յարեայ Յանցեայ Կերայ , Կերի

Մեղար Յարեար Յանցեար Կերար, Կերեր

Մեղաւ Յարեաւ Յանցեաւ Կերաւ , Կերեր

Մեղաբ Յարեաբ Յանցեաբ Կերաբ

Մեղայբ Յարեայբ Յանցեայբ Կերայբ

Մեղան Յարեան Յանցեան Կերան, Կերին

Ապառնի

Մեղայց Յարեայց Յանցեայց Կերայց

Մեղիցես Յարիցես Յանցիցես Կերիցես

Մեղիցէ Յարիցէ Յանցիցէ Կերիցէ

Մեղիցուբ Յարիցուբ Յանցիցուբ Կերիցուբ

Մեղիջիբ Յարիջիբ Յանցիջիբ Կերիջիբ

Մեղիցեն Յարիցեն Յանցիցեն Կերիցեն

Հրամայական եղանակ

Մեղիբ, մի Արի, մի յառ- Յանցիր, մի Կեր, մի ու-

մեղանչեր ներ յանցաներ տեր

Մեղարուբ, Արիբ, մի յառ- Յանցերուբ, Կերայբ, մի

մի մեղանչէբ նէբ մի յանցանէբ ուտէբ

Ստորադասական եղանակ

Մեղանչիցեմ Յառնիցեմ Յանցանիցեմ Ուտիցեմ

Աներեւոյթ

Մեղանչել Յառնել Յանցանել Ուտել

(*) Յառնեմ նստած կամ պառկած տեղին ելլել կը նշանակէ, Յանցանեմ վեր կամ դուրս ելլել կը նշանակէ:

Անցեալ ընդունելութիւն

Մեղուցեալ Յարուցեալ Յանցուցեալ Կերեալ

Ապառնի ընդունելութիւն

Մեղանչելոց Յառնելոց Յանցանելոց Ուտելոց

104. Հ. Երկրորդ լծորդութեան, այսինքն ի՞ վերջաւորուած անկանոն բայերը քանի են :

Պ. Երկրորդ լծորդութեան, այսինքն ի՞ վերջաւորուած անկանոն բայերը եօթն են .

Եղանիմ } ԸԼԼԿԼ, օԼԺԳԷ
Լինիմ }

Ունիմ. ունենալ, յալիք օԼԺԳԷ

Ընդունիմ. ընդունել, հապուել է՛թԲԷ

Տանիմ. տանել, քեօթիք օԼԺԳԷ

Մարթիմ. կրնալ, հարիք օԼԺԳԷ

Երկնչիմ. վախնալ, քօրէ՛մԳԷ

105. Հ. Այս բայերն ի՞նչպէս կը խոնարհին :

Պ. Այս բայերը կը խոնարհին այսպէս .

Սահմանական եղանակ, ներկայ

Եղանիմ Լինիմ Ունիմ Ընդունիմ

Անցեալ անկատար

Եղանէի Լինէի Ունէի Ընդունէի

Անցեալ կատարեալ

Եղէ Նշի է Կալայ Ընկալայ

Եղեր Կալար Ընկալար

Եղեւ Կալաւ Ընկալաւ

Եղաք Կալաք Ընկալաք

Եղէք Կալայք Ընկալայք

Եղեն Կալան Ընկալան

Ապառնի

Եղէց Լիցիմ Կալայց Ընկալայց

Եղիցիս Լիցիս Կալցիս Ընկալցիս

Եղիցի Լիցի Կալցի Ընկալցի

Եղիցուք Լիցուք Կալցուք Ընկալցուք

Եղի՛նք Լի՛նք Կալ՛նք Ընկալ՛նք

Եղիցին Լիցին Կալցին Ընկալցին

Հրամայական եղանակ

Եղի՛նք Լիբ, լի՛նք, Կալ, կա, Ընկալ, ընկալ՛նք
Լին՛նք Կալ՛նք

Մի եղանիք Մի լինիք Մի ունիք Մի ընդունիք

Եղերուք, եղի՛նք, Լիբուք, լի- Կալարուք, Ընկալարուք, ընկալ՛նք
նք, լինի- Կալ՛նք
նք

Մի եղանիք Մի լինիք Մի ունիք Մի ընդունիք

Ստորադասական եղանակ

Եղանիցիմ Լինիցիմ Ունիցիմ Ընդունիցիմ

Անբերելի

Եղանել Լինել Ունել Ընդունել

Անցեալ ընդունելութիւն

Եղեալ Լեալ Կալեալ Ընկալեալ

Ապառնի ընդունելութիւն

Եղանելոց Լինելոց Ունելոց Ընդունելոց

Սահմանական եղանակ, ներկայ

Տանիմ Մարթիմ Երկնչիմ

Անցեալ անկատար

Տանէի Մարթէի Երկնչէի

Անցեալ կատարեալ

Տարայ Մարթացայ Երկեայ

Տարար	Մարթացար	Երկեար
Տարաւ	Մարթացաւ	Երկեաւ
Տարաք	Մարթացաք	Երկեաք
Տարայք	Մարթացայք	Երկեայք
Տարան	Մարթացան	Երկեան
	Ապառնի	
Տարայց	Մարթացայց	Երկեայց
Տարցիս	Մարթացիս	Երկիցես
Տարցի	Մարթացի	Երկիցէ
Տարցուք	Մարթացուք	Երկիցուք
Տարջիք	Մարթացիք	Երկիցին
Տարցին	Մարթացին	Երկիցեն

Հրամայական եղանակ

Տար, տարջիք	Չռնի	Երկիր, երկիջիր
Մի տանիր		Մի երկնչիր
Տարայք, տարջիք		Երկերուք, երկի- ջիք, երկնչիջիք
Մի տանիք		Մի երկնչիք

Ստորադասական եղանակ

Տանիցիմ	Մարթիցիմ	Երկնչիցիմ
---------	----------	-----------

Անբերելով

Տանել	Մարթել	Երկնչել
-------	--------	---------

Անցեալ ընդունելութիւն

Տարեալ	Մարթացեալ	Երկուցեալ
--------	-----------	-----------

Ապառնի ընդունելութիւն

Տանելոց	Մարթելոց	Երկնչելոց
---------	----------	-----------

106. Հ. Այս բայերուն պէս խոնարհող ուրիշ բայեր կան :

Պ. Քանի մը շէ վերջաւորուած բայեր ճիշդ երկնչին պէս կը խոնարհին . զոր օրինակ .

Մարտնչիմ Մարտեայ Մարտեայց Մարտիր Մարտուցեալ

Մատչիմ	Մատեայ	Մատեայց	Մատիր	Մատուցեալ
Հանգչիմ	Հանգեայ	Հանգեայց	Հանգիր	Հանգուցեալ
Կորնչիմ	Կորեայ	Կորեայց	Կորիր	Կորուսեալ
Թռչիմ	Թռեայ	Թռեայց	Թռիր	Թռուցեալ
Թաքչիմ	Թաքեայ	Թաքեայց	Թաքիր	Թաքուցեալ

107. Հ. Երրորդ լծորդութեան անկանոն բայերը քանի են :

Պ. Երրորդ լծորդութեան անկանոն բայերը եօթն են .

Գամ . գալ , կելէ+
Երթամ . երթալ , կիւնէ+
Լամ . լալ , ալլամբ
Կամ . կենալ : որբմբ
Կեամ . ապրիլ , եալմբ
Տամ . տալ , վերէ+
Բամ . ըսել , որբէ+

108. Հ. Այս բայերն ինչպէս կը խոնարհին :

Պ. Այս բայերը կը խոնարհին այսպէս .

Սահմանական եղանակ, ներկայ

Գամ	Երթամ	Լամ	Կամ
-----	-------	-----	-----

Անցեալ անկատար

Գայի	Երթայի	Լայի	Կայի
------	--------	------	------

Անցեալ կատարեալ

Եկի	Չոքայ	Լացի	Կացի
Եկիր	Չոքար	Լացեր	Կացեր

Կեց՛լիք	Տա՛լիք
Կեցցեն	Տացցեն

Հրամայական եղանակ

Կեաց , կեց՛լիք , մի կեար Տուք , տա՛լիք , մի տար
 Կեցէք , կեցցիք , մի կեայք Տուք , տա՛լիք , մի տայք

Ստորագասական եղանակ

Կեայցեմ	Տայցեմ
---------	--------

Աներեւոյթ

Կեալ	Տալ
------	-----

Անցեալ ընդունելութիւն

Կեցեալ	Տուեալ
--------	--------

Ապառնի ընդունելութիւն

Կելոց	Տալոց
-------	-------

109. Հ. Չորրորդ լծորդութեան անկանոն բայերը քանի՞ են :

Պ. Չորրորդ լծորդութեան , այսինքն ո՞ւմ վերջաւորեալ բայերուն մէջ անկանոն կրնան համարուիլ երբեք , երբում ընել , բայը և քանի մը նո՞ւմ վերջաւորեալ բայեր որոց խոնարհման կերպը չէ՞ վերջաւորուած բայերուն խոնարհման շատ մօտ է : Գո՞ւմ պակասաւոր բայն ալ որ վնել , քոյ շալ կը նշանակէ , չորրորդ լծորդութեան կը վերաբերի :

110. Հ. Այս բայերն ի՞նչպէս կը խոնարհին :

Պ. Այս բայերը կը խոնարհին այսպէս .

Սահմանական եղանակ, ներկայ

Երգնում	Այտնում	Գում (*)
Երգնուս	Այտնուս	Գոս
Երգնու	Այտնու	Գոյ
Երգնումք	Այտնումք	Գումք
Երգնուք	Այտնուք	Գոյք
Երգնուն	Այտնուն	Գոն

Անցեալ անկատար

Երգնուի	Այտնուի	Գոյի
Երգնուիր	Այտնուիր	Գոյիր
Երգնուր	Այտնուր	Գոյր
Երգնուաք	Այտնուաք	Գոյաք
Երգնուիք	Այտնուիք	Գոյիք
Երգնուին	Այտնուին	Գոյին

Անցեալ կատարեալ

Երգուայ	Այտեայ	Գուի
Երգուար	Այտեար	
Երգուաւ	Այտեաւ	
Երգուաք	Այտեաք	
Երգուայք	Այտեայք	
Երգուան	Այտեան	

Ապառնի

Երգուայց	Այտեայց	
Երգուիցես	Այտիցես	
Երգուիցէ	Այտիցէ	Գուցէ
Երգուիցուք	Այտիցուք	

(*) Գո՞ւմ բայն էական բայ չէ , այլ չէզոք է և աշխարհաբար նոյն ինչպէս նշանակութիւնն ունի , ուստի է՞ բային պէս գործածել աղէկ չէ . և պէտք չէ ըսել Գո՞ւմք Գո՞ւմ . կամ Գո՞ւմ Գո՞ւմ , փոխանակ ըսելու Գո՞ւմք Գո՞ւմք . կամ Գո՞ւմք Գո՞ւմք :

Երդուիչիք Ա.յաիչիք
 Երդուիցեն Ա.յաիցեն Գուցեն

Հրամայական եղանակ
 Ա.յաիք, պյաիչիք Զուռի

Երդուիք, երդուիչիք
 Մի երդնուք Մի պանուք

Երդուարուք, երդուիչիք
 Մի երդնուք Մի պանուք

Ստորագասական եղանակ

Երդնուցում Ա.յանուցում Զուռի

Աներեւոյթ

Երդնուլ Ա.յանուլ Գուլ

Անցեալ ընդունելութիւն

Երդուեալ Ա.յաուցեալ

Ապառնի ընդունելութիւն

Երդնուց Ա.յանուց

111. Հ. Այրնու՞մ ին պէս խոնարհող ուրիշ բայեր որո՞նք են :

Պ. Այրնու՞մ ին պէս խոնարհող բայեր են .

Սնմ. ներ.	կտր.	Ապռ.	Հրմ.	Անց. ընդ.
Զարթնում	Զարթեայ	Զարթեայց	Զարթիք	Զարթուցեալ
		Յոս. Զարթիք		

Ոստնում	Ոստեայ	Ոստեայց	Ոստիք	Ոստուցեալ
Սարտնում	Սարտեայ	Սարտեայց	Սարտիք	Սարտուցեալ
Յասնում	Յասեայ	Յասեայց	Յասիք	Յասուցեալ
Քաղցնում	Քաղցեայ	Քաղցեայց	Քաղցիք	Քաղցեալ

ԱՆԿԱՆՈՆ ՆԵՐԳՈՐԾԱԿԱՆ ԲԱՅԵՐՈՒՆ
 ԿՐԱԽՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

112. Հ. Անկանոն բայերուն ներգործակաները ցուցուք իրենց կրաւորականներովը :

Պ. Անկանոն բայերուն ներգործակաները հետեւեալներն են իրենց կրաւորականներովը :

1	{ ներք. Ա.ունեճ	Ընել	Ելե՛ք+
	{ կրաւ. Ա.ունիճ	Ըլլուիլ	Երե՛լեք+
2	{ ներք. Ա.սեճ	Ըսել	Տե՛ք+
	{ կրաւ. Ա.սիճ	Ըսուիլ	Տե՛նք+
3	{ ներք. Գիտեճ	Գիտնալ	Պի՛նք+
	{ կրաւ. Գիտիճ	Գիտցուիլ	Պի՛նք+
4	{ ներք. Դնեճ	Դնել	Գո՛ւք
	{ կրաւ. Դնիճ	Դրուիլ	Գո՛ւք
5	{ ներք. Ըմպեճ	Խմել	Իչե՛ք+
	{ կրաւ. Ըմպիճ	Խմուիլ	Իչե՛նք+
6	{ ներք. Ճանաչեճ	Ճանչնալ	Թռնը՛ւք
	{ կրաւ. Ճանաչիճ	Ճանչցուիլ	Թռնը՛ւք
7	{ ներք. Ուտեճ	Ուտել	Ե՛նք+
	{ կրաւ. Ուտիճ	Ուտուիլ	Ե՛նք+
8	{ ներք. Լսեճ	Լսել	Իշե՛նք+
	{ կրաւ. Լսիճ	Լսուիլ	Իշե՛նք+
9	{ ներք. Տամ	Տալ	Վե՛րք+
	{ կրաւ. Տաւեալ լինիմ	Տրուիլ	Վե՛րք+
10	{ ներք. Պարտեճ	Պարտահան ըլլալ	Պար՛ւք, յե՛նք
	{ Զեչ.		ո՞ր օլ՛մք

Կյատարական, Սահմանական եղանակ, ներկայ
 Ա.ունիմ Ա.սիմ Գիտիմ Դնիմ
 Անցեալ անկատար
 Ա.ունիք Ա.սիք Գիտիք Դնիք

Անցեալ կատարեալ

Արարայ	Ասացայ	Գիտացայ	Եղայ
Արարար	Ասացար	Գիտացար	Եղար
Արարաւ	Ասացաւ	Գիտացաւ	Եղաւ
Արարաք	Ասացաք	Գիտացաք	Եղաք
Արարայք	Ասացայք	Գիտացայք	Եղայք
Արարան	Ասացան	Գիտացան	Եղան

Ապառնի

Արարայց	Ասացայց	Գիտացայց	Եղայց
Արասցիս	Ասացիս	Գիտացիս	Դիցիս
Արասցի	Ասացի	Գիտացի	Դիցի
Արասցուք	Ասացուք	Գիտացուք	Դիցուք
Արասջիք	Ասասջիք	Գիտասջիք	Դիջիք
Արասցին	Ասասցին	Գիտասցին	Դիցին

Հրամայական եղանակ

Արասջիր , առնիջիր	Ասացիր , սիջիր , սասջիր	Գիտացիր , գիտասջիր	Դնիջիր , ղի- ջիր
----------------------	-------------------------------	-----------------------	---------------------

Մի առնիր	Մի ասիր	Մի դիտիր	Մի դնիր
Արասջիք , առնիջիք	Ասացարուք , ասիջիք , սասսջիք	Գիտացարուք , գիտասջիք	Եղարուք , դիջիք , դնիջիք

Մի առնիք	Մի ասիք	Մի դիտիք	Մի դնիք
Առնիցիմ	Ասիցիմ	Գիտիցիմ	Դնիցիմ

Աներևոյթ

Առնել (իլ)	Ասել (իլ)	Գիտել (իլ)	Դնել (իլ)
Արարեալ	Ասացեալ	Գիտացեալ	Եղեալ
Առնելի	Ասելի	Գիտելի	Դնելի

Սահմանական եղանակ , ներկայ

Ըմպիմ	Ճանաչիմ	Ուտիմ
Ըմպէի	Ճանաչէի	Ուտէի

Անցեալ կատարեալ

Արբայ	Ծանուցայ (*)	Կեր եղէ (**)
Արբար	Ծանուցար	Կեր եղեր
Արբաւ	Ծանուցաւ	Կեր եղեւ
Արբաք	Ծանուցաք	Կեր եղաք
Արբայք	Ծանուցայք	Կեր եղէք
Արբան	Ծանուցան	Կեր եղեն

Ապառնի

Արբայց	Ծանուցայց	Կեր եղէց
Արբցիս	Ծանուցիս	Կեր եղիցիս
Արբցի	Ծանուցի	Կեր եղիցի
Արբցուք	Ծանուցուք	Կեր եղիցուք
Արբջիք	Ծանուսջիք	Կեր եղիջիք
Արբցին	Ծանուսցին	Կեր եղիցին

Հրամայական եղանակ

Արբիր	Ծանուցիր	Կեր լեր
Մի ըմպիր	Մի ճանաչիր	Մի լիւնիր կեր
Արբերուք	Ծանուցարուք	Կեր լերուք
Մի ըմպիք	Մի ճանաչիք	Մի լիւնիք կեր

(*) Ճանաչիմ բային արմատական անունը , ճանաչ բառը , է՞ , լիւնի բայերով զործածուելով կրաւորականի միտք կուտայ այսպէս , ճանաչիմ կամ լիւնիմ , ճանաչի ե՞ , ճանաչի ի՞նչ , ճանաչի ե՞րբ , ճանաչի լե՞ր , որ կը նշանակեն կը ճանչցուիմ , կը ճանչցուէի , ճանչցուեցայ , եւայլն :

(**)Փոխանակ է՞ բառին կրնայ ըստ տեղոյն զործածուիլ նաև բառն , այսպէս բառն լիւնիմ , էն , էնէ , էնի , որ կը նշանակէ նոյնպէս կ'ուտուիմ , կ'ուտուէի , կերուեցայ , եւայլն :

Ստորադասական եղանակ

Ըմպիցիմ	Ճանաչիցիմ	Ուտիցիմ
	Աներեւոյթ	
Ըմպել (իւ)	Ճանաչել (իւ)	Ուտել (իւ)
Արբեալ	Մանուցեալ	Կերեալ
Ապառնի ընդունելութիւն		
Ըմպելի	Ճանաչելի	Ուտելի

Սահմանական եղանակ, ներկայ

Լսիմ	Տուեալ լինիմ	Պարտիմ (*)
	Անցեալ անկատար	
Լսէի	Տուեալ լինէի	Պարտէի
	Անցեալ կատարեալ	
Լու եղէ (**)	Տուայ	Չունի
Լու եղեր	Տուար	
Լու եղեւ	Տուաւ	
Լու եղաք	Տուաք	
Լու եղէք	Տուայք	
Լու եղեն	Տուան	

Ապառնի

Լու եղէց	Տուայց	Չունի
Լու եղիցիս	Տացիս	

(*) Պարտիմ բային չէզոքին տեղ կը գործածուի ընդհանրապէս շարժման միադէմ բայը տրական խնդրով. այսպէս, գործ է. կամ եր, կամ եւե, կամ եւեթ եւե, եւ, նո, հւ, նո, նոցա եւայլն:

(**) Փոխանակ ա- բառին կրնայ գործածուիլ նաեւ տէ բառն, այսպէս. լսելի լինիմ, եղէ, եղէց, բայց այս ոճը կը նշանակէ ընդհանրապէս շարժման ընդունելութիւն, տեղ:

Լու եղիցի	Տացի
Լու եղիցուք	Տացուք
Լու եղիչիք	Տացիք
Լու եղիցին	Տացին

Ստորադասական եղանակ

Լսիցիմ	Տայցիմ	Պարտիցիմ
	Աներեւոյթ	
Լու լինել	Տուեալ լինել	Պարտել
	Անցեալ ընդունելութիւն	
Լուեալ	Տուեալ	Չունի
	Ապառնի ընդունելութիւն	
Լսելի	Տալի	Չունի

ԲԱՅԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ ԳԻՏԵԼԻԲ

113. Հ. Ե. և Ե. վերջաւորած բայերէն ոմանց անցեալ ընդունելութիւնը ուրիշ ինչ կերպ կ'ըլլայ:

Պ. Ե. և Ե. վերջաւորած բայերէն ոմանց անցեալ ընդունելութիւնը կ'ըլլայ նաեւ եցեալ, զոր օրինակ կոչեմ, կոչեալ կամ կոչեցեալ. խօսեմ, խօսեալ կամ խօսեցեալ:

114. Հ. Ա. Ե. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. Է. Ը. Թ. բայերն ինչպէս կը խոնարհին:

Պ. Ա. Ե. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. Է. Ը. Թ. բայերը՝ անեմ վերջաւորած բայերուն պէս կը խոնարհին. զոր օրինակ կատարեալ. Ա. Ե. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. Է. Ը. Թ. նստայ

Ապառնի. Ա. Ե. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. Է. Ը. Թ. նստայց չրամայակիւն. Ա. Ե. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. Է. Ը. Թ. նիստ:

115. Հ. Հարկանեմ բային վրայ ինչ գիտելիք կայ:

Պ. Հարկանեմ բային կ'գիրը կատարեալին, ա-

պառնւոյն , հրամայականին և անցեալ ընդունե-
լութեան մէջ կը կորսուի . զոր օրինակ . հարէ , հա-
րեց , հար , հարեալ :

116. Հ. Հոգամ , յուսամ , որսամ , ցնծամ բայերուն կա-
տարեալն ու ապառնին ինչպէս կ'ըլլան :

Պ. Հոգամ , յուսամ , որսամ , ցնծամ բայերուն
կատարեալն ու ապառնին կ'ըլլան , հոգացայ , յու-
սացայ , որսացայ , ցնծացայ . հոգացայց , յուսացայց , որ-
սացայց , ցնծացայց . փոխանակ հոգացի , ցնծացի , և այլն
ըսելու : Բայց հրամայականները կ'ըլլան . հոգա ,
յուսա , որսա , ցնծա :

117. Հ. Առնամ , դժոնամ բայերուն վրայ ինչ գի-
տելիք կայ :

Պ. Առնամ , դժոնամ բայերուն , կատարեալին ,
ապառնւոյն , հրամայականին և անցեալ ընդունե-
լութեան մէջ ն գիրը կը կորսուի . զոր օրինակ .

կար. Ապր. Հով. Անց.

Առնում , առի , առից , առ , առեալ
Չբօսում , զբօսայ , զբօսայց , զբօսիք , զբօսեալ

118. Հ. Լնամ , խնամ , յեկնամ , դիկնամ , ընկե-
նամ բայերուն վրայ ինչ գիտելիք կայ :

Պ. Նոյնպէս ընամ , խնամ , յեկնամ , դիկնամ , ընկե-
նամ , ընկենամ բայերուն ն գիրը նոյն ժամանակ-
ներուն մէջ չի կը փոխուի , այսպէս :

կա. Ատ. Հով. Անց.

Լնում , Լցի , Լցից , Լից , Լցեալ
Խնում , Խցի , Խցից , Խից , Խցեալ
Յեկում , յեցայ , յեցայց , յեցիք , յեցեալ
Չգեկում , զգեցայ , զգեցայց , զգեցիք , զգեցեալ

Ընկենում , ընկեցի , ընկեցից , ընկեա , ընկեցեալ
Ընթեռ , ընթեր , ընթեր , ընթեր , ընթեր
նում , ցայ , ցայց , ցիք , ցեալ .

ԴԵՐԲԱՅՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ ԳԻՏԵԼԻՔ

119. Հ. Ո՞ր բառերը գերբայ կ'ըսուին :

Պ. Դերբայ կ'ըսուին բայերուն անբեւոյնն ու ըն-
դունելութեանն :

120. Հ. Բայերուն անբեւոյթներն ինչպէս կը հո-
լովին :

Պ. Բայերուն անբեւոյթները մինակ եզակի
կը հոլովին , այսպէս .

Ա. ԼԾ. Սիրել , սիրելոյ , սիրելով . Հատանել , հա-
տանելոյ , հատանելով :

Բ. ԼԾ. Խօսել , խօսելոյ , խօսելով . Ուսանել , ու-
սանելոյ , ուսանելով :

Գ. ԼԾ. Աղալ , աղալոյ , աղալով . Գողանալ , գո-
ղանալոյ , գողանալով :

Դ. ԼԾ. Թողուլ , թողլոյ , թողլով :

121. Հ. Անցեալ ընդունելութիւններն ինչպէս կը
գործածուին :

Պ. Անցեալ ընդունելութիւնները շատ ան-
գամ իբր ածական կը գործածուին , և թէ եզակի
թէ յօքնակի կը հոլովին այսպէս .

Ա. ԼԾ. Սիրեալ , սիրելոյ , սիրելով . Սիրեալք , սի-
րելոց , սիրելովք :

Հատեալ , հատելոյ , հատելով . Հատեալք , հա-
տելոց , հատելովք :

Բ. ԼԾ. Խօսեալ, խօսելոյ, խօսելով. Խօսեալք, խօսելոց, խօսելովք :

Ուսեալ, ուսելոյ, ուսելով. Ուսեալք, ուսելոց, ուսելովք :

Գ. ԼԾ. Աղացեալ, աղացելոյ, աղացելով. Աղացեալք, աղացելոց, աղացելովք :

Գողացեալ, գողացելոյ, գողացելով. Գողացեալք, գողացելոց, գողացելովք :

Դ. ԼԾ. Թողեալ, թողելոյ, թողելով. Թողեալք, թողելոց, թողելովք :

122. Հ. Անցեալ և ապառնի ընդունելութիւններն էական բայով ինչ կը կազմեն :

Պ. Անցեալ և ապառնի ընդունելութիւններն էական բային եմ, էի, էցեմ ժամանակներով խոնարհելով, քանի մը բաղադրեալ ժամանակներ կը կազմեն, զոր օրինակ .

Յարակատար

Ներկայ ապառնի

Սիրեալ եմ. սիրած եմ.

Սիրելոց եմ. պիտի սիրեմ.

» ես .

» ես .

» է .

» է .

» եմք .

» եմք .

» էք .

» էք .

» են .

» են .

Գերակատար

Անկատար ապառնի

Սիրեալ էի . սիրած էի .

Սիրելոց էի . պիտի սիրէի .

» էիր .

» էիր .

» էք .

» էք .

» էաք .

» էաք .

» էիք .

» էիք .

» էին .

» էին .

Ստորադասական անցեալ Ստորադասական ապառնի

Սիրեալ իցեմ. սիրած եմ. սիրելոց իցեմ. պիտի սիրեմ .

» իցես . բարձր . » իցես .

» իցէ . » իցէ .

» իցեմք . » իցեմք .

» իցէք . » իցէք .

» իցեն . » իցեն .

Գ Լ Ո Ւ Խ Գ.

Մ Ա Կ Բ Ա Յ

123. Հ. Ո՞ր բառերը մակբայ կ'ըսուին :

Պ. Մակբայ կ'ըսուին այն բառերը որ բային մէկ որպիսութիւնը կամ պարագան կը ցուցնեն, ինչպէս որ ածականը դոյականին որպիսութիւնը կը ցուցնէ . զոր օրինակ սա խօսքերուն մէջ, Յոյժ ըմպել, շատ խմել. Բարձր խօսել, աղէկ խօսիլ. յոյժ, շատ, և Բարձր, աղէկ, մակբայ են . առաջինը՝ ըմպել բային, երկրորդը՝ խօսել բային մէյմէկ որպիսութիւնը կը ցուցնեն :

124. Հ. Սովորական մակբայները որո՞նք են :

Պ. Սովորական մակբայները հետեւեալներն են :

Յոյժ . } Խիստ, շատ . Բարւոք . աղէկ .

Կարի . } Խիստ, շատ . Չարաշար . քեւ .

Տարապարտուց . անբարեհաճ . Իսկոյն . } անօրոյն .

Չուր . } Իսկ և իսկ . } Գէշ .

Վայրապար . } Կարճ րեղ . Անդէն և անդ .

Գաղտ . քաղաքահ . }
 Եւեթ . ֆիւնի . }
 Զրի . իրի . (առանց ստակի) }
 Եւս , և . նաեւ , ուլ . }
 Ստէպ . }
 Յաճախ . } շար անգամ . }
 Դուն ուրեք . փշ անգամ . }
 Արդարեւ . իրաւ . }
 Ապարէն . անշուշտ . }
 Այժմ . }
 Արդ . } հիմա . }
 Յետոյ . } ետիւ . }
 Ապա . }
 Այսօր . այսօր . }
 Վաղիւ . վաղ . }
 Երէկ . երէկ . }
 Յեռանդ . երէկ չե՞ առջե՞ օր . }
 Ընդ առաւօտն . առաւօտն դէմ . }
 Ընդ երեկս . իրիկո՞ւն դէմ . }
 Այգուն . առաւօտն . }
 Երեկոյին . իրիկո՞ւն . }
 Գիշերի . ֆիշեր . }
 Հերուն . անցած օրի . }
 Կանուխ . կանուխ . }
 Անադան . ուլ . }
 Վաղ . առաջ , կանուխ . }
 Վաղվաղակի . }
 Փութապէս . } շարտի . }
 Փութանակի . }
 Ի ներքս . } ներք , արիւ . }
 Ի ներքոյ . }
 Ի վեր . վեր . }
 Ի վերուստ . վերէն . }

Յանկարծ . }
 Յեղակարծունի . } յանկարծ . }
 Նախ . նախ . }
 Զառաջինն . }
 Ի սկզբան . } առաջ . }
 Յառաջագոյն . առաջուց . }
 Վաղու . }
 Վաղուց . } շարունց . }
 Կանխաւ . առաջուց . }
 Մերթ , մերթ . երբէ՞ն , երբէ՞ն . }
 Երբէք , երբէք . արեւն , արեւն . }
 Յայտ . }
 Յայտնապէս . } յայտնի . }
 Միւսանդամ . }
 Վերստին . } նորէն . }
 Ի ծածուկ . ծածուկ . }

Երբեմն . երբէ՞ն , արեւնօ . }
 Մանաւանդ . մանաւանդ . }
 Թերեւս . քուցե՛ , կարեւն է . }
 Գուցե՛ . շուրջ լի . }
 Արդեօք . արդեօք . }
 Միթէ . ֆիլի , ֆի . }
 Աստ . } հոս . }
 Այսր . }
 Անդ . } հոն . }
 Անդր . }
 Աստի . ասկէ . }
 Անտի . անկէ . }
 Արտաքս . }
 Արտաքոյ . } արտաք . }
 Ի վերոյ . վեր . }
 Որպէս . }
 Զիարդ . } ինչպէս . }

Ի վերայ . վրան . }
 Շուրջանակի . } քաղաքի . }
 Շուրջ . }
 Ուրեք . արեւն . }
 Ուստեք . արեւն . }
 Միանգամ . անգամ . }
 Միանգամայն . ֆիլի . }

Ընդէր . }
 Զի . }
 Ո՞ւր . }
 Յն . }
 Ե՞րբ . ե՞րբ . }
 Ուստի . ո՞ւրիկ . }
 Ոչ . }
 Մի . } ուլ , և . }

Գ Լ Ո Ւ Խ Գ

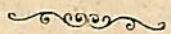
Շ Ա Ղ Կ Ա Պ

125. Հ. Ո՞ր բառերը շարկապ կ'ըսուին :
 Պ. Շարկապ կ'ըսուին այն բառերը որ երկու բառ կամ երկու խօսք իրարու հետ կը կապին , զոր օրինակ . Հայր իմ և մայր իմ : Հայրս ու մայրս . Յիւրսն եկն և իւրքն զնա ոչ ընկալան . Իրեննեւ ըուն եկաւ ու իրենները զայն չընդունեցան : Այս խօսքերուն առջինին մէջ և՛ հայր , մայր բառերն իրարու հետ կը կապէ . երկրորդին մէջ՝ և շարկապին կապածը երկու խօսք է :
 Գլխաւոր շարկապներն են հետեւեալները .

Այլ . այլ , հարա . }
 Ապա . }
 Ուրեմն . }
 Արդ . }
 Եւ արդ . }
 Բայց . քայց . }

Իրեւ . }
 Յորժամ . }
 Իսկ . և , քայց . }
 Կամ . կամ . }
 Մինչ . }
 Մինչդեռ . } երբ , արեւն . }

Եթէ . } Եթէ , որ .
 Թէ . } Եթէ , որ .
 Եւ . — , — .
 Ձի . Վան ղի . } որ Վան ղի .
 Թէ պէտեւ . Բէպէ . } Բան ղի . Ինչ որ .

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե

Ձ Ա Յ Ն Ա Ր Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

126. Հ. Ո՞ր բառերը ձայնարկութիւն կ'ըսուին :
 Պ. Ձայնարկութիւն կամ Մեղեմութիւն կ'ըսուին այն բառերը որ կիրք մը կը յայտնեն՝ այսինքն , վախ , դարմանք , բարկութիւն , զըռանք , արհամարհութիւն , ցաւ , և այլն :
 127. Հ. Գլխաւոր ձայնարկութիւնները որո՞նք են :
 Պ. Գլխաւոր ձայնարկութիւնները հետեւեալներն են :
 Ո՛վ . } Մ՛վ . զարմանք ցուցնող .
 Ո՛հ . } Մ՛հ . արամութիւն , վիշտ ցուցնող .
 Վ՛ան . } Վ՛ան . արհամարհանք ցուցնող .
 Վ՛ան . } Վ՛ան . վրէժխնդրութիւն ցուցնող .
 Բ՛ան . } Բ՛ան . զարմանք , ցաւ կամ ապաշաւ ցուցնող .
 Եղ՛ուկ . } Մ՛ու . զուրթ , ցաւակցութիւն ցուցնող .
 Ա՛անղ . } Մ՛անղ . զուրթ , ցաւակցութիւն ցուցնող .
 Հ՛անպա . } Մ՛անպա . խրախոյս ցուցնող .
 Օ՛ն . } Մ՛ն . խրախոյս ցուցնող .
 Օն անդր . }
 Փարգաստ . } Ասորո՞ւ լե՞ն . մերժում , սոսկում ցուցնող .
 Բաւ լիցի . } Բաւ լիցի .

Ա՛յ . } Մ՛յ . բարկութիւն , թշնամանք ցուցնող .
 Ի՛նչ . } Մ՛նչ . մէկը կանչելու համար .
 Երանի . } Երանի . երանութիւն տալու համար .
 Իցի . } Իցի . բաղձանք ցուցնելու համար .
 Իցի թէ . } Իցի . բաղձանք ցուցնելու համար .
 Վ՛այ . } Մ՛այ . վայ կարգալու համար .
 Ազնիւ . } Մ՛նի . զովելու համար .

Մ Ա Ս Ն Բ

Հ Ա Մ Ա Ձ Ա Յ Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

128. Հ. Համաձայնութիւնն ի՞նչ կը սորվեցնէ :
 Պ. Համաձայնութիւնը կը սորվեցնէ թէ խօսք մը ինչ բաներէ կը կազմուի :
 129. Հ. Նախարարութեան մէջ ի՞նչ պէտք է որ ըլլայ :
 Պ. Նախարարութեան մէջ պէտք է որ լինի ինչպէս :
 Աստուած որք զերկինս և զերկիր . Աստուած երկիրքն ու երկիրը ստեղծեց :
 Այս խօսքը նախադասութիւն է , քանզի զիմաւոր քայ մը ունի որ է որք , ստեղծեց :
 Ասոց Աստուած , Եղեց լոյս , և եղև լոյս . Աստուած լուս . Թող լոյս ըլլայ . և լոյսը եղև :
 Այս խօսքին մէջ երեք նախադասութիւն կայ , քանզի երեք լինի որք լոյս , ասոց , ըսաւ , եղեց :
 ըլլայ . եղև , եղաւ :
 130. Հ. Խօսքի մէջ բայէն զատ ուրիշ ի՞նչ կը գտնուի :

Պ. Խօսքի մէջ բայէն զատ կը գտնուին ուր բայն, կուլան, խնդիր, յարկացացել, քացայայտել:

Ա. ՏԵՐ ԲԱՅԻ

131. Հ. Տէր բային ինչ է:

Պ. Տէր քայն կ'ըսուի այն ուղղական հօլովը որ բային գործողութիւնն ընողը կը ցուցնէ, և բային հետ թուով ու դէմքով կը համաձայնի. զոր օրինակ. Աստուծոյ արար զերկինս և զերկիր: Այս Խօսքին մէջ Աստուծոյ ուղղական հօլովը որք բային ուր քայն է, քանզի ընողը կամ ստեղծողն Աստուծա՞ծ է, և բային հետ թուով և դէմքով համաձայնած է:

132. Հ. Խօսքի մը մէջ տէր բային ինչպէս կը ճանչցուի:

Պ. Խօսքի մը մէջ տէր բային գիւրաւ կը ճանչցուի, եթէ ո՞վ հարցումն ընենք. զոր օրինակ, վերի Խօսքին մէջ. — Ո՞վ ստեղծեց: — Աստուծա՞ծ: Ապա Աստուծոյ տէր բայի է:

133. Հ. Բայն ինչ թիւ կը գրուի, երբ քանի մը տէր բայի ունի:

Պ. Երբ բայը քանի մը տէր բայի ունի, բայը յոմանկէ կը գրուի. զոր օրինակ.

Նոյ և որդիք նորա մօին ի տապանն. Նոյ և անոր որդիքը տապանը մտան. Ո՞վ մտաւ. — Նոյ և որդիքը. ապա՛ Նոյ և որդիք տէր բայի են:

134. Հ. Եթէ տէր բայիները տարբեր դէմքի բառեր են, բայն ինչ թիւ և ինչ դէմք կը գրուի:

Պ. Եթէ տէր բայիները տարբեր դէմքի բա-

ռեր են, բայը յոմանկէ կը գրուի, և նախադասութիւն հետ կը համայնի: Առաջին դէմքը քան զերկրորդը նախապատիւ է, և երկրորդը՝ քան զերրորդը: Այսպէս կ'ըսուի,

Ես և Հայր իմ մի եմ:

Յորժամ որ և նա միայն էցէ:

135. Հ. Տէր բային միշտ ուղղական հօլով է:

Պ. Տէր բային կրնայ ըլլալ նաեւ սեռական կամ քրական:

136. Հ. Տէր բային երբ սեռական կը գրուի:

Պ. Երբ և շաղկապով կապուած երկու բայ միեւնոյն տէր բային ունին, կրնայ և շաղկապը զանց առնուիլ, և առաջին բայն անցեալ ընդունելութեան փոխուիլ. անստե՛ն տէր բային կրնայ սեռական գրուիլ. զոր օրինակ.

Տեսեալ Յիսուսէ զհաւատս նոցա՝ ստէ. Յիսուս անոնց հաւատքը տեսնելով կ'ըսէ. փոխանակ ըսելու. Երես Յիսուս զհաւատս նոցա և ստէ:

Երկրորդ, անցեալ ընդունելութեամբ և էական բայով շինուած ժամանակներու, այսինքն՝ յարակատարի, գերակատարի, ստորագատական անցեալի (տես թիւ 122) ելանք երբեք դէմքը սեռական տէր բայիով ամէն դէմքի տեղ կը գործածուին: Այսպէս կ'ըսուի.

Տեսեալ է ի՞մ, տեսեալ է քո՛ւ, տեսեալ է նորա՛. տեսեալ է եղբօր ի՞նչ, տեսեալ է մեր, տեսեալ է յեր, տեսեալ է նոցա՛. տեսեալ է եղբօրց ի՞նչ, փոխանակ ըսելու՝ Տեսեալ է՞մ ես, տեսեալ էս որո՛ւ, տեսեալ է նա՛. տեսեալ է եղբօրց ի՞մ, տեսեալ է՞մ մե՛ք, տեսեալ էք որո՛ւք, տեսեալ են նո՛րա, տեսեալ են եղբօրք ի՞մ:

Տեսեալ էր ի՛, +, նորա, մեր, յեր, նոցա. Տեսեալ էցէ ի՛, +, նորա, մեր, յեր, նոցա :

Եթէ ի՛ չէր եկեալ. Եթէ ես եկած չըլլայի : Փոխանակ՝ Եթէ ես ոչ եկեալ :

Հրէնց երդումն էր սպանանել զՊաւղոս . Հրեաները երգում ըրած էին զՊօղոս սպաննել : Փոխանակ ըսելու՝ Հրեայք երդումն էին սպանանել, եւայլն :

137. Հ. Տէր բային երբ արական կը դրուի :

Պ. Երբ երկու նախադասութիւն չէ, թէ շաղկապով կապուած են, այն շաղկապները կրնան զանց առնուիլ, և երկրորդ նախադասութեան բայը կրնայ առնուիլ, և ան առեմ տէր բային որակն կը դրուի . զոր օրինակ .

Ոչ կամիմք Մոգորել զո՞ր ՚ի վերայ մեր . Չենք ուզեր որ առիկայ մեր վրայ թագաւորէ . Փոխանակ ըսելու՝ Ոչ կամիմք զՄոգորելն զո՞ր ՚ի վերայ մեր :

Ոչ տամք թոյլ առնել յեւ ընդ երկիր մեր . Չենք թողուր որ մեր երկրէն անցնիք : Փոխանակ՝ Ոչ տամք թոյլ զՄոգորելն զո՞ր, և այլն :

138. Հ. Ո՞ր տէր բայները կրնան զեղչուիլ :

Պ. Գերանուն տէր բայները եւ, որ, նա, մե, որո, նո, կը զեղչուին, եթէ բայը կը վերաբերի անմիջապէս անձի նախադասութեան տէր բային, զոր օրինակ .

Յարուցեալ եկն (որդին) առ հայրն իւր . և մինչ դեռ հեռագոյն էր (նա), ետես զնա հայրն և զթացաւ (նա, հայրն), յարեաւ և ընթացաւ ընդ առաջ նորա, և այլն :

139. Հ. Կոչականն ի՛նչ է :

Պ. Կոչական կ'ըսուի այն բառը որ երկրորդ գէմբի անձ մը կը ցուցնէ առ որ խօսքը կ'ուղղուի, զոր օրինակ .

Լուր, որդեակ, խրատու հօր քո . Որդեակ, քու հօրդ խրատը մտիկ ըրէ : Աղջկի որո, քեզ ասեմ, արի . Աղջկի, քեզի կ'ըսեմ, ել : Ով առնորդ և հեղհեղորդ ՚ի հաւատալ . Ով անմիտներ և սրտով դանդաղներ հաւատալու :

Այս խօսքերուն մէջ՝ որդեակ, աղջկի որո, ով առնորդ և հեղհեղորդ բառերը կոչական են :

Յատուկ անուանց կոչականը երբեմն է կը վերջաւորի յունարէն ոճով, այսպէս ,

Ղազարէ, Պաւղէ, փոխանակ, Ով Ղազարոս, ով Պօղոս :

Գ. Խ Ն Դ Ի Բ

140. Հ. Խնդիրն ի՛նչ է :

Պ. Բայերն իրենց նշանակութիւնը քայքայելու համար, առանց նախադրութեան և նախադրութեամբ այլ և այլ հօրով բառեր կ'ուզեն, որ ինքե կը կոչուին :

Ստորագելի

141. Հ. Ստորագելին ի՛նչ է :

Պ. Խական բային և ուրիշ քանի մը բայերու հետ, երբեմն տէր բայիէն զատ, կը գտնուի ուրիշ ուղղական հօրով մը, որ տէր բային ինչ ըլլ

լայր կը ցուցնէ . այս ուղղականին կ'ըսուի «*հարստե*
(«*հաշտե* »), զոր օրինակ .

Ես եմ «*հարստե*» քո . Ես քու որդիդ եմ :

Այս խօսքին մէջ երկու ուղղական կայ . Ես և «*հարստե*» . Ես տէր բայի է , «*հարստե*» ստորոգելի , որ տէր բային ինչ կամ ով ըլլալը կը ցուցնէ . այսպէս է հետեւեալ օրինակներուն մէջ :

Նոյս եղիցին յեր «*հարստե*» . Անոնք ձեր դատաւոր-
ներն ըլլան :

Հոս ալ «*հարստե*» ստորոգելի է :

Եւ էր այն «*հարստե*» . Այն մարդը հարուստ էր :

Հոս ալ «*հարստե*» բառն է ստորոգելի :

142. Հ. Ստորոգելին երբ հայցական կը դրուի :

Պ. Ստորոգելին , փոխանակ ուղղական դըր-
ուելու , անորոյ (առանց շի) հայցական կը դըր-
ուի , երբ , փոխանակ վերաբերելու տէր բային ,
հայցական բառի մը կը վերաբերի , զոր օրինակ .

Կոչեցի շինք քարեկան . Ձեզ բարեկամ կոչեցի :

Հոս քարեկան ստորոգելին հայցական դրուած է՝
շինքին վերաբերելուն համար :

Ո՞ր կացոյց ղե՞ս «*հարստե*» . Ձիս ով դատաւոր զրաւ :

Հոս ալ «*հարստե*» ստորոգելին հայցական է՝ ղե՞ս ին
վերաբերելուն համար :

Դու զ՞ առնես ղե՞զ . Դու զքեզ ով կը կարծես :

Հոս ալ զ՞ ստորոգելին հայցական է՝ ղե՞զին վե-
րաբերելուն համար :

Սեռի խնդիր

143. Հ. Սեռի խնդիրն ինչ է :

Պ. Սեռի խնդիր կ'ըսուի այն հայցական հօլովը
որ ներգործական բայի մը տէր բային գործող-
ութեան առարկան կը ցուցնէ , զոր օրինակ .

Աստուած արար ղե՞րկնս և ղե՞րկեր . Աստուած երկինքն
ու երկիրը ստեղծեց :

Այս խօսքին մէջ ղե՞րկնս , ղե՞րկեր բառերը «*եռե*» խն-
դիր են , քանզի տէր բային , այսինքն Աստուծոյ
ստեղծագործութեան առարկան կը ցուցնեն :

Առաքեաց ղե՞րքե՞ս եւ . Իր որդին զրկեց :

144. Հ. Սեռի խնդիրն ինչպէս կը ճանչցուի :

Պ. Սեռի խնդիրը կը ճանչցուի զ՞ կամ ղ՞նչ
բանը հարցմամբ . զոր օրինակ . Աստուած ստեղ-
ծեց . — ի՞նչ բանը : — Երկինքն ու երկիրը — :
Ղրկեց . — զ՞ով . — Իր որդին . ապա երկնս ու երկեր ,
եւ «*հարստե*» , սեռի խնդիր են :

Բնութեան խնդիր

145. Հ. Բայերն ուրիշ ինչ հօլով խնդիր կ'առ-
նուն , և այս խնդիրներն ինչ կը կոչուին :

Պ. Բայերը կ'ունենան նաև որսկան , բացառական
և գործնական հօլով խնդիրներ , որ բնութեան խնդիր
կ'ըսուին . զոր օրինակ .

Թող ձե՞զ զպարտիս մեր . Մեր յանցանքը մեղի թող :

Հոս ձե՞զ տրական բնութեան խնդիր է ինչին :

Եղբարքն Յովսեփու վաճառեցին զնա Իսայելացոյ .

Յովսեփին եղբայրներն զանի Իսայելացոյ ծախեցին :

Հոս ալ Իսայելացոյ նոյնպէս տրական հօլով բը-
նութեան խնդիր է վաճառեցին բային :

146. Հ. Տրական հօլովն ինչ հարցման պատաս-
խան է :

Պ. Տրական հոլովը որո՞ւն, քիմէ՞, հարցման պատասխան է . զոր օրինակ . Ծախեցին , որուն . — Խամայեւացոց . ապա Խամայեւացոց տրական խընդիր է վաճառեցին բային :

Փրկեա զմեզ 'ի շարէ . մեզ չարէ փրկէ :

Այս խօսքին մէջ 'ի շարէ բացառական հոլով բնութեան խնդիր է չէրէ բային :

147. Հ. Բացառական հոլովն ի՞նչ հարցման պատասխան է :

Պ. Բացառական հոլովը որո՞ւն, քիմո՞ւն, հարցման պատասխան է . Փրկէ . — որմէ . — չարէ . ապա 'ի շարէ բացառականը բնութեան խնդիր է չէրէին :

Բերէին զհիւանդս մահօք . Հիւանդներն անկողիններով կը բերէին :

Այս խօսքին մէջ ալ մահօք գործիական հոլով բնութեան խնդիր է բերէին բային :

148. Հ. Գործիական հոլովն ի՞նչ հարցման պատասխան է :

Պ. Գործիական հոլովը որո՞ւն, ի՞նչ քանով, քիմիչքէ , նէ՞ իլէ , հարցման պատասխան է . զոր օրինակ . Հիւանդները կը բերէին . — ի՞նչ բանով . — մահիճներով :

149. Հ. Խօսքի մը մէջ ուրիշ ի՞նչ խնդիրներ կըրնան գտնուիլ :

Պ. Խօսքի մէջ , տրական , բացառական և գործիական հոլով խնդիրներէն զատ , նախադրութեան խնդիրներ ալ կրնան գտնուիլ . զոր օրինակ .

Ածին զՅիսուս առ Պիլատոս :

Հոս , առ Պիլատոս , առ նախադրութեամբ խնդիր է ածին բային :

Ընկեցին զԴանիէլ 'ի գոբն առիւծուց . Դանիէլն առիւծներուն զուբը նետեցին :

Հոս ալ , 'ի գոբն , 'ի նախադրութեամբ խնդիր է ընկեցին բային :

Կացոյց զնա 'ի վերայ աշտարակէ տաճարին . Անիկա տաճարին աշտարակին վրայ կեցուց :

Հոս ալ , 'ի վերայ աշտարակէ , 'ի վերայ նախադրութեամբ խնդիր է կացոյց բային :

Դ. ՅԱՏԿԱԳՈՒԾԻԶ

150. Հ. Յատկացուցիչն ի՞նչ է :

Պ. Գոյականները շատ անգամ սեռական հոլով խնդիր մը կ'ունենան , որ յարկացուցիչ կ'ըսուի , և կը ցուցնէ թէ այն ի՞նչ բանը որո՞ւն է , զոր օրինակ . վերի օրինակին մէջ — 'ի վերայ աշտարակի դռնէն . տաճարին աշտարակին վրայ . — դռնէն սեռական հոլովը , աշտարակ բառին յարկացուցիչն է , քանզի կը ցուցնէ թէ որ տեղւոյ աշտարակ է , այսինքն՝ դռնէն :

Ես զկամս նորս առնեմ . Ես անոր կամքը կ'ընեմ :

Հոս ալ նորս սեռական հոլով դերանունը՝ կամք բառին յատկացուցիչն է , քանզի կը ցուցնէ թէ որո՞ւն կամքն է , այսինքն՝ անոր (Աստուծոյ) :

151. Հ. Ի՞նչ կը կոչուի այն բառը որ յատկացուցիչ ունի :

Պ. Այն բառը որ յատկացուցիչ ունի՝ յարկա-

ցեւ կ'ըսուի . ուստի վերի օրինակներուն մէջ աշու-
բակ և կամ բառերը յարկացեալ են :

152. Հ. Յատկացուցիչն ինչ հարցման պատասխան
է :

Պ. Յատկացուցիչը , այսինքն սեռական հօլովը ,
որոն , էնչ բանին , քիմին , նէնին հարցման պա-
տասխան է :

153. Հ. Բայէն և գոյականէն զատ ո՞ր բառերը
խնդիր կ'ուզեն :

Պ. Բայէն և գոյականէն զատ , խօսքի մէջ
ածականներէն ոման + և նախորդութիւնները այլ և այլ հո-
լով խնդիր կ'առնեն , այսպէս կ'ըսենք .

Արժանի վարչոց . Հնազանդ հրամանաց . Հմուտ որոց .
Թափուր 'ի Բնակչաց . Ազատ 'ի հարկաց . Լի պողով . Կա-
թօս էֆէ կամ է-է + :

Այս օրինակներուն մէջ , վարչոց , հրամանաց , որոց ,
տրական հօլովները՝ արժանի , հնազանդ , հմուտ ածա-
կաններուն խնդիր են . 'ի Բնակչաց , 'ի հարկաց , բացա-
ռական հօլովները , Թափուր , ազատ , ածականներուն
խնդիր են . պողով , է-է + , գործիական հօլովներն
ալ՝ է , կարօր , ածականներուն :

154. Հ. Դերանուններն ինչ խնդիր կ'ուզեն :

Պ. Ամէն նախադրութիւն գոյական կամ դերա-
նուն խնդիր մը կ'ուզէ :

155. Հ. 'ի , յ , ա , շ , ընդ , ըստ , ց , նախդիրներն
ինչ հօլով խնդիր կ'առնուն :

Պ. 'ի , յ , ա , շ , ընդ , ըստ , ց , նախդիրներն
այլ և այլ հօլով խնդիր կ'առնուն , և այլ և այլ նշա-
նակութիւն կ'ունենան :

156. Հ. 'ի կամ , նախդիրն ինչ կը ցուցնէ :

Պ. 'ի կամ , նախդիրը շատ անգամ տեղւոյ
պարագան կը ցուցնէ . և ո՞ր հարցման կը պատաս-
խանէ , զոր օրինակ . — Գնաց 'ի դռն . — ո՞ր դը-
նաց . — 'ի դռն , տուն : Նստի 'ի դռն . — ո՞ր կը նըս-
տի . — 'ի դռն , տունը :

157. Հ. 'ի կամ , նախդիրը երբ տրական կուզէ :

Պ. Երբ բայը դադարում կը ցուցնէ , 'ի կամ
, նախդիրը աշու ցուցնելու համար եղակի անունը
որական կ'ուզէ , և ներդասիան կ'ըսուի :

Բնակի 'ի տաղտի . Նստի 'ի դռն . Կայր 'ի դռնացին :

158. Հ. 'ի կամ , նախդիրը երբ հայցական կուզէ :

Պ. Երբ բային գործողութիւնը շարժում կը
ցուցնէ , 'ի կամ , նախդիրը տեղ ցուցնելու համար
եղակի անունը անորոշ հայցական կ'ուզէ , և նախորդ-
որական կ'ըսուի . զոր օրինակ .

Չորաւ 'ի դռն . Առաքեաց 'ի տաղտի . Ընթացաւ 'ի
հրապարակի :

159. Հ. 'ի կամ , նախդիրէն ետքը երբ միշտ հայ-
ցական կը դրուի :

Պ. Երբ խնդիրը յոքնակի և կամ չորրորդ
հօլովման (գեւտ , գետոյ) բառ է , 'ի կամ , էն ետ-
քը միշտ անորոշ հայցական կը դրուի . զոր օրինակ .

Գնացին 'ի դռնս իւրեանց . Բնակին յանդամս . Ան-
կաւ 'ի գետն . Հեղձաւ 'ի գետն :

160. Հ. շ նախդիրը բացառական խնդրով ինչ կը
նշանակէ :

Պ. շ նախդիրը բացառական խնդրով բանի մը
գոյութիւնը նշանակէ , և պարմական կ'ըսուի . զոր օրինակ .

Պատմեն շնանէ . Անոր իրայով կը պատմեն . Ասացաւ շնանէն . Տղուն իրայով ըսուեցաւ :

161. Հ. Նախգիրը գործիականով ինչ կը նշանակէ :

Պ. Նախգիրը գործիական խնդրով բանի մը բարբառէ կը նշանակէ , և պարտական կ'ըսուի . զոր օրինակ .

Խոնեցան շնա . Անոր բարբառէ ժողովուեցան . Պատեցեն զեւ պատանէչ . Բու բարբառէ պատ պիտի քաշեն :

162. Հ. Ընդ , եղակի տրական և յոքնակի հայցական խնդրով , ինչ կը նշանակէ :

Պ. Ընդ , եղակի տրական և յոքնակի հայցական խնդրով , մէկուն հետ կը նշանակէ . զոր օրինակ .

Խօսեցաւ ընդ նա . Անոր հետ խօսեցաւ . Խօսեցաւ ընդ նա . Անոնց հետ խօսեցաւ :

163. Հ. Ընդ , սեռական խնդրով , ինչ կը նշանակէ :

Պ. Ընդ , սեռական խնդրով , հետը , փոխանակ , կը նշանակէ . զոր օրինակ .

Թագաւորեաց Րոբովամ որդի նորա (Սողոմոնի) ընդ նորա . Անոր (Սողոմոնին) որդին Րոբովամ անոր տեղը թագաւորեց :

164. Հ. Ընդ , գործիական խնդրով ինչ կը նշանակէ :

Պ. Ընդ , գործիական խնդրով հակը կը նշանակէ . զոր օրինակ .

Ընդ թեոգի . Թեւերուն տակը : Ընդ էշխանութեամբ . Իշխանութեան տակ :

165. Հ. Ուրիշ նախադրութիւններ ինչ խնդիր կ'ուղեն :

Պ. Ուրիշ նախադրութիւններէն ոմանք սեռական կ'ուղեն , զոր օրինակ . առաջի , զինի , յետ , 'է վերայ . ոմանք տրական , ոմանք բացառական , ոմանք գործիական :

Ե. ԲԱՅԱՅԱՅՏԻՉ

166. Հ. Բացայայտիչ ինչ է :

Պ. Բացայայտիչ կ'ըսուին հի կամ Կան ըն բառոր ուրիշ բառի մը քով կը դրուին և մի և նոյն բանը կը նշանակեն , բայց անոր մեկնութեան պէտքէն . զոր օրինակ .

Յովսէփ , այն Մարեմայ . Յովսէփ Մարիամին այրը :

Հոս , այն Մարեմայ , Յովսէփին բացայայտիչ է : Յովսէփ և այն Մարեմայ մի և նոյն անձը կը նշանակեն , բայց երկրորդը մեկնութիւն է առաջնոյն , քանզի կը ցուցնէ թէ որ Յովսէփն է :

Փախուստն Անակայ , հօր սրբոյն Գրեգորի . Սուրբ Գրեգորին հօրը , Անակայ փախուստը :

Հոս ալ հօր սրբոյն Գրեգորի բառերն՝ Անակ ին բացայայտիչ են . Անակ և հօր սրբոյն Գրեգորի մի և նոյն անձն է . միայն երկրորդը մեկնութիւն է առաջնոյն :

Զայն ամենայն առաքինութեան , շխանութեան , շուքեր յանձին . Ամեն առաքինութեանց մայրը , խոնարհութիւն շուքեր :

Հոս ալ խոնարհութեան բառը մայր ամենայն առաքինութեանց ին բացայայտիչ է : Երկուքն ալ մի և նոյն բանը կը նշանակեն , միայն վերջին բառն առաջիններուն մեկնութիւնն է :

կոոց և զրօշկոց հանգամանք առ Թարային, հարք
Ս. Բրահան, եղեն. Քարէ և վայտէ արձաններ (կուռ-
քեր) շինել՝ Աբրահամին հօրը Թարային տեսն սկսաւ:

Հոս ալ հարք Ս. Բրահան բառերը Թարային բացա-
յայտիչ են:

ՅԱՐԱԲԵՐԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆ

167. Հ. Յարաբերական դերանունն ինչ բառ է:

Պ. Յարաբերական դերանունը որ բառն է, և
խօսքին մէջ իրմէ առաջ դասուած բառ մը կը
ցուցնէ. զոր օրինակ.

Հայրն ա՛ որ տեսանէ 'ի ծածուկ' հատուցէ քեզ
յայտնապէս. Քո՛ հայր որ ծածուկ կը տեսնէ, յայտ-
նի պիտի հատուցանէ:

Այս խօսքին մէջ որ յարաբերական դերանուն
է, և հայր բառին տեղ դրուած է, կամ հայր բա-
ռը կը յարաբերէ:

Ասորչն զոր տեսին յարեւելս՝ առաջնորդեաց նոցա.
Ասորը զոր արեւելք տեսան՝ առաջնորդեց:

Այս խօսքին մէջ ալ որ յարաբերական դերա-
նունը, սորչ բառը կը յարաբերէ:

168. Հ. Յարաբերականով ցուցուած բառն ինչ կը
կոչուի:

Պ. Յարաբերականով ցուցուած բառը յարա-
բերակ կը կոչուի. ուստի վերի խօսքերուն մէջ հայր
և սորչ բառերը յարաբերակ են:

169. Հ. Յարաբերականն ո՞ր դրուելու է:

Պ. Յարաբերականը յարաբերելոյն անմիջա-
պէս քովը դրուելու է:

170. Հ. Դերանունն յարաբերեալը կրնայ լռելեայն
իմացուիլ:

Պ. Դերանունն յարաբերեալը չատ անգամ
լռելեայն կ'իմացուի. զոր օրինակ.

Որ ետեսն զիս՝ ետես զհայր իմ:

Այս խօսքին մէջ լռելեայն կ'իմացուի յարաբեր-
եալը, որ է նա դերանունը. ուստի պիտի ըլլայ.
— Նա որ ետես զիս՝ ետես զհայր իմ. Ան որ զիս
տեսաւ՝ հայրս տեսաւ:

Որչ ոչն տեսանեն՝ տեսցեն, և որչ տեսանենն կու-
րացին:

Հոս ալ յարաբերեալը, նա, լռելեայն կ'իմա-
ցուի. պիտի ըլլայ այսպէս. Նա որ ոչ տեսանեն՝
տեսցեն, և նա որ տեսանեն՝ կուրացին. Անոնք
որ չեն տեսներ՝ պիտի տեսնեն, իսկ անոնք որ կը
տեսնեն՝ պիտի չտեսնեն:

171. Հ. Երբ յարաբերեալը լռելեայն է, ինչ
կ'ըլլայ:

Պ. Երբ յարաբերեալն այսպէս լռելեայն է,
յարաբերականէն անմիջապէս ետքը եկող բառին
վրայ «, ռ, ն, գիրերէն մէկը կը դրուի, այսինքն՝
« կը դրուի՝ երբ լռելեայն իմացուած դերանունը՝
այս, ա կամ է՝ դերանուններէն մէկն է. ռ կը
դրուի՝ երբ լռելեայն իմացուած դերանունը այր,
բ կամ ր՝ դերանունաց մէկն է. ն կը դրուի՝ երբ
լռելեայն իմացուած դերանունը՝ այն կամ նա դե-
րանուններէն մէկն է, զոր օրինակ.

Մի որ մեղադիր լիցի և աղարտիցէ զոր ասեմ:

Փոխանակ ըսելու , Մի ոք մեղադիր լինի և ազարտիցէ շոյ զոր ասեմ :

Գիտիցես արդեօք զոր ընթեռնուցուսդ :

Փոխանակ ըսելու , Գիտիցես արդեօք շոյ զոր ընթեռնուս :

Ոչ կարեմք զոր տեսաքն և լուար չխօսել :

Փոխանակ ըսելու , Ոչ կարեմք չխօսել շոյ զոր տեսաք և լուար :

172. Հ. Յարաբերականը դիմաւոր բայով ինչ բանի զօրութիւն ունի :

Պ. Առանց յարաբերեալի յարաբերական գերանունը , դիմաւոր բայով մէկտեղ , աշխարհաբառին ոչ կամ առ վերջաւորած բառերուն զօրութիւնն ունի . ուստի՝

Որ երեսն շոյ , կը նշանակէ՝ Չիս տեսնողը : Որտ արեանն , կը նշանակէ՝ Չտեսնողները : Մի ոք ազարտիցէ շոյ ասեմ , կը նշանակէ՝ Ըսածս մէկը չպարսաւէ :

Գիտիցես շոյ ընթեռնուցուսդ , կը նշանակէ՝ Կարգացածք դիտես : Ոչ կարեմք շոյ արեան և լուար չխօսել , կը նշանակէ՝ Չենք կրնար արեանն և լուարն չխօսիլ :

173. Հ. Այս կերպ գրուցուածներու մէջ յարաբերականն ինչ հօլով կրնայ դրուիլ :

Պ. Այս կերպ գրուցուածներու մէջ յարաբերականը լուրեայն իմացուած յարաբերեալին հօլով կը դրուի , եթէ այն յարաբերեալը հօլոված բառ է . զոր օրինակ .

Որտ խնդրէ 'ի քէն' տուր . Բենէ խնդրողին տուր :

Փոխանակ ըսելու , Տուր ա՛յն՝ որ խնդրէ 'ի քէն :

Մ Ա Ս Ն Գ .

ՇԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

174. Հ. Շարարութեան ինչ բանի կ'ըսուի :

Պ. Խօսք մը կազմելու կամ իմաստ մը հասկըցնելու համար բառերուն իրարու քով շարուելուն շարարութեան կ'ըսուի :

175. Հ. Խօսք մը քանի՞ կերպով կը շարագրուի կամ կը շարուի :

Պ. Խօսք մը կը շարագրուի կամ կը շարուի երկու կերպով . պարզ և յեւեղ :

176. Հ. Պարզ շարագրութիւնը որն է :

Պ. Պարզ շարարութեան է ուր բառերը քերականական կարգով շարուած են :

177. Հ. Բառերը քերականական կերպով ինչպէս կը շարուին :

Պ. Բառերը քերականական կերպով կը շարուին

Նախ դնելով որտ քայն իր մասերովը , այսինքն՝ ածականներովը ու յատկացուցչովը .

Երկրորդ՝ քայն .

Երրորդ՝ մակբայը , եթէ մակբայ կայ .

Չորրորդ՝ հայցական սեռէ խորհրդ իր մասերովը , եթէ բայը ներգործական է և հայցական հօլով սեռի խնդիր ունի .

Հինգերորդ՝ զոր խնդրեալ , այսինքն՝ տրական , բացառական , դործիական և նախադրութեամբ խնդիրներն իրենց մասերովը . զոր օրինակ .

Նմանեցաւ արայո-Ռէն երկնից առն թագաւորի որ ա-
րար հարսանիս որդոյ իւրում, և առաքեաց զծա-
ռայս իւր կոչել զհրաւիրեալսն ի հարսանիսն, և ոչ
կամեցան դալ: Դարձեալ առաքեաց այլ ծառայս և
ասէ. Ասացէք հրաւիրելոցն. Ահաւաստիկ զճաշ իմ պար-
բարեցի, զուարակք իմ պարարակք զենեակ են, և ա-
մենայն ինչ պատրաստ է, եկայք ի հարսանիսս. Եւ
նորա յուլացեալ գնացին, ո՞ն յաբարակ իւր, և ո՞ն ի շա-
ճառ իւր: Եւ այլք կալան զծառայս նորա, թչնամա-
նեցին և սպանին: Իսկ թագաւորն իբրեւ լուաւ, բար-
կացաւ, և առաքեաց զզօրս իւր և սատակեաց զսպա-
նողն զայնստիկ, և զբաղաքս նոցա այրեաց: Յայն-
ժամ ասէ ցծառայս իւր. Հարսանիքս պատրաստ են.
և հրաւիրեալքն չէին արժանի. արդ՛ երթայք յանցս
ճանապարհաց, և զոր փանձամ գործեցէ՛ կոչեցէ՛ ՚ի հար-
սանիսս: Եւ ելեալ ծառայքն ՚ի ճանապարհս՝ ժողովեցին
զամենեսեան զորս և գտին, զչարս և զբարիս, և
լցան հարսանիսն բազմականօք: Եւ մտեալ թագաւորն
հայել զբազմականօքն՝ ետես անդ այր մի որ ոչ էր
զգեցեալ հանդերձ հարսանեաց. և ասէ ցնա (թա-
գաւորն). Ընկեր, զիմորդ մտեր այսր, զի ոչ ունէիր
հանդերձ հարսանեաց. և նա պապանձեցաւ: Յայն-
ժամ ասէ Ռաբարոն ցսպասաւորսն. Կապեցէք զբար-
դոսս և զչեռս, և հանէք զգա ՚ի խաւարն արտաքին,
անդ ելեցէ լալ և կրճէլ սրամանց:

Այս հատուածին մէջ շարադրութեան կարգը
քերականական է, բաց ՚ի նօսար գրով նշանակ-
ուած մասերէն որոց կարգը ձեւաւոր է:

178. Հ. Ձեւաւոր կարգը քանի է:
Պ. Ձեւաւոր կարգը երեք է: Նախ, արբարակ,
այսինքն, երբ բառերը քերականական կարգէն

տարրեր կերպով շարուած են, զոր օրինակ, երբ
դէր քայն փոխանակ բայէն առաջ դրուելու բայէն
ետքը դրուած է, կամ խնդիր մը փոխանակ
խնդրառուէն ետքը դրուելու անկէ առաջ դրը-
ուած է, զոր օրինակ, յատկացուցիչը յատկաց-
եալէն առաջ: Վերի հատուածին մէջ՝ Նմանեցաւ ար-
այո-Ռէն երկնից խօսքը՝ արբարակ է, քանզի հոն դէր
քայն բայէն ետքը դրուած է: Զճաշ իմ պարբարեցի
խօսքն ալ արբարակ է, քանզի հոս հայցական խնդրը
նոյնպէս խնդրառուէն, այսինքն՝ պարբարեցի բա-
յէն առաջ դրուած է: Կապեցէք զբարս և զչեռս
խօսքն ալ արբարակ է, քանզի հոս ալ բարս յատկա-
ցուցիչը յատկացեալէն առաջ դրուած է: Այս ձե-
ւը արբարակ-Ռէն կը կոչուի:

Երկրորդ՝ ձեւաւոր է կարգը, երբ խօսքին մէջ
բառ մը զնչեւ է, այսինքն՝ լուրեպայն կ'իմացուի,
զոր օրինակ, վերի հատուածին մէջ՝ Ո՞ն յաբարակ իւր
և ո՞ն ՚ի շաճառ իւր խօսքը զնչեւ է, քանզի քնաց բա-
յը զօրութեամբ կ'իմացուի, ուստի պիտի ըլլար՝
Ո՞ն քնաց յագարակ իւր և ո՞ն քնաց ՚ի վաճառ իւր:
Այս ձեւը զնչեւ կը կոչուի:

Երրորդ՝ ձեւաւոր է շարադրութեան կարգը,
երբ խօսքին մէջ բառ մը, զոր օրինակ, տէր բա-
յին կամ խնդիր մը, ասե՛ն է, զոր օրինակ.

Կինս զոր հասուր ընդ իս՝ նա եր ինձ ՚ի ծառոյ անտի
և կերայ. Կինը զոր ինձի տուիր ան տուաւ ինձի
ծառէն ու կերայ:

- Հոս նա աւելորդ է:
Յիսուս զոր դուք սպանէք՝ զնա յարոյց Աստուած:

Հոս ալ փո աւելի դրուած է : Այս ձեւն աւել-
բարձրիւ կը կոչուի :

Կ Է Տ Ա Դ Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

1. Հ. Կէտագրութիւն ինչ է :

Պ. Կէտագրութիւն է խօսքին մէջ բառեր և ի-
մասաներ կերպով կոչուած նշաններով իրարմէ զատել :

2. Հ. Կէտագրութեան գլխաւոր նշանները ու-
րո՞նք են :

Պ. Կէտագրութեան գլխաւոր նշաններն են
բռն ('), սորակո ('), փոփո ('), և վերջակո (') :

3. Հ. Այս նշաններն ինչո՞ւ համար կը գործած-
ուին :

Պ. Այս նշանները կը գործածուին նախադասու-
թեան մը և կամ պարբերութեան մը մասերն իրարմէ զա-
տելու համար :

4. Հ. Նախադասութիւն ինչ է :

Պ. Նախադասութիւն է այլեւայլ մասերէ բաղ-
կացեալ իմաստ մը որուն մէջ գլխաւոր բայ մը կայ ,
և նախադասութեան մասերն են՝ տեք բայն , ինքեր-
նքը , մակբայը , ածականներ եւայլն :

5. Հ. Պարբերութիւնն ինչ է :

Պ. Պարբերութիւնն կըսուի երկայն խօսք մը որ
կը բաղկանայ երկու գլխաւոր նախադասութեանէ
որոնք պարբերութեան աւարտները կը կոչուին :

6. Հ. Պարբերութեան անդամներն ինչ են :

Պ. Պարբերութեան անդամներն են այնպիսի
նախադասութիւններ՝ որ իրարմէ կախում ունին ,

կամ իրարու հակադրեալ են , և կամ որոց մին
միւսին պատճառն է . զոր օրինակ .

Եթէ մեզի մեր տկարութեան վրայ գաղափար տուող
բան մը կայ , մեր վիճակն է մեր ծննդեանն անմի-
ջապէս ետքը :

Երջանկութեան հասնելու համար բոլոր մարդիկ
հարստութիւն կը փնտռեն . բայց և այնպէս երջանիկ
հարուստներ չատ բիշ կը գտնուին :

Մեր թագաւորը բարեսիրտ և մարդասէր է . ապա
անոր զթութեանը կրնանք գիմել :

Այս պարբերութեանց առաջին անդամները կա-
խում կը ցուցնեն . երկրորդին անդամներն իրա-
րու հակադրեալ են . իսկ երրորդին անդամնե-
րէն մին միւսին պատճառն է :

7. Հ. Ո՞ր խօսքերը պարբերութիւն չեն :

Պ. Պարբերութիւն չեն երկայն խօսքեր՝ ու-
րոց մէջ իրարմէ կախում ունեցող կամ իրարու
հակադրեալ և կամ մին միւսին պատճառ ան-
դամներ չկան . զոր օրինակ .

Առողջութիւնը լոկ անուն է . կեանքը սոսկ երազ
է . փառքը միայն երեւոյթ է . զուարճութիւններն ու
հեշտութիւններ ուրիշ բան չեն եթէ ոչ վտանգաւոր
զբօսանք .

8. Հ. Ո՞ր պարբերութիւնը պարզ է :

Պ. Պարբերութիւն մը պարզ կը կոչուի , երբ
անդամներուն երկուքն ալ մէյմէկ նախադասու-
թիւն են . այսպէս են վերի երեք պարբերութիւն-
ները :

9. Հ. Ո՛ր պարբերութիւնը բաղադրեալ է :

9. Պարբերութիւն մը քաղաքի կը կոչուի , երբ անդամներէն մին կամ երկուքն ալ երկու կամ աւելի նախադասութիւններէ կը բաղկանան . զոր օրինակ .

Եթէ մարդիկ արդարութեան վրայ աւելի յարգ ու նենային՝ և ճշմարտութեան մեծ զօրութեան վրայ համոզուած ըլլային, ոչ միայն ընկերութիւնն իւր նպատակին աւելի մօտեցած կ'ըլլար՝ այլ և առանձնական շահերն աւելի ապահով երաշխաւորութիւն կ'ունենային :

10. Հ. Կէտադրութեան կանոններն որո՞նք են :

9. Կէտադրութեան կանոններն հետեւեալներն են .

1. Երբ նախադասութիւն մը քանի մը տէր բայի կամ խնդիր , կամ երբ գոյական մը քանի մը ածական ունի , ասոնք իրարմէ սորոհելով կը բաժնուին . զոր օրինակ .

Աշխարհիս վրայ շր , ինչո՞ւ , ջերձ , ցարդ , լոյժ , ճիւղէ բաներ խառն կը գտնուին :

Նեկու՞նիւնը , բնու՞նիւնը , սորբրձնու՞նիւնը , դարբը , դարբալձնեքն այն երկրին մէջ իրենց ձայնը լսել չեն տար :

Այս փելիստիան ուրախութեամբ կը խոստովանէր թէ հոգին կ'ըմբռնէ , կը խորհի , կը դարբանի , կը հասարայ , կ'իմաստօտիբէ , կը ծանօնայ , կը կօթի , կը քասարբանէ :

Ոմանք այս դէպքերուն մէջ ստորակէտի տեղ բուլթ կը գործածեն :

2. Պարբերութիւն չեղող խօսքի մէջ նա .

խաւասութիւնները սովորաբար միջակէտով կը գտնուին . ինչպէս վերը (թիւ 7) տեսնուեցաւ :

3. Պարզ պարբերութեան մը իրարմէ կախում ցուցնող անդամներն ստորակէտով կը զատուին : (Տես վերը թիւ 6 առաջին օրինակը) :

4. Պարզ պարբերութեան մը անդամները որ իրարու հակադրեալ են , կամ մին միւսին պատճառն է , միջակէտով կը զատուին : (Տես վերը թիւ 6, երկրորդ և երրորդ օրինակները) :

5. Բաղադրեալ պարբերութեան անդամները որ կախում կը ցուցնեն՝ նոյնպէս ստորակէտով կը զատուին , իսկ իւրաքանչիւր անդամը կազմող մասերը բուլթով կը զատուին : (Տես վերը 9 թիւ օրինակը) :

6. Բաղադրեալ պարբերութեան անդամները որ իրարու հակադրեալ են , կամ մին միւսին պատճառն է , վերջակէտով կը զատուին . իսկ իւրաքանչիւր անդամը կազմող մասերը միջակէտով կը զատուին . զոր օրինակ .

Մարդ իրեն համամիտ և համակարծիք եղողներուն հետ երկայն ատեն գժտեալ չի կրնար մնալ . վերջապէս կը հաշտուի : Բայց իւր զգացմանց ու կարծեաց հակառակ զգացում ունեցողներուն հետ սիրով և միաբանութեամբ ապրելու վայրասլար կ'աշխատի . այսպիսիք կանուխ կամ անագան իրարմէ կը բաժնուին :

7. Կոչականը նախադրութեան միւս մասէն ստորակէտով կը բաժնուի : Նոյնպէս՝ աւէ , աւն , և ուրիշ ասոնց նման բառ մը որ ուրիշի մը խօսքը

յառաջ կը բերէ , և այն նախադասութեան մէջ է , ստորակէտով կը բաժնուի . զոր օրինակ .

Ով արժանաւոր որդիդ իմաստնոյն Ողիսեայ , հօրդ զգօնութիւնը քու վրայ կը տեսնեմ :

Ով է , ըսաւ դիցուհին , հայրդ զոր կը փնտուես :

Հայրս , ըսաւ Տեւեմաք , Ողիսեա կը կոչուի :

Ասէ , ասն և այլն բայերէն ետքը միջակէտ կը դրուի , և յաջորդ խօսքը որ ուրիշինն է՝ գլխադրով կը սկսի , եթէ յիշեալ բայերը յաջորդ խօսքէն առաջ են . զոր օրինակ .

Դիցուհին ըսաւ . Ով է հայրդ զոր կը փնտուես : Տեւեմաք պատասխան տուաւ . Հայրս Ողիսեա կը կոչուի , եւայլն :

11. Հ. Ի՞նչ բառեր կէտանշանով չեն բաժնուիր :

Պ. Ամենեւին կէտանշանով չեն բաժնուիր

1. Երկու նոյնատեսակ բառ , զոր օրինակ՝ երկու ածական , երկու տէր բայի , երկու բայ , որ մի եւ նոյն գոյականի , բայի և տէր բայի կը վերաբերին , և եւ , ու , կամ , քոյ և ուրիշ ասոնց նման շարկապներով կապուած են , ու յարակից մասեր չունին . զոր օրինակ .

Պատիժն ու մուլութիւնն անբաժին են : Բոլորտիքդ եղողներուն կորուստը կամ փրկութիւնը քու կորստենէդ կամ փրկութենէդ կախում ունի : Մարդուս կիրքերն անոր փնասակար քոյ սիրելի թշնամիներն են :

2. Կրկնուած շարկապներով կամ մակբայներով կապուած բառեր . զոր օրինակ .

Ամէն տեղ ծաղկած կը տեսնենք թէ Պոմոնային պտուղները թէ Փլորային ընծաները , Մի թողոր ու աղահութեան ու հպարտութեան որ քեզ քարշ ածեն :

3. Ու , թէ շարկապներով կապուած նախադասութիւն մը որ նախընթաց բային խնդիր է . զոր օրինակ .

Ձենք ուղեր ու մէկը մեղ յանդիմանէ , քանզի ուղ-դուիլ չենք ուղեր : Շողոքորթութենէ կը խաբուինք , քանզի կը կարծենք թէ ուրիշներն այնչափ կոյր են , որ մեր մուլութիւնները չեն տեսներ :

12. Հ. Պարոյկ ի՞նչ է :

Պ. Պարոյկ (°) հարցական նշան է , և հարցական բառին վրայ կը դրուի :

13. Հ. Երկար ի՞նչ է :

Պ. Երկար (´) զարմացական նշան է , և հոգւոյն մէկ կիրքը նշանակող բառերու վրայ կը դրուի :

14. Հ. Կախում ի՞նչ է :

Պ. Կախումը՝ որ երեք կէտ է (. . .) , կը դործածուի խօսքին պակաս կամ կիսակատար մնայած ըլլալը ցուցնելու համար :

15. Հ. Գիծ ի՞նչ է :

Պ. Գիծ (—) կը դործածուի նախ՝ հարցման ու պատասխանուոյ մէջտեղ . առանց՝ կընէ , ըսաւ , պատասխան ասաւ , կրկնց խօսքերը դործածելու : Երկրորդ՝ փոխանակ փակագծի :

16. Հ. Չափեր (») կը դրուի խօսքի մը սկիզբը և վերջը , եթէ այն խօսքը վկայութիւն կամ կուում է հեղինակէ մը , կամ մէկուն խօսքն է :

17. Հ. ֆակագիծ ի՞նչ է :
Պ. Փակ-էլէք որ սա նշանն է (), խօսքին մարմն
նէն դուրս, բայց անոր յաւելուած մաս մը բուն
խօսքէն կը զատէ :

Վ Ե Ր Զ

2013

2529

« Ազգային գրադարան

NL0060439

Մ Ա Յ Ն Գ Ր Ա Յ
Ի ԳՐԱՏԵՆ ԵՒՆԵՐՔՆՅ ԻՆՎԱՅՆՆԵՆ

(Արմ. մեկնութի 20 րդ. աւանդակ)

	ՁԲ. ՔՐ.
Արքեպիսկոպոսի Զեղարանի և Մանկեղանի	— 20
Ստանդարտի Մեծ Գրագ. Բնա. Գրադպրատան	4
Ստանդարտի Գրագ. Բնա. Գրագ. Գրադպրատան	7
Ստանդարտի Գրագ. Բնա. Գրագ. Գրադպրատան	20
Գրագ. Բնա. Գրագ. Գրադպրատանի	40
Գրագ. Բնա. Գրագ. Գրադպրատանի Զոյ. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	5
Գրագ. Բնա. Գրագ. Գրադպրատանի Գրագ. Գրագ.	5
Գրագ. Բնա. Գրագ. Գրադպրատանի Զոյ. Գրագ. Գրագ.	4
Մանկեղանի Գրագ. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	2
Ստանդարտի Գրագ. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	10
Ստանդարտի Գրագ. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	5
Զեղարանի Գրագ. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	10
Զեղարանի Գրագ. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	— 20
Գրագ. Բնա. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	2
Գրագ. Բնա. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	4
Գրագ. Բնա. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	8
Գրագ. Բնա. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	4
Գրագ. Բնա. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	4
Գրագ. Բնա. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	5
Գրագ. Բնա. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	5
Գրագ. Բնա. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	2
Գրագ. Բնա. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	8
Գրագ. Բնա. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	6
Գրագ. Բնա. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	6
Գրագ. Բնա. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	5
Գրագ. Բնա. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	2
Մանկեղանի Գրագ. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	20
Մանկեղանի Գրագ. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	5
Մանկեղանի Գրագ. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	7
Մանկեղանի Գրագ. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	5
Մանկեղանի Գրագ. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	— 09
Մանկեղանի Գրագ. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	— 10
Մանկեղանի Գրագ. Գրագ. Գրագ. Գրագ.	4 20